

Examensarbeten

Institutionen för skogens ekologi och skötsel

2011:7

Skogar med höga sociala värden inom Sundsvalls kommun – olika intressenters attityd till den tätortsnära skogen och dess skötsel

Forests of large social values within the municipality of Sundsvall – different stakeholder's opinions on the urban forest and its management

Foto: Linda Nilsson

Linda Nilsson

Examensarbeten

Institutionen för skogens ekologi och skötsel

2011:7

Skogar med höga sociala värden inom Sundsvalls kommun – olika intressenters attityd till den tätortsnära skogen och dess skötsel

Forests of large social values within the municipality of Sundsvall – different stakeholder's opinions on the urban forest and its management

Linda Nilsson

Nyckelord / Keywords:

Tätortsnära skogsbruk, sociala värden, skogsskötsel, Sundsvalls kommun / Urban forestry, social values, forest management, municipality of Sundsvall

ISSN 1654-1898

Umeå 2011

Sveriges Lantbruksuniversitet / *Swedish University of Agricultural Sciences*
Fakulteten för skogsvetenskap / *Faculty of Forest Sciences*
Skogligt magisterprogram/Jägmästarprogrammet / *Master of Science in Forestry*
Examensarbete i skogshushållning / *Master degree thesis in Forest Management,*
EX0481, 30 hp, avancerad nivå/ *advanced level A1E*

Handledare / *Supervisor:* Anders Lindhagen
SLU, Inst för skogens produkter / *SLU, Dept of Forest Products*
Extern handledare / *External supervisor:* Caroline Wågberg, Skogsstyrelsen / *Swedish Forest Agency*
Examinator / *Examiner:* Ann Dolling
SLU, Inst för skogens ekologi och skötsel / *SLU, Dept of Forest Ecology and Management*

I denna rapport redovisas ett examensarbete utfört vid Institutionen för skogens ekologi och skötsel, Skogsvetenskapliga fakulteten, SLU. Arbetet har handledts och granskats av handledaren, och godkänts av examinator. För rapportens slutliga innehåll är dock författaren ensam ansvarig.

This report presents an MSc/BSc thesis at the Department of Forest Ecology and Management, Faculty of Forest Sciences, SLU. The work has been supervised and reviewed by the supervisor, and been approved by the examiner. However, the author is the sole responsible for the content.

Förord

Detta examensarbete är utfört på institutionen för skogens ekologi och skötsel vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Umeå och är en del i min jägmästarutbildning. Arbetet omfattar 30 hp på D-nivå och är inom ämnet skogshushållning. Projektet har gjorts i samarbete med Skogsstyrelsen i Sundsvall. Där vill jag börja med att tacka Caroline Wågberg för det intresse och den entusiasm hon visade då jag kontaktade henne med min förfrågan om examensarbete. Utan henne hade detta arbete aldrig blivit av och jag hade gått miste om den fantastiska resa som detta projekt har varit. Sedan vill jag även tacka Niklas Åberg för de förslag och den hjälp som han bistod mig med under arbetets början.

Jag vill även rikta min tacksamhet till de skogliga aktörer, privata och allmänna markägare samt organisationer och vardagliga nyttjare av den tätortsnära skogen som velat delta i denna undersökning. Dessa människor har bidragit med den information som utgör hela grunden för arbetet och utan deras intresse och engagemang hade detta arbete inte varit möjligt att genomföra. Givetvis riktar jag likaledes ett stort tack till min handledare Anders Lindhagen, på institutionen för skogens produkter vid SLU, för att han trodde på min idé då andra inte gjorde det. Han har även bidragit med stor ämneskunskap och hjälp med utformningen av detta examensarbete.

Sist men inte minst vill jag tacka min familj och mina vänner som bidragit med tips, goda råd och uppmuntran då arbetet gått tungt och jag inte varit ett allt för trevligt sällskap. Utan ert stöd skulle arbetet aldrig ha blivit färdigställt, ni har varit ovärderliga.

Så till er alla som på något sätt har varit en del av detta arbete, Tack.

Härnösand, 2011

Linda Nilsson

Sammanfattning

Detta examensarbete är utfört i samarbete med Skogsstyrelsen och är en undersökning om olika intressenters attityd till den tätortsnära skogen och dess skötsel. Studien är gjord inom Sundsvalls kommun med fokus på tätorten Sundsvall.

Metoden som användes var direktintervjuer av semistrukturerat format, vilka genomfördes under hösten 2009. Hela bredden av intressenter, det vill säga både dem som sköter den tätortsnära skogen samt dem som nyttjar den, tillfrågades om sina åsikter. Vidare diskuteras vad som kan vara viktigt för dem som ansvarar för skötseln att tänka på i framtiden. Förhoppningen är att detta arbete skall kunna bidra till en ökad lokal uppmärksamhet kring den tätortsnära skogens betydelse och hur viktig denna resurs är för vårt samhälle, samt att det finns ett stort behov av en hållbar skötsel i dessa området.

Idag är ungefär 84 % av vårt lands innevånare urbaniserad, vilket gör den tätortsnära skogen till en väldigt viktig resurs. Det finns runt 22,7 miljoner hektar produktiv skogsmark i Sverige, varav ungefär 502 000 hektar tillhör tätortsnära produktiv skogsmark. Största andelen av den tätortsnära skogen ägs av privata markägare. Skogens betydelse för människors välbefinnande har uppmärksammats mer och mer på senare år och undersökningar har visat att vistelser i naturen kan ha positiva effekter både på människans fysiska och psykiska hälsa. En skog har många olika värden som bör tas hänsyn till, speciellt en tätortsnära skog som ofta har ett högt nyttjandetryck jämfört med en produktionsskog. Många faktorer måste därför tas i beräkning då skötselåtgärder skall utföras i en tätortsnära skog.

Inom Sundsvalls kommun finns en relativt bra samstämmighet då, det gäller åsikter om skötseln av de tätortsnära skogarna, mellan dem som äger och utför skötseln samt nyttjarna av områdena. Den större delen av nyttjarna är relativt nöjda med hur skogarna sköts idag och markägare samt skogliga aktörer i viss utsträckning försöker ta hänsyn till allmänhetens önsknings, exempelvis önsknings som att slippa hyggen, ha relativt välskötta områden där det är lätt att vistas och där stigar och dylikt ej är sönderkörda. Det finns emellertid även områden/frågor där det går att se ett gott försök till samstämmighet, bland de olika intressenterna, men där det inte riktigt har fungerat. Främst då det kommer till informationsutbyte mellan de skötselansvariga och nyttjarna, angående skötselåtgärder, och möjligheter för nyttjarna att få vara med att påverka dessa skötselbeslut.

Framtiden för den tätortsnära skogen var svårt för intressenterna att sja om, men majoriteten är överens om att någon form av förändring kommer att ske. Hur denna kommer att se ut finns det många olika åsikter om. Några tror på en positiv förändring med en mer engagerad och kunnig allmänhet som ställer större krav på markägare och skogliga aktörer, andra tror att de skogliga aktörerna själva kommer att bli mer medveten om den tätortsnära skogens värde. Ett litet antal intressenter tror att förändringen kommer att vara av ett negativt slag, där den ekonomiska vinsten kommer att få allt större betydelse och således kommer hänsynen att bli lägre.

Den tätortsnära skogen innehåller många olika värden, som sociala och ekonomiska, och det är även i framtiden viktigt att man försöker fokusera på att hitta ett bra samspel mellan konsumenter, producenter och de naturliga förutsättningar som skogslandskapet erbjuder. Det för att den tätortsnära skogen skall nyttjas aktivt och människorna skall kunna dra nytta av alla de positiva egenskaper som den bidrar med, men även för att den skall kunna generera en bra ekonomisk avkastning till markägare och skogliga aktörer.

Abstract

This Master Thesis was carried out in cooperation with the National Board of Forestry and is a study on different stakeholder's opinions on the urban forest and its management. The study was conducted in the municipality of Sundsvall, focusing on the conurbation of Sundsvall.

The method used was interviews of a semi structured style, and all interviews took place during the autumn of 2009. Large spectrums of stakeholders, namely both those who manage the forests as well as the general public who use it for recreation, were asked about their views on the urban forest and its management. Furthermore it is also discussed what may be of importance, for those responsible for the management, to think about in the future. Hopefully this study will contribute to increase the local awareness of the urban forests and how important this resource is for our society, and that there is a clear need for a sustainable management of these areas.

Today about 84% of our country's inhabitants are living in or near cities, and therefore the urban forest is a very important resource. There are around 22.7 million hectares of productive forest land in Sweden, of which roughly 502 000 hectares are productive urban forest land. The largest part of the urban forest is owned by private forest owners. The urban forest is of importance to human welfare and this has been getting more attention lately. Research has showed that visits to the forest can have good effects on both the physical and mental health of humans. A forest has got many different values that ought to be taken into account, and especially urban forests that often have a high utilization pressure compared to a forest for production. Thus there are a lot of factors that must be taken into account when management actions ought to be carried out in an urban forest.

There is a relatively good uniformity between the stakeholders, when it comes to opinions on the management of the urban forests. Where the majority of the public is relatively satisfied with the way forests are managed today and where the forest owners and forest operator's attempts to take into account the public's wishes. For example, wishes to avoid clear-cuts, to have relatively well-kept areas where it is easy to reside and where the paths are in good condition. However, there are also issues where it is possible to distinguish a good attempt at consensus, among the different stakeholders, but where it hasn't quite worked. This has principally occurred in the subject of information exchange, regarding the forest management, between the forest managers and the general public, and also when it comes to the opportunities for general public to affect these management decisions.

The future of the urban forest was difficult for stakeholders to predict, but the majority agreed that some form of change will take place. There are many different opinions about what this change will be. Some believe in a more dedicated and educated general public who put greater demands on the forest owners and those who manage the urban forests. Others believe that the forest owners and the forest operator's themselves will become more aware of the urban forest's value. A small number of stakeholders believe that the change will be of a negative sort, where the economic profit will become increasingly important and therefore the consideration to recreation will become less.

The urban forest contains many different values, such as social and economic values, hence it is important that we in the future try to focus on finding a excellent interaction between consumers, producers and the natural conditions that forest landscape offers, so that people can benefit from all the positive characteristics that the urban forest contributes, but also so that it can generate a good financial return to forest owners and forest operators.

1. INLEDNING	6
1.1 Definition av begreppet Tätortsnära skog	6
1.1.1 Tätortsnära skogens värden	7
1.1.2 Tätortsnära skogens tillstånd och skötsel.....	7
1.2 Skogen och vår hälsa	10
1.3 Skogar med höga sociala värden	12
1.4 Vad säger lagen	13
1.4.1 Skogsvårdslagen	13
1.4.2 Allemansrätten.....	13
1.5 Sundsvallskommun	14
1.5.1 Tätorten Sundsvall och dess historia	15
1.6 Syfte.....	15
2. METOD	17
2.1 Val av metod	17
2.2 Val av undersökningsområde och urval av intressenter	17
2.2.1 Privata och allmänna markägare av tätortsnära skog.....	18
2.2.2 Skogliga aktörer.....	18
2.2.3 Allmänheten, det vill säga nyttjarna av den tätortsnära skogen	20
2.3 Intervjuer	21
2.3.1 Privata och Allmänna markägare av tätortsnära skog	22
2.3.2 Skogliga aktörer.....	22
2.3.3 Allmänheten, det vill säga nyttjarna av den tätortsnära skogen	22
3. RESULTAT	24
3.1 De privata och allmänna markägares syn på ägandet av tätortsnära skog, dess skötsel och kunskap om resursen.....	24
3.1.1 Privata markägare.....	24
3.1.1.1 Bakgrund och nuvarande situation som markägare	24
3.1.1.2 Attityd beträffande ägandet av tätortsnära skog och allmänhetens nyttjande av den	25
3.1.1.3 Kunskap och skötseln av den tätortsnära skogen	25
3.1.1.4 Information och samarbete med andra markägare och allmänheten.....	26
3.1.2 Allmänna markägare	26
3.1.2.1 Bakgrund och nuvarande situation som markägare	27
3.1.2.2 Attityd beträffande ägandet av tätortsnära skog och allmänhetens nyttjande av den	27
3.1.2.3 Kunskap och skötseln av den tätortsnära skogen	28
3.1.2.4 Information och samarbete med andra markägare och allmänheten.....	30
3.2 De skogliga aktörernas rutiner då det gäller skötselåtgärder i tätortsnära skogar?.....	31
3.2.1 Skogsinnehav och andelen tätortsnära skog	31
3.2.2 Mängden skogliga åtgärder i tätortsnära skog och metoder som används	32
3.2.3 Hänsynsförhållanden i tätortsnära skogen.....	33
3.2.4 Kunskapsdjupet hos aktören då det gäller nyttjarnas önskemål	35
3.2.5 Informationsutbyte och samarbete med andra markägare och nyttjare, samt konfliktsituationer	36
3.3 Nyttjarnas syn på skötselåtgärder och informationsutbyte	39
3.3.1 Olika organisationer/grupper	39
3.3.1.1 Nyttjande av den tätortsnära skogen	39
3.3.1.2 Egenskaper som önskas	41
3.3.1.3 Åsikt om skötseln och önskemål	41
3.3.1.4 Informationsutbyte och möjlighet till påverkan	42
3.3.2 De ”vardagliga nyttjarna”	44
3.3.2.1 Nyttjande av den tätortsnära skogen	44
3.3.2.2 Egenskaper som önskas	44

3.3.2.3 Åsikt om skötseln och önskemål	45
3.3.2.4 Informationsutbyte och möjlighet till påverkan	45
3.4 Framtidsutsikter för den tätortsnära skogen	46
3.4.1 Privata och Allmänna markägare	46
3.4.1.1 Privata markägare	47
3.4.1.2 Allmänna markägare	47
3.4.2 Skogliga aktörer.....	49
3.4.3 Nyttjare.....	52
3.4.3.1 Organisationer/grupper	52
3.4.3.2 De ”vardagliga nyttjarna”	53
4. DISKUSSION	54
4.1 Metodens användbarhet	54
4.2 Nyttjande av den tätortsnära skogen.....	55
4.3 Attityder till den tätortsnära skogen.....	56
4.4 Egenskaper som önskas av allmänheten och skötseln av den tätortsnära skogen.....	57
4.5 Skötsel och ekonomiskavkastning.....	60
4.6 Informationsutbyte och konflikter	61
4.7 Framtiden för den tätortsnära skogen.....	63
4.7.1 Framtida ägarförhållanden	64
4.7.2 Framtida nyttjande.....	65
4.7.3 Ökad kunskap är viktig	65
4.7.4 Kartläggningen av skogar med höga sociala värden	66
5. SLUTSATSER	67
6. REFERENSER	69
6.1 Tryckta källor	69
6.2 Muntliga källor.....	71
6.3 Elektroniska källor	72
7. APPENDIX	73
Appendix 1: Intervjufrågor till de privata markägarna	73
Appendix 2: Intervjufrågor till de allmänna markägarna	75
Appendix 3: Intervjufrågor till de skogliga aktörerna	77
Appendix 4: Intervjufrågor till de ”vardagliga nyttjarna” och grupper/organisationer.....	78

1. INLEDNING

Idag bor ungefär 84 % av vårt lands innevånare i någon av de cirka 2000 tätorter som finns i Sverige (Rydberg och Aronsson, 2004). Att huvudparten av Sveriges befolkning bor i, eller i närheten av, en tätort (SLU, 2009) gör den tätortsnära skogen till en viktig resurs. På många ställen i vårt land har man förmått att spara en hel del av skogen i och runt de växande städerna, vilket har gjort att det idag ändå finns ganska goda förutsättningar för ett tätortsnära friluftsliv i vårt land (Rydberg och Aronsson, 2004). I den tätortsnära miljön så har skogarna en hög besöksfrekvens och används bland annat för olika typer av fritidssysselsättningar som promenader samt bär- och svampplockning, men den fungerar även som en plats där barn kan leka och lära.

Forskning har visat på att det finns medicinska fördelar, både fysiska och psykiska, med vistelser i naturen och då främst i skogsmiljöer. Bland annat så har man visat att skogsbesök kan ha positiv inverkan på människors koncentrationsförmåga (Hartig m.fl., 1991) och blodtryck (Hartig, 2003), men skogsvistelser kan även bidra till att öka vår mentala återhämtning (Hertzog m.fl., 1997). Den betydelse som skogens har för människors välbefinnande har börjat uppmärksammas mer och mer (Ottosson & Ottosson, 2006). Bland annat har man visat att om vi kan få barn att vistas mycket i skogliga miljöer, så kan bra levnadsmönster och goda vanor grundläggas redan i tidig ålder (Grahm m.fl., 1997). Enligt Falk (1994) skulle sådana åtgärder kunna få positiva samhällsekonomiska aspekter i framtiden, genom att fler människor håller sig i god form och vi på så vis får mindre kostnader för sjukvård och samhällsomsorg. Förutom att bidra med rekreationsmöjligheter och positiva effekter på vår hälsa, så får man ej glömma bort att den tätortsnära skogen även hyser ekonomiska värden exempelvis i form av timmer och massaved (SLU, 2009). Att den tätortsnära skogen hyser en stor mängd olika värden och skall tillgodose många olika ändamål, gör att det finns många faktorer att ta hänsyn till då denna skog skall brukas.

1.1 Definition av begreppet Tätortsnära skog

För att kunna definiera vad begreppet tätortsnära skog innebär krävs först en definition av vad som räknas till tätort. Statistiska centralbyråns, SCB, definition för tätort fastställdes 1960 och lyder enligt följande: *”Som tätbebyggt område räknas alla hussamlingar med minst 200 invånare, såvida avståndet mellan husen normalt icke överstiger 200 meter”* (SCB, 2003).

Det finns även andra definitioner för vad som räknas till tätort, Rydberg och Aronsson (2004) tar upp en sådan. Denna säger att till tätort räknas alla områden med 3000 innevånare eller mer samt de områden utanför som ligger inom 5 minuters pendlingsavstånd med bil.

När så den definitionen, av vad som är tätort, är klar kan man definiera vad som räknas till den tätortsnära skogen. Inte heller detta är så lätt att ge en klar och tydlig definition för. I sitt arbete med att identifiera skogar med höga sociala värden använder sig Skogsstyrelsen av en definition som säger att, till tätortsnära skogar räknas de skogar som ligger inom ett nära avstånd från tätortsbebyggelse (Skogsstyrelsen, 2009a). Där det avståndet bestäms vara mellan 1-3 km. Den skogsstatistiska årsboken har en definition för tätortsnära skogar som lyder *”Områden inom eller i anslutning till tätorter samt områden med intensivt friluftsliv inom vilka virkesproduktionen uppenbarligen påverkas”* (Skogsstyrelsen, 2008).

Rydberg och Aronsson (2004) har däremot en annan syn på hur man bör definiera vad som räknas till tätortsnära skog. De anser att det faktiska avståndet ej har någon betydelse för

definitionen utan fokuserar istället på hur själva nyttjandet ser ut, samt vilket som är huvudmålet för skogen. När huvudmålet och nyttjande av skogen går över till att vara virkesproduktion så har gränsen nåtts för där den tätortsnära skogen slutar och produktions-skogen har sin början. Enligt dem har alltså människors nyttjande, både nutida och historiskt, samt skogens kvalitéer och tillgängligheten till området, en större betydelse för huruvida en skog bör räknas som tätortsnära än det faktiska avståndet från tätorten.

Enligt Rydberg och Aronsson (2004) finns det en begränsning till som man måste ha i åtanke när ett tätortsnära skogsområde skall preciseras. Det är gränsen för vad som skall räknas som tätortsnära skog och vad som skall räknas som olika typer av parker. Rydberg och Aronsson (2004) föreslår här att denna gräns kan dras utefter hur fältskiktet i de olika områdena ser ut. Att när det naturligt förekommande fältskiktet ej kontinuerligt klipps och området är trädbevuxet kan det sålunda räknas till tätortsnära skog.

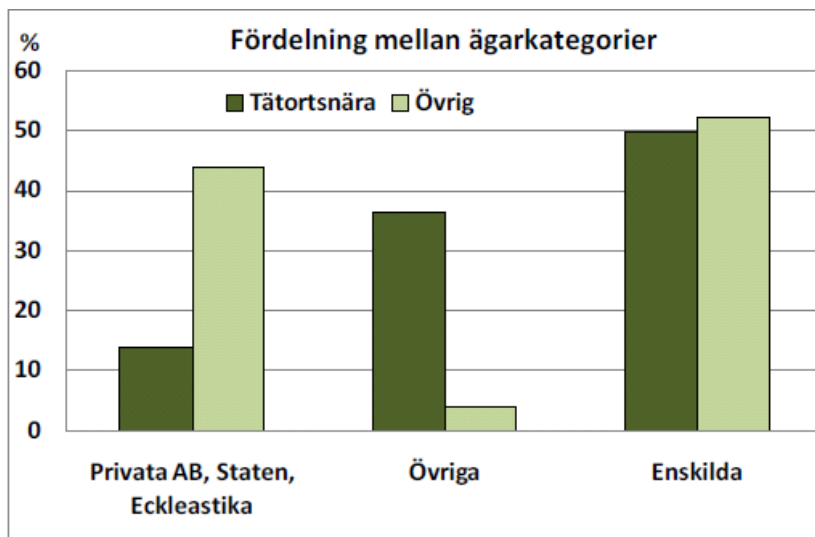
1.1.1 Tätortsnära skogens värden

En skog har många olika värden som bör tas hänsyn till vid utförandet av olika skötselåtgärder (SLU, 1994). För alla skogar, tätortsnära eller ej, är det viktigt att tänka på natur- och kulturmiljövärden, som skyddsvärda naturtyper, hotade arter, vattenbalans, erosionskydd, fornminnen och spår av gammal markanvändning. Viktiga värden som inte får glömmas bort i sammanhanget är även skogens naturresursvärden och vad dessa kan bidra med. Exempel på dessa är timmer, massaved och biobränslen, men även bär, svamp och vilt. När det sedan gäller en skog som är tätortsnära tillkommer ytterligare värden som är viktiga att ta hänsyn till då denna oftast har ett högre besöksstryck. Sådana värden i den tätortsnära skogen är t ex skogens rekreativvärde, värden för folkhälsan, de pedagogiska värdena och dess värden för barnen (Rydberg & Aronsson, 2004). Till rekreativvärde hör bland annat möjligheter för motion och psykisk återhämtning samt friluftsliv. Medan man till pedagogiska värden kan räkna undervisning och dess möjlighet att utveckla ekologiska och skogliga kunskaper hos allmänheten. Den tätortsnära skogen kan även ha viktiga funktioner i form av estetiska värden och skyddsfunktioner som buller- och insynsskydd, men också fungera som markreserv för utbyggnad (SLU, 1994). Sist men inte minst kan den tätortsnära skogen liksom annan skog belägen längre från tätorten ha en viktig funktion för ägarens ekonomi.

1.1.2 Tätortsnära skogens tillstånd och skötsel

Idag finns det runt 22,7 miljoner hektar produktiv skogsmark i Sverige (Skogsstyrelsen, 2008), av detta så räknas ungefär 502 000 hektar tillhöra tätortsnära produktiv skogsmark (SLU, 2009). Den lägsta andelen av tätortsnära skog finns i det glesbebyggda Norrland. För södra och norra Norrland tillsammans är andelen tätortsnära skog cirka 0,8 %, medan i Svealand och Götaland ligger den andelen på ungefär 4 %. Det om man ser andelen i relation till den totala andelen produktiv skogsmarksareal.

Ägarkategorierna för den tätortsnära skogen i Sverige är fördelad så att största delen ägs av enskilda markägare och allmänna markägare, där allmänna markägare exempelvis är kommuner och landsting (SLU, 2009). De allmänna och enskilda markägarna besitter tillsammans cirka 90 % av den totala andelen av produktiv tätortsnära skogsmark, varav de enskilda markägarna äger ungefär 50 % (Figur 1). Av de markägare som ingår i gruppen allmänna markägare, är kommunerna de största ägarna av tätortsnära skogsmark. Kommunerna har en mycket stor andel av sitt skogsinnehav i just tätortsnära lägen, medan staten och de stora skogsbolagen äger en mycket liten andel av den tätortsnära skogen.

Figur 1. Den procentuella (%) fördelningen mellan ägarkategorier av produktiv skogsmark, räknat för hela Sverige. Där "enskilda" är det privata markägarna medan till "övriga" så räknas kommuner, landsting, allmänningar och besparingsskogar (SLU, 2009).

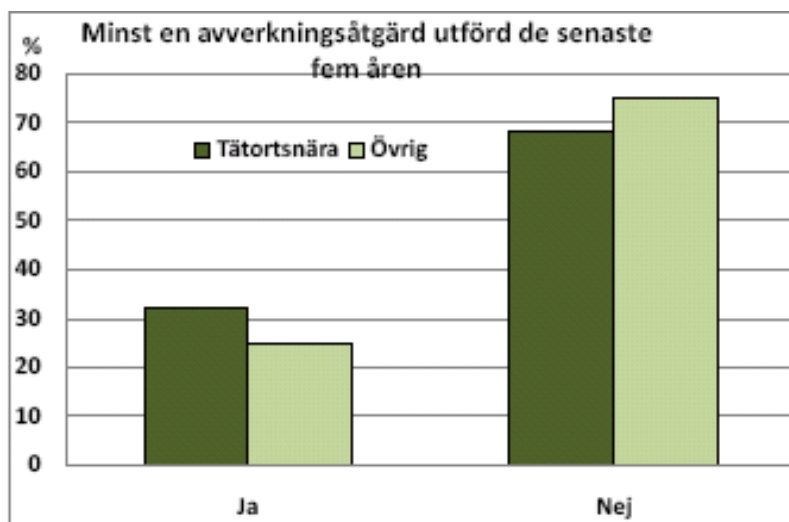
Trädslagsfördelningen i våra skogar består idag av relativt få trädslag och då främst av gran (*Picea abies* Karst.), tall (*Pinus sylvestris* L.) samt björk (*Betula pubescens* Ehrh., *Betula pendula* Roth.) (Skogsstyrelsen, 2008). Till skillnad från övrig skog i vårt land är lövskog mer frekvent i den tätortsnära skogen, mellan 23 - 27 % i den tätortsnära jämfört 5 - 13 % i övrig skog (SLU, 2009). För blandskog ser däremot fördelningen väldigt lika ut, för både tätortsnära skog och övrig skog. Om man ser till trädslagsrikedomen så är den större i en tätortsnära skog jämfört med övrig skog och även åldersfördelningen i den tätortsnära skogen skiljer sig från den övriga skogen. Det finns mer av medelåldersskog, skog mellan 41 och 90 år, och mindre av den yngre samt den äldsta skogen i de tätortsnära områdena. När det gäller faktorer som täthet och slutenhet, så är skillnaderna mycket små mellan tätortsnära skogar och ej tätortsnära.

När det kommer till att sköta en tätortsnära skog finns det, enligt Rydberg och Aronsson (2004), mycket som måste tas i beräkning då en skötselplan för ett tätortsnära område skall utformas. Idag kan man se en del skillnader mellan hur skötseln utförs i de tätortsnära skogarna jämfört med övriga skogar. Skillnaderna i hur de tätortsnära skogarna sköts, jämfört övriga skogar, är minst i Norrland (SLU, 2009). Vilket tyder på att i Norrland är det tätortsnära skogsbruket mer likt det traditionella skogsbruket, jämfört med hur förhållandena ser ut i de södra delarna av landet. En likhet som finns att se mellan det traditionella skogsbruket och det tätortsnära skogsbruket är att mängden blandskog ligger på samma nivå i båda typerna av skogar (SLU, 2009). Skillnader mellan de båda typerna av skogsbruk märks då man tittar på hur gallringar utförs i de olika skogstyperna. Den tätortsnära skogen gallras aningen oftare men har ett lägre uttag per gång, jämfört med övrig skog som gallras mer sällan men där har man istället ett högre uttag var gång (Tabell 1)

Tabell 1. Avverkning per hektar (m^3sk/ha), för tidsperioden 1999-2008. Produktiv skogsmark. Hela landet (SLU, 2009).

	Tätortsnära	Övrig
Gallring	58	64
Slutavverkning	243	192

En annan skillnad som kan noteras är antalet avverkningar som utförs, om man ser till de senaste fem åren, där det i den tätortsnära skogen har gjorts åtminstone en avverkningsåtgärd på minst 32 % av den totala arealen (SLU, 2009). I den övriga skogen ligger den siffran på 25 % och således avverkas det mindre ofta i den (Figur 2). Trots att det finns en högre nivå av avverkningar i den tätortsnära skogen, är andelen röjningsskog lägre för de tätortsnära skogarna jämfört med övriga skogar. En trolig anledning till detta är att de avverkade områdena i den tätortsnära skogen även tas i anspråk för nybyggen och andra typer av anläggningar.

Figur 2. Andel skog där avverkning utförts de senaste fem åren (%). Produktiv skogsmark. Hela landet. (SLU, 2009).

Man kan även notera ett högre uttag vid slutavverkningarna i den tätortsnära skogen (Tabell 1). Detta är en följd av att vi har ett högre virkesförråd i dessa skogar jämfört med de skogar som klassas som övriga (SLU, 2009), där det ofta högre virkesförrådet beror på att många av de tätortsnära skogarna ligger på bördigare marker.

Hur den tätortsnära skötseln bör utföras finns det idag många åsikter om och en stor mängd litteratur finns tillgänglig, vilka innehåller sköselförslag för det tätortsnära skogsbruket. Kardell (1985a) föreslår att en tillbakagång till en mer gammaldags metod, plockhuggning, skulle kunna vara en möjlighet i de tätortsnära skogarna. Han påpekar dock att de finns andra metoder som skulle kunna fungera bättre, det då vi här i Sverige har erfarenhet av att metoden ej är allt för väl lämpad. En metod, enligt honom, som skulle kunna vara att föredra istället är någon form av luckhuggning. Kardell (1985a) menar även att de tätortsnära skogar vi har idag, vilka ofta ej är över hundra år gamla, skulle klara av att stå i tvåhundra år till innan några större åtgärder är nödvändiga. Kardell (1985a) påpekar dock att det då är viktigt att de ansvariga för skötseln ser till att inga nedfallna träd eller dylikt blockerar de stigar som finns i rekreationsområdena. Att förlänga omloppstiden på detta sätt menar han kan tillgodose en del av de önskemål som allmänheten har då det kommer till hur de vill att deras tätortsnära skog skall se ut. Exempelvis önskingar som att se färre hyggen och även mindre storlek på de hyggen som skapas i den tätortsnära skogen.

Rydberg och Aronsson (2004) menar att förekomsten av olika trädslag påverkar hur vistelsen i en skog upplevs. En blandskog med många olika trädslag ger en större variation och således en trevligare skogsvistelse, medan en tät granskog kan ge ett mörkt och otrevligt intryck. För att göra vår barrskog mer variationsrik och trevligare anser Rydberg och Aronsson (2004) att

det är viktigt att främja inslaget av löv i våra tätortsnära skogar. Lövinblandning är även något som Kardell (1985a) förespråkar. Han anser att en lövinblandning på upp till 30 % bör eftersträvas i de tätortsnära skogsområdena. Högre andel lövträd än så bör ej finnas i dessa områden då det ger negativa upplevelsevärden vintertid, då är barrträden som är vintergröna mer uppskattade av allmänheten. Då det kommer till skötsel av våra tätortsnära skogar säger Kardell (1985a), ”*en rekreationsskog bör skötas med ett enda mål, att skapa ett attraktivt och vackert skogsområde för allmänheten*”.

Rydberg och Falck (2000) har en annan teori då det kommer till hur den tätortsnära skogen bör skötas. De anser att det enskilda rekreativområdets status och användning bör kartläggas, innan en skötselplan bestäms för området, och att man sedan utgår ifrån detta då skötseln utförs. De delar in våra svenska tätortsnära skogar i fem olika zoner, beroende på deras användning och storlek. De fem olika zonerna är 1) hus nära träd, 2) kvartersskog, 3) stadsdelsskog, 4) rekreationsskog samt 5) produktionsskog. Dessa fem olika zoner tas även upp av Rydberg och Aronsson (2004) som ett tänkbart sätt att underlätta förvaltningen av de tätortsnära skogarna. Då allmänheten har många olika önskemål på skötseln av den tätortsnära skogen, och det är omöjligt att uppfylla alla dessa inom samma område, kan denna zonerings vara ett hjälpmedel för att uppnå en mångfald av olika skogstyper som kan uppfylla nyttjarnas önskemål om inte annat inom ett område (Rydberg och Falck, 2000; Rydberg & Aronsson, 2004). De olika zonerna bör sedan skötas på olika sätt, men centralt för skötseln inom alla zoner är att de bör anpassas efter målet med området och det gäller även tekniken då det kommer till själva utförandet. Enligt Rydberg och Aronsson (2004) är det den tätortsnära skogens nuvarande villkor som styr vilka möjligheter det finns till att utföra olika typer av skötsel. De hävdar två viktiga utgångspunkter som måste beaktas innan några skötselåtgärder skall utföras. Den viktigaste av de två är vilket som är skogsområdets funktion vid den aktuella tidsperioden för skötselåtgärden och den andra utgångspunkten är skogens nuvarande utseende. All planering för skötsel av tätortsnära områden bör enligt Rydberg och Aronsson (2004) baseras på dessa två faktorer.

1.2 Skogen och vår hälsa

Skogens betydelse för människors välbefinnande, har tack vare utökad forskning inom området de senaste tjugo till trettio åren, uppmärksammats mer och mer (Ottosson & Ottosson, 2006). Undersökningar har visat att vistelser i naturen kan ha positiva effekter både på människans fysiska och psykiska hälsa, man har bland annat kunnat se förbättringar av koncentrationsförmågan (Hartig m.fl., 1991) blodtryck (Hartig, 2003) och även av barns motorik (Grahn m.fl., 1997). Att barn vistas mycket i skogliga miljöer ses även det som positivt då ”*De levnadsmönster och vanor som grundläggs i tidig ålder följer ofta med och påverkar resten av livet*” (Prop, 2007/08:110). Vilket, enligt Falk (1994) i sin tur skulle kunna leda till positiva samhällsekonomiska aspekter i framtiden, genom att fler människor håller sig i god form och vi på så vis får mindre kostnader för sjukvård och samhällsomsorg.

En viktig punkt då det kommer till nyttjandet av de tätortsnära skogarna för rekreation, är deras tillgänglighet och avstånd. Enligt Fredman (2000) så sker över hälften av alla skogsbesök i tätorternas närhet. Undersökningar om hur skogsområden nyttjas för rekreation, har visat på att avståndet till skogen är mycket viktigt för hur ofta man vistas i den (Hörnsten, 2000; Hörnsten & Fredman, 2000). De flesta skogsbesök görs i den direkta omgivningen i områden som är lättillgängliga och avståndet till ett område bör ej överstiga 1 kilometer om det skall besökas flitigt (Rydberg & Aronsson 2004). Att avståndet till skogen är viktigt för allmänheten visar Hörnsten & Fredman (2000) på då de i sin studie kunde konstatera att

svensken i snitt är villig att betala drygt 100 kr/månad för att undvika att få en fördubbling av avståndet mellan bostaden och närmaste rekreationsskog.

Om vi tittar på de positiva effekterna som skogen kan ha på vår psykiska hälsa, så är dessa bland annat att skogsvistelser kan bidra till vår mentala återhämtning. Två huvudsakliga teorier kan skönjas då man tittar på hur vistelser i skog och natur bidrar till mental återhämtning. Dessa har lagts fram av Rachel och Stephen Kaplan (1989) samt Roger Ulrich (1993). De båda teorierna skiljer sig delvis åt, men den gemensamma nämnare är vad som sker i vår hjärna när vi vistas i skogsmiljöer och vilka effekter det får.

Kaplan, R & S (1989) diskuterar ”riktad uppmärksamhet” och ”spontan uppmärksamhet”, två olika sätt på hur vår hjärna uppfattar omvärlden i vår vardag. Där den riktade uppmärksamheten är den som upptar största delen av vår vardag och den kräver mycket energi från oss. Den spontana uppmärksamheten är istället något som sker utan att vi behöver anstränga oss och således kräver den heller ingen större energi. Om vi i vår vardag utsätter oss för situationer som kräver allt för mycket av den riktade uppmärksamhet, och ej får tillfällen att återhämta oss, menar makarna Kaplan (1989) att detta kan leda till det vi idag kallar för utbrändhet. Var kommer då naturen in i bilden? Kaplan, R & S (1989) menar att den är en perfekt plats för att vila oss från den riktade uppmärksamheten, då de synintryck vi får i denna miljö är av sådan karaktär att de räknas till spontan uppmärksamhet. Den naturliga miljön gör att vi kopplar av, en form av vaken vila, vilket då motverkar mental utmattning.

Ulrich (1993) har ett lite annat sätt att se på det hela. Hans teori går istället tillbaka människans ursprung och hur vi över tiden har utvecklat en så bra överlevnadsinstinkt som möjligt. En överlevnadsinstinkt som, enligt honom, ej har förändrats så mycket under alla de år som passerat. Det Ulrich (1993) baserar sin teori på är att vi fortfarande, från en biologisk synvinkel, är stenåldersmänniskor och som art formades på savannerna i östra Afrika. Dessa människor utvecklade då en reaktion, liknande stress, som uppstod då en farlig situation inträdde eller vid ett jakttilfälle. Under dessa situationer reagerar kroppen instinktivt genom att vårt blodtryck höjs, hjärtat ökar sin slagrytm, hormoner som adrenalin ökar i produktion, mag- och tarmfunktioner avstannar samt en mängd andra reaktioner som skall förbereda kroppen för den situation som väntar. När denna stressituation sedan är över återgår kroppen till sitt normala tillstånd, men här menar Ulrich (1993) kommer vi till det problem som dagens människor upplever. Han menar att i det samhälle som vi lever i idag är vi människor mer eller mindre konstant i denna fas av försvarsberedskap och att vi sällan återgår till ett avslappnat stadium. Detta påverkar då vår kropps funktioner och kan i längden leda till ohälsa. Ulrich (1993) förklarar att vistelser i naturen kan hjälpa till att förhindra detta och att anledningen till att vi människor reagerar positivt på vissa naturliga miljöer har att göra med vårt ursprung. Vistelser i naturen påminner oss om de miljöer som vår art utvecklades i, och således inges en form av trygghet vilket gör att vi kan slappna av och låta kroppen återhämta sig.

Det finns till och med forskning som visar att enbart möjligheten att få betrakta en skogsmiljö genom ett fönster kan ha positiva effekter (Kaplan, 2001; Shin, 2007), och att vi inte ens behöver vistas ute i den för att åtnjuta dess positiva effekter. Kaplan (2001) visade i ett försök att möjligheten till att se naturen från sitt fönster bidrar till återhämtning. Till skillnad från andra former av återhämtning i naturen, vilka kan vara svåra att uppnå ofta och under längre tid, så kan återhämtning via en naturlig vy från ett fönster ske mer frekvent och under kortare perioder. En naturlig miljö utanför sitt arbetsfönster har visat sig ha positiva effekter på hur individer upplever sin arbetsmiljö (Kaplan, 1993; Shin, 2007) och människors förmåga till

koncentration (Tennesen & Cimprich, 1995). Individer som har möjlighet till att betrakta en naturlig miljö genom sitt fönster på arbetsplatsen kände sig mer nöjda med sitt arbete och var mindre stressade (Kaplan, 1993; Shin, 2007) samt hade ett bättre tålamod (Kaplan, 1993). De kände även en högre entusiasm för sitt arbete och var generellt mer nöjd med sitt liv och sin hälsa i det stora hela. Tennesen & Cimprich (1995) tittade på hur studenters förmåga att koncentrera sig på sitt arbete, skiljde sig mellan de som hade en naturlig miljö utanför sitt studentrum gentemot de som ej hade det. Resultaten visade på att de som hade utsikt mot naturen hade en högre förmåga att koncentrera sig på sina studier och de hävdar att det kan ha en koppling till dessa studenters ökade möjlighet till psykisk återhämtning. Men skogsområden i tätortsnära områden kan inte bara ha bra effekt på hur vi människor mår och känner oss, den har även en positiv effekt på vår levnadsmiljö genom att reducera effekten av luftföroreningar (Svensson och Eliasson, 1997).

1.3 Skogar med höga sociala värden

Allmänt kan de sociala värden i skogens definieras som *"de värden som bidrar till människornas välfärd"* (Skogsstyrelsen, 2009b). Med dessa värden menar man oftast de upplevelser som skogen i sig kan ge oss människor, samt vilka får oss att söka oss ut i skogen. Rydberg (2001) definierar sociala värden som *"skogens sociala värden innefattar de värden som bidrar till det stora flertalets välfärd förutom de värden som skogens virkesproduktion och skogens betydelse för den biologiska mångfalden genererar"* (Rydberg, 2001). Tre huvudkriterier som nämns för att en skog skall kunna klassas som en skog med höga sociala värde är, enligt Skogsstyrelsen (2009c);

"(1) Den ska vara tillgänglig, (2) ha kvaliteter med så stora upplevelsevärden att den är attraktiv att besöka och (3) skall nyttjas för rekreation" (Skogsstyrelsen, 2009c).

Under 2004 fick Skogsstyrelsen i uppdrag, av den dåvarande regeringen, att beskriva hur de som myndighet skulle kunna arbeta med de sociala värdena i skogen och sedan dess har Skogsstyrelsen arbetat med att införliva dessa värden i sin verksamhet (Skogsstyrelsen, 2009b). Arbetet har främjats genom att sätta upp ett mål att senast december 2010 ska Skogsstyrelsen ha identifierat de skogar i Sverige som har höga sociala värden (Skogsstyrelsen, 2009a). Intentionen som anges för varför skogar med höga sociala värden bör identifieras är, *"så att ett bra kunskapsunderlag kan tas fram om vilka skogar som är viktiga för allmänheten"* (Skogsstyrelsen, 2009a). Skogar som är betydelsefulla för människor på grund av sitt geografiska läge samt de kvalitéer som skogarna har och på grund av detta då är viktiga för rekreation, friluftsliv samt turism. Detta innebär då att en mängd olika typer av områden kan komma att klassas som viktiga för sina höga sociala värden. Hit kan höra bostads- och tätortsnära skogar, rekreations- och friluftsskogar, samt skogar som utgör målpunkter i landskapet men även de skogar som omger viktiga icke-skogliga målpunkter eller institutioner. Skogliga målpunkter innebär till exempel områden som tjänar som utflyktsmål eller besöksmål för människor, medan icke skogliga målpunkter eller institutioner innebär bland annat golfbanor och turistanläggningar, badplatser samt utsiktsplatser. De data som samlas in skall sedan vara tillgängligt för att kunna användas av markägare och skogsbruket, samt andra aktörer inom till exempel samhällsplanering och skola. Informationen kan då vara till hjälp för dessa aktörer och fungera som ett bra underlag för att arbeta vidare med och utveckla områden med höga sociala värden.

I de kriterier som används för att identifiera vilka skogar som har höga sociala värden, räknas alla de skogar som ligger innanför SCBs tätortsgräns direkt in i gruppen av skogar med höga

sociala värden (Skogsstyrelsen, 2009a), med undantag för sådana områden vilka räknas som direkt olämpliga ur rekreationssynpunkt. Anledningen till att skogsområden inom tätortsgränsen räknas direkt som områden med höga sociala värden, beror på att det i dessa områden finns alla de naturmiljöer som bidrar med viktiga funktioner för den dagliga rekreationen samt en bra boendemiljö.

1.4 Vad säger lagen

Det finns många olika föreskrifter och lagar som gäller för oss som nyttjar och brukar skogen i dagens samhälle. Två, vilka kanske är de huvudsakliga att ta hänsyn till, är Skogsvårdslagen och Allemansrätten. Skogsvårdslagen reglerar hur skogen skall, eller får, brukas och har således vikt för dem som brukar och äger skogen, men ej för nyttjarna av den. Medan Allemansrätten skulle kunna sägas ha störst betydelse för nyttjarna av skogen och ej lika stor för brukarna. Även om den innehåller en del föreskrifter om att markägare ej får utestänga allmänheten från sina marker (Bengtsson, 2004).

1.4.1 Skogsvårdslagen

I Skogsvårdslagen (SFS 1979:429) 1 § kan utläsas,

” Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen” (SFS 1979:429).

Genom denna text så tydliggör man att miljömålet skall väga lika tungt som produktionsmålet och även att hänsyn ska visas mot allmänna intressen. Att hänsyn skall tas till allmänna intressen lades till genom version 1993:553 och var något som inte fanns med innan den versionen.

I 30 § regleras den hänsyn som skall tas till naturvården, kulturmiljövården och rennärningen (SFS 1979:429). Vilken, grovt förklarar, säger att den biologiska mångfalden i skogen skall och måste bevaras, samtidigt som vi måste värna om kulturmiljön och beakta de sociala aspekterna. Den ändring i lagen som gjordes 1994, vilket innebar att produktionsmålet ej var överordnad andra mål längre, innebär att man idag som markägare ej är tvingad att sätta virkesproduktionen främst. Utan idag finns möjligheten att prioritera andra värden lika högt som produktion.

1.4.2 Allemansrätten

Den unika rättighet som vi svenskar har, att fritt få röra oss nästan vart som helst i vår natur, kallas för Allemansrätten. Allemansrätten är i sig själv ingen lag, men den har stöd av lagen, och finns sedan 1994 inskriven i en av Sveriges grundlagar (SFS 1974:152). Den kan återfinnas i Regeringsformens 2: a kapitel, ett kapitel som behandlar grundläggande fri- och rättigheter. I den 18 § står det där att *”alla skall ha tillgång till naturen enligt allemansrätten”* (SFS 1974:152). Allemansrätten tas även upp i den Andra avdelningen av miljöbalken, 7: e kapitlet. Där den 1 § säger att;

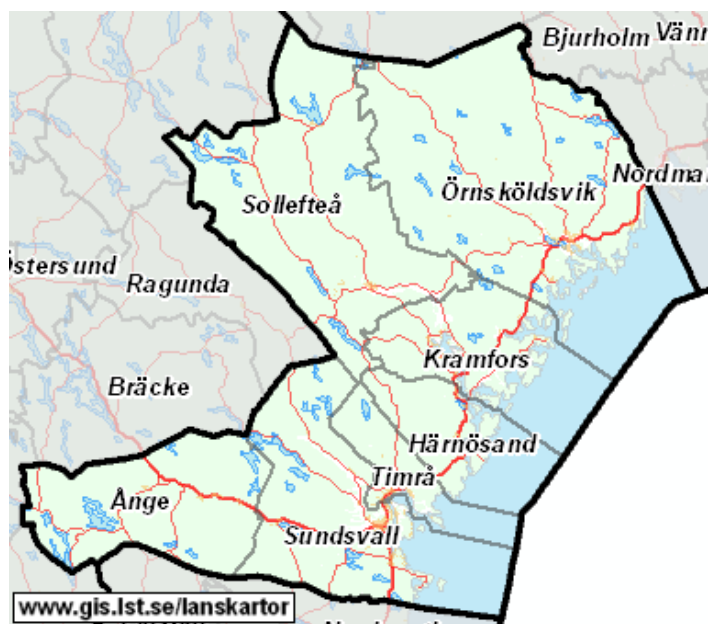
”Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den” (SFS 1998:808).

Vad allemansrätten egentligen innebär kan ibland vara ganska svårt att utläsa, men kortfattat så innebär det att vi alla har en rätt att vistas på någon annans fastighet, dit räknas då mark

och vatten, under en kortare tid (Bengtsson, 2004). Samt färdas över annans fastighet, då åtminstone till fots. Detta gäller då även huruvida ägaren av marken har gett sitt tillstånd till detta eller ej. Men Allemansrätten innebär även ett stort ansvar, vi som nyttjare av mark och vatten får inte ta oss sådana friheter att vi kränker markägarens ekonomiska intressen eller stör hemfriden. Det vill säga vi får ej störa eller förstöra. Vilket är precis det som Miljöbalkens 7:e kapitel 1 § säger (SFS 1998:808).

1.5 Sundsvallskommun

Sundsvallskommun är en del av Västernorrlands län (figur 3) och ligger i landskapet Medelpad.

Figur 3. Översikt för Västernorrlands län, där Sundsvall syns tydligt belägen efter kusten (Länsstyrelserna GIS-tjänster, 2009).

År 2009 var det totala antalet boende i Sundsvalls kommun 95 533 varav 56 951 bodde i det som räknas till själva tätorten Sundsvall (Sundsvalls kommun, 2011b). Landarealen för detta område, själva tätorten, beräknas vara 114,5 km². Senaste befolkningsberäkningen gjordes 31 december, 2010 och då var antalet innevånare i kommunen 95 732 (Sundsvalls kommun, 2011a). Om man tittar på hur folkmängden har förändrats inom hela kommunen mellan 1998 och 2010, har denna inte varit allt för stor. År 1998 var antalet innevånare i kommunen 93 923, medan 2010 låg den siffran på 95 732 stycken (Sundsvalls kommun, 2011b). Av detta innevånareantal 2010 beräknades det att cirka 84 % av dessa bodde i någon av kommunens tätorter (Sundsvalls kommun, 2011a). Den totala ytan för kommunen beräknas vara 3 208,7 km² och om man ser till befolkningsantalet kan Sundsvall klassas som den 16:e största kommunen i landet.

De tre största näringsgrenarna inom kommunen är vård- och omsorg, handel samt tillverkning och utvinning (Svenskt Näringsliv, 2011). Inom dessa näringsgrenar kunde man, under 2008, återfinna 40,9 % av alla förvärvsarbetande (över 16 år) inom kommunen. Kommunens största arbetsgivare är Sundsvalls kommun, Västernorrlands läns landsting, SCA Graphic Sundsvall AB och Försäkringskassan. Där den största privata arbetsgivaren är SCA Graphic Sundsvall AB med 1075 anställda.

1.5.1 Tätorten Sundsvall och dess historia

Som tätort har Sundsvallen en spännande historia. Från början var Sundsvall enbart en liten fiskeby, men den 23 augusti 1621 blev den en stad (Bladh, 1989). Detta skedde under Gustav II Adolf styre och var en del av den mannens stormaktsplaner för vårt rike (Bladh & Bladh, 2004). För att bilda en stormakt krävdes det städer, då dessa var symboler för makt och välstånd. Då staden grundades låg dess placering vid Selångersåns utlopp, men när Gustav II Adolf efterträddes av sin dotter Kristina i slutet av 1640-talet, flyttades stadens centrum längre upp efter Selångersån. Detta då man ansåg att stadsplanen från börja var felande.

Staden har sedan den grundades brunnit flera gånger, bland annat den 7 september 1803 samt i början av augusti 1877 (Bladh, 1989). Den 25 juni 1888 inträffade dock den största branden i stadens historia. Antändningen skedde via gnistor från ångslupen Selånger, vilkens ångpanna eldades med björkved, då den färdades uppför Selångersån (Bladh & Bladh, 2004). Det hela började som en mindre gräsbrand, som sedan spred sig med vinden och antände hus efter hus genom staden. Då kvällen kom hade vinden mojnät och elden nått den dåtida järnvägsstationen, vilket idag är platsen för Casino Cosmopol, där den således ebbade ut. Då katastrofen var över, branden räknas till den största i svensk historia, hade 383 av stadens 602 tomter eldhärjats. Förunderligt nog krävde inte branden mer än 4 människoliv, men lämnade 9000 hemlösa.

Kort efter branden, redan dagen efter, börjades planeringen för hur man skulle bygga upp staden igen (Bladh & Bladh, 2004). Efter en tids häftiga diskussioner under hösten för hur detta skulle ske, kom beslutet att staden skulle byggas upp i sten. De som bröt mot dessa bestämmelser kunde således straffas med böter på mellan 5 och 500 kronor. Beslutet hade dock en del förödande konsekvenser för många av dem som bott i staden innan branden ägde rum. Ett stort antal hade inte råd att bo kvar då husen var tvungna att byggas av sten och blev således tvungna att flytta, medan det förmögna folket i sin tur flyttade in i staden.

Staden hade åren innan branden expanderat genom att en mängd sågverk hade etablerats efter Medelpadskusten och att staden sedan byggdes upp totalt i sten kan ses som ganska ironiskt då den blev huvudstad i det som kallas för "träriket" (Bladh & Bladh, 2004). Det var dock den sågverksindustrin och de förmögenheter som kom från dessa som gjorde det möjligt att bygga upp staden igen. Staden var i stort sett färdiguppbyggd i mitten av 1890- talet och var unik i sitt slag i Sverige. Idag kan den sägas vara unik av en annan anledning och det är genom att den fortfarande finns kvar. I många andra städer har stadskärnorna rivits för att byggas upp igen för att motsvara den mer moderna tidens krav.

1.6 Syfte

Syftet med det här examensarbetet är att ge en bild av hur olika intressenter, inom Sundsvalls kommun, ser på den tätortsnära skogen i området. Vilka deras attityder är, angående hur skogen sköts och nyttjas samt deras syn på framtiden för den tätortsnära skogen, ska försöka klarläggas i denna undersökning. Hela bredden av intressenter ska belysas, det vill säga både de som sköter skogen samt de som nyttjar den, exempelvis intressenter som skogliga aktörer, privata markägare och allmänna markägare samt allmänheten.

Informationen från denna undersökning är tänkt att kunna fungera som en hjälp, ett planeringsstöd, då framtida skötselplaner för de tätortsnära skogarna i kommunen skall göras. Målet med denna undersökning är även att bidra till en ökad lokal uppmärksamhet kring den

tätortsnära skogens betydelse för människor och vilken viktig resurs dessa skogar är för vårt samhälle, samt att det finns ett stort behov av en hållbar skötsel i dessa området

För att precisera syftet med arbetet har fyra övergripande frågeställningar utformats. Dessa frågeställningar utgör ramen för de intervjuer som arbetet kommer att grundas på.

1. *Hur ser privata och allmänna markägare på att äga tätortsnära skog, vilken kunskap har de och hur ser deras skötsel av denna resurs ut?*
Frågeställningen syftar till att utreda de privata- och allmänna markägarnas syn på den tätortsnära skogen, samt om de reflekterar över att dessa områden kan kräva att man tar en annan typ av hänsyn jämfört andra ej tätortsnära områden.
2. *Hur ser de skogliga aktörernas rutiner ut då det gäller skötselåtgärder i tätortsnära skogar?*
Frågeställningen rymmer en rad ämnen som har med skötseln av de tätortsnära skogarna att göra. Hur själva skötseln utförs i dessa områden, tas det någon särskild hänsyn jämfört ej tätortsnära områden, är en av de viktigaste frågor som jag hoppas undersökningen skall besvara. Den kompetens som finns bland dem som ansvarar för skötseln av de tätortsnära områdena, dvs. hur stor kunskap har man om vad allmänheten efterfrågar, ska utredas. Hur ser informationen och samarbetet med nyttjarna av skogen ut, dvs. allmänheten, är också en viktig fråga som jag hoppas att kunna besvara.
3. *Vilken är nyttjarnas syn på de åtgärder som utförs och på informationsutbytet kring skötseln av de tätortsnära skogarna?*
Frågan syftar till att undersöka hur väl aktörernas syn på vad nyttjarna vill ha stämmer överens med vad dessa verkligen vill ha. Dvs. hur ser nyttjarna på de åtgärder som utförts inom ett område, samt information de får om skötselåtgärderna.
4. *Hur ser markägare, skogliga aktörer samt nyttjare på skötseln av tätortsnära skogar i framtiden?*
Frågeställningen syftar till att ta reda på om de inblandade kan tänka sig en förändring av skötselrutiner inom tätortsnära områden i framtiden och i sådant fall hur. Detta för att kunna utröna hur de anser att vi bör gå tillväga för att det i framtiden ska bli så bra som möjligt när vi utför skogsbruksåtgärder i skogar med höga sociala värden.

2. METOD

2.1 Val av metod

Då målet med det här arbetet är att försöka klarlägga olika intressenters attityd till den tätortsnära skogen och dess skötsel, har en kvalitativ metod valts i form av intervjuer. Enligt Andersson (1994) kan intervjuer delas in i muntliga och skriftliga metoder. De muntliga metoderna kan sedan vidare delas in i tre olika kategorier, individuella intervjuer, telefonintervjuer samt gruppintervjuer. Dessa kan sedan vara utformade på en skala från strukturerade till ostrukturerade (Ekholm & Fransson, 1992), vilket innebär att i den första formen så följs en rad redan förbestämda standardfrågor, medan i den senare formen fokuseras det på ett särskilt tema men inga frågor är på förhand formulerade (Kvale, 1997). Från denna skala har en semistrukturerad intervjumetod valts som verktyg i den här undersökningen. Det för att kunna anpassa intervjun efter de svar som erhålls på de redan förbestämda övergripande frågorna genom att kunna ställa följdfrågor om behovet finns (Andersson, 1994), samt att möjligheten finns att förklara och omformulera en fråga om intervjupersonen ej riktigt förstår dess betydelse. Ovanstående anledningar har gjort att individuella intervjuer eller telefonintervjuer föredragits som metod, jämfört skriftliga metoder som enkäter, trots det faktum att individuella intervjuer är mer tids- och kostnadskrävande.

I första hand har i detta arbete direkta intervjuer använts, men om det i något av fallen inte var möjligt kunde en telefonintervju fungera som ett godtagbart substitut. Med intervjupersonernas tillåtelse har intervjuerna spelats in, det som ett stöd till de anteckningar som tagits. Syftet med att spela in en intervju är för att om allt för mycket fokus läggs på anteckningar under själva intervjun kan det störa själva kommunikationen (Andersson, 1994).

2.2 Val av undersökningsområde och urval av intressenter

Som undersökningsområde inom Sundsvallskommun har tätorten Sundsvall valt. Det är den största av tätorterna inom kommunen både sett till yta och befolkningsantal (Sundsvalls kommun, 2011b). Avgränsningen för vad som räknas till tätort görs av SCB tillsammans med Boverket och Centralnämnden för Fastighetsdata. SCBs definition av tätort innebär att alla hussamlingar med minst 200 innevånare räknas till tätbebyggt område, såvida avståndet mellan husen normalt inte överstiger 200 meter. Samma definition för tätort används av Skogsstyrelsen då de utför identifieringar av skogar med höga sociala värden (Skogsstyrelsen, 2009a).

Den avgränsning och definition, på tätortsnära skog, som valts att användas i detta arbete är den som Skogsstyrelsen använder då de arbetar med att identifiera skogar med höga sociala värden (se sida 8 under "Definition av begreppet tätortsnära skog"). Området för undersökningen har således sträckt sig som minst 1 km och som mest 3 km utanför det område, som räknas till Sundsvalls tätortsområde. Noterbart är att denna begränsning gäller för alla intressenter utom en grupp (se nedan under *Allmänheten: organisationer/grupper*), det på grund av att området ej är av tillräcklig storlek för att få ett nog stort urval inom just den gruppen. Intressenter i denna grupp har således kontaktats även om de faller utanför områdesbegränsningen.

Enligt Kvale (1997) brukar antalet utförda intervjuer i en normal intervjustudie vara ca. 15 ± 10 , vilket även är utgångspunkten i varje intressentgrupp i detta arbete. Dock kommer urvalet av intressenterna ej att göras representativt, det vill säga genom slumpmässiga stickprov (Rosengren, 1971), utan under riktade former genom så kallad "handplockning" av individer. Det vill säga att här har de personer som anses bäst kunna illustrera en generell bild av vilka preferenser de olika intressentgrupperna har, som nyttjar de tätortsnära skogarna i kommunen, valts ut. De intressenter som valts ut att titta på är *Privata markägare* och *Allmänna markägare*, *Skogliga aktörer* samt *Allmänheten*. Där skogliga aktörer, i denna undersökning, är den samlade benämningen för de skogsbolag och skogsägarföreningar som valts att intervjuas. Privata markägare är således de privatpersoner som äger tätortsnära skog, medan allmänna markägare här är benämningen för skogsägare som kommunen och kyrkan. Slutligen har de "vardagliga nyttjarna" och de olika organisationer som nyttjar den tätortsnära skogen samlats under benämningen allmänheten

2.2.1 Privata och allmänna markägare av tätortsnära skog

Inom urvalsområdet plockades information, angående vilka som äger skogsmark, fram med hjälp av Skogsstyrelsens databas. Från denna information plockades sedan kontaktuppgifter fram för alla de privata markägarna samt de allmänna markägarna.

Totalt var 24 fastigheter registrerade på privata markägare, av vilka några fastigheter hade samma ägare. För att underlätta urvalet lades dessa då ihop till en grupp av fastigheter tillhörande den ägaren. Många av fastigheterna hade även ett flertal ägare registrerade, varav en valdes ut som representant för den fastigheten. Som representant valdes den som ägde störst andel, om ingen hade en större andel valdes helt enkelt den som stod först på listan. Det totala antalet privata markägare inom urvalsområdet blev då 19 stycken. Av dessa återfanns både boende inom Sundsvalls kommun samt boende utanför kommunen. Många av de privata markägarnas fastigheter var små, till exempel fanns det sex stycken vars innehav understeg fem hektar. För att öka chansen att få ett urval där skogsmarken faktiskt brukades, valdes därför en gräns på minst 10 hektar för att markägaren skulle få delta i urvalsgruppen. Vilket resulterade i att 12 privata markägare hamnade i urvalsgruppen, ur vilken sedan fem stycken lottades fram. Dessa kontaktades via telefon med en förfrågan om de var villiga att delta i undersökningen, vilket alla var. Om någon ej velat delta har ett nytt namn lottats fram.

Allmänna skogsägare inom urvalsområdet är Sundsvalls kommun och Svenska kyrkan. Således har bara två representanter för urvalsgruppen kunnat uppnås. Samma tillvägagångssätt, som för de privata markägarna, användes då dessa intressenter kontaktades och även här var de kontaktade representanterna villiga att delta i undersökningen.

2.2.2 Skogliga aktörer

Ur denna grupp har de fem skogliga aktörerna som är mest aktiva inom undersökningsområdet valts ut, det med hjälp av Skogsstyrelsen i Sundsvall. De utvalda är *SCA*, *Prima skog*, *Callans trä*, *Norrskog* samt *Skogssällskapet*. Från var och en av dessa skogliga aktörer har en person, med god insyn i skötseln av den tätortsnära skogen inom distriktet, valts ut för en direkt intervju. Första kontakten togs via telefon för att efterfråga en personlig intervju vid ett senare tillfälle. Om detta ej var möjligt fanns alternativet att utföra en telefon intervju vid ett senare tillfälle, dock har det ej varit nödvändigt. Det då alla representanter för de olika aktörerna har haft möjlighet att delta i en direkt intervju, vilket gjort att en mer personlig kontakt med intervjuobjektet kunnat skapas. De skogliga aktörer som valts ut för undersökningen har alla olika organisationsstruktur och förutsättningar, vilka redovisas nedan för att sedan lättare kunna analysera och förstå resultaten.

SCA Skog är en del av SCA koncernen som grundades 1929, då var det ett rent skogsbolag, men har sedan dess utvecklats till ett företag med fyra affärsområden vilka erbjuder personliga hygienprodukter, mjukpapper, förpackningar samt skogsindustriprodukter (SCA, 2009). SCA Skog räknas, med sina 2,6 miljoner hektar skogsmark, till Europas största privata skogsägare (SCA Skog, 2009). Av det totala skogsmarksinnehavet brukas 2,0 miljoner hektar för virkesproduktion. Bolaget är de som sköter förvaltningen av SCA-koncernens skogsinnehav och är ansvariga för att förse koncernens svenska skogsindustrier med virkesråvara, där det stora skogsinnehavet är en viktig grund för att kunna ha ett stabilt flöde av råvara till SCA:s industrier i de norra delarna av landet. SCA Skog köper även virke från andra skogsägare i form av avverkningsuppdrag, leveransrotköp, rotpost med totalstämpling samt leveransvirke. De erbjuder även tjänster i form av rådgivning och skogsvårdsservice som till exempel markberedning och plantering.

Prima skog är ett råvarubolag som bildades den 1 oktober 2003 och ägs av Persson Invest koncernen samt Rödins Trävaru AB (Prima skog, n.d.). Upplägget för Prima skog är att det ska fungera som ett rent inköpsbolag, vilket har i uppgift att försörja ägarföretagens fyra sågverk med timmer. För att göra detta införskaffar de virke genom köp från enskilda skogsägare, skogsägarföreningar och bolag. Företaget köper virke som leveransvirke samt avverkningsrätter (i form av avverkningsuppdrag, leveransrotköp och rotposter). Köp av avverkningsrätter gäller såväl gallring som slutavverkning. De erbjuder även sina enskilda leverantörer service utöver virkesaffärer i form av rådgivning och skogsvårdsservice (som till exempel markberedning, plantering och röjning). Verksamhetsområdet för företaget inkluderar Västernorrland, Jämtland samt de norra delarna av Härjedalen och Hälsingland.

Callans Trä är ett familjesågverk som funnits sedan 1939 (Callans trä, 2010). Företaget i sig äger ingen egen skog utan nästan allt virke köps från privata markägare och en liten del från andra företag som SCA, Sveaskog med flera (Magnusson, U., pers. medd., 2009). Därför har det en egen råvaruavdelning som har i uppdrag att försörja företaget med råvara vilken främst hämtas i de omkringliggande skogarna i västra Medelpad och Jämtland (Callans trä, 2010). Virket köps som leveransvirke, avverkningsuppdrag, leveransrotköp och rotpost. Callans trä AB är ett skogligt fullserviceföretag som förutom avverkningar även erbjuder tjänster som rådgivning, värdering, skogsbruksplaner samt skogsvårdsservice (i form av markberedning, plantering och röjning).

Norrskog är en skogsägarförening som har cirka 13 000 medlemmar (Forsén, A., pers. medd., 2009). Då det kommer till operativa verksamheten bland dessa skogsägare sker den med hjälp av föreningens cirka 50 skogsinspektorer, vilka är uppdelade på 16 olika skogsbruksområden (Norrskog, 2010). Skogsägarna i föreningen äger tillsammans mer än 1 miljon hektar skogsmark, vilken finns lokaliserad i Medelpad, Ångermanland, Jämtland samt södra Lappland. Föreningen driver vidareförädling av råvara genom egna sågverk och hyvlerier och detta görs för att kunna garantera sina medlemmar avsättning för deras produkter. Skogstjänster som Norrskog erbjuder är bland annat virkesförsäljning, avverkning, mångbruksplaner, ekonomisk rådgivning, förvaltning, certifiering, skogsbruksavtal och inte minst skogsvårdstjänster i form av markberedning, plantering, röjning med mera. De tjänster som skogsägarföreningen erbjuder är verktygen för att kunna uppfylla föreningens grundläggande uppgift, ”att främja lönsamheten i medlemmarnas skogsbruk” (Norrskog, 2010).

Skogssällskapet skiljer sig en aning från de andra företagen inom området av skogliga aktörer (Lindström, T., pers. medd., 2009). Det finns skogsägarföreningar, vilka är ekonomiska föreningar som är medlems ägda och där man på ett eller annat sätt köper ett medlemskap. Sen finns de traditionella skogsbolagen som köper virke rakt av från skogsägare. Skogssällskapet är istället ett företag som jobbar mer som en form av konsulter där man som skogsägare köper företagets tjänster som rådgivare. Ett samarbetsavtal upprättas mellan företag och skogsägare, Skogssällskapet försöker sedan att avsätta skogsägarens virke till det bäst betalande företaget. Genom att företaget ej äger någon egen industri kan de titta på vad som är bäst för skogsägaren och de jobbar med helheten för skogsägaren, då både med den ekonomiska och skogliga biten. Idag sköter Skogssällskapet ca 500 000 ha skog åt både små och stora skogsägare. De är ett rikstäckande företag och äger själva totalt ca 25 000 ha skogsmark, vilket är spritt över hela landet. Skogssällskapet erbjuder bland annat tjänster som förvaltning av skog, upprättande av skogsbruksplaner, avverkning, gallring samt skogsvård.

2.2.3 Allmänheten, det vill säga nyttjarna av den tätortsnära skogen

Den här gruppen av nyttjare har delats in i två undergrupper för att kunna få en bra representation av nyttjarnas syn, utan att behöva intervjua ett allt för stort antal individer vilket skulle bli för tidskrävande. De två undergrupperna är, *företrädare för olika organisationer/grupper* samt de *"vardagliga nyttjarna"*.

Organisationer/grupper; De intressenter som valdes är av sådant slag att de kan ha en uppfattning och åsikt om hur de tätortsnära skogarna sköts. Inom denna grupp har intressenter kontaktas även om de faller utanför områdesbegränsningen, det för att få ett tillräckligt stort urval. Ett urval på 10 stycken plockades fram. Tanken bakom urvalet var att få en så stor representation som möjligt av olika grupper som kan tänkas nyttja den tätortsnära skogen och ha ett intresse av den. Tyvärr var inte alla, de önskade organisationerna, intresserade av att delta eller möjliga att få kontakt med, varav nya organisationer fick plockas fram för att försöka få en bra representation av olika intressen. Det slutgiltiga urvalet blev, trots en del bortfall av organisationer som från början var önskvärda att intervjua, en bra fördelning av olika grupper. Dessa är aktiva inom bland annat områden som berör miljöorganisation och friluftsnyttjande, pedagogiskt nyttjande samt även representanter för grupper med en hälsoaspekt. Representanter från följande tio organisationer har intervjuats: Friluftsrådet, Naturskyddsföreningen, De handikappades riksförbund, Hälsofrämjandet, en Scoutkår, en förskola, en kombinerad grund och mellanstadieskola, ett äldreboende, en orienteringsklubb och slutligen Medelpads ornitologiska förening.

"De vardagliga nyttjarna"; För att få en representation av denna grupp, det vill säga de personer som nyttjar den tätortsnära skogen för rekreation och motion utan att vara medlem i någon av tidigare nämnda organisationer, valdes ett annat tillvägagångssätt. Här har metoden varit att i fält möta dessa nyttjare och fråga om de är villiga att delta i en intervju där de får svara på några korta frågor. I likhet med föregående undergrupp av nyttjare, var det önskade urvalet 10 stycken. Metoden valdes dels för att verkligen få tag i denna grupp av *"vardagliga nyttjare"*, samt för att det vid en personlig kontakt kan vara lättare att få personer som ej är lika insatta i ämnet att förstå skillnader mellan olika åtgärder än om en enkät skickas ut (Lindhagen, 1996). Nackdelen med denna metod, att utföra intervjuer i fält, är dock att man lätt blir beroende av yttre faktorer som väder. Vilket gör att om man skall få ihop tillräckligt stort antal intervjuer blir man lätt begränsad att utföra dem då områdena är välbesökta, som under veckoslut med bra väderförhållanden. En fördel med att utföra intervjuerna under dessa förhållanden är dock att man inte bara får tag i de personer som vistas ofta i området utan även de som kanske vistas där lite mer sällan och då bara under just bra väderförhållanden.

Som rekreationsområde, för att utföra intervjuer med de ”vardagliga nyttjarna”, valdes Sidsjöns naturreservat (se figur 4), ett rekreationsområde som är väl nyttjat under alla årstider (Åberg, pers med 23 oktober, 2009). Naturreservatet bildades 2001 med ändamålet att säkerställa områdets viktiga kvalitéer (Länsstyrelsen Västernorrland, 2008b). Tanken med naturreservatet är att olika intressen, rekreation och naturvård, skall kunna samverka inom området. I området skall man arbeta för bevarandet av den biologiska mångfalden men även ta hänsyn till behoven av bra områden som kan nyttjas för friluftsliv. Naturreservatet sköts av Sundsvalls kommun och omfattar totalt ett område på cirka 226 hektar. Det räknas till det mest välbesökta området inom Sundsvall med 360 000 besökare/år (Sundsvalls kommun, 2007). Reservatet och dess närmiljö erbjuder en mängd olika aktiviteter som kan utföras under årets alla säsonger (Länsstyrelsen Västernorrland, 2008b). Här finns en strandpromenad som sträcker sig hela vägen runt sjön och erbjuder möjligheter för motion i form av löpning eller promenader, men även en chans att bara njuta av den vackra naturen runt sjön. Ett elljusspår på 23 km ger även det utmärkta förutsättningar för motionsaktiviteter. Vintertid finns även möjligheter till skidåkning i längdskidspår, skridskoåkning, pimpling, pulkaåkning och utförsåkning i områdets slalombacke. Området erbjuder även bra fiskemöjligheter från 14 olika bryggor, varav den vid Sidsjöstugan är handikappanpassad. Fisket är gratis och varje år inplanteras både röding och regnbåge, men i sjön finns även mört, abborre och gädda (Sundsvalls kommun, 2007). Det finns även möjligheter att hyra kanoter och många fina grillplatser att nyttja, samt på hösten kan svamp plockas på sluttningarna ned mot sjön. Området ligger inom avgränsningen för det totala undersökningsområdet för denna utredning och är även väl nyttjat under senhösten, vilket är anledningarna till att just det valdes för undersökningen.

2.3 Intervjuer

Då fyra olika typer av intressentgrupper valdes ut för intervjuer, utformades även fyra olika övergripande frågeformulär (Appendix 1-4). Det för att fungera som stöd då intervjuerna skulle genomföras. Ett frågeformulär nyttjades således för de privata markägarna, ett för de skogliga aktörerna, ett för allmänheten och slutligen ett för de allmänna markägarna. Anledningen till detta var, att även då huvudsyftet var att utreda attityden till den tätortsnära skogen och dess skötsel, skiljer sig intressentgruppernas syfte med nyttjandet av den tätortsnära skogen. Framförallt skiljer det i kunskapsdjup i frågan mellan grupperna, vilket är anledningen till att frågorna lagts på olika nivåer, beroende på intressegrupp, så att huvudmålet kan nås.

Då semistrukturerade intervjuerna valts har övergripande frågor utformats som stöd innan intervjuerna utförs, vilket innebär att de ämnesområden som skall tas upp under intervjun och vilken slags information som önskas i förväg är klargjorda (Andersson, 1994). Däremot var frågornas exakta formulering ej förutbestämd och inte heller i vilken ordning som frågorna skulle komma att tas upp, utan det kunde variera från intervju till intervju beroende på hur samtalet utvecklade sig. Frågorna till intervjuerna utformades huvudsakligen med så kallade öppna frågor där det på förhand ej finns några bestämda svarsalternativ av exempelvis karaktären *alltid*, *ofta*, *sällan* eller *aldrig*. Denna utformning av frågorna gjordes till viss del för att inte begränsa intervjuobjektet till redan på förhand färdiga svar, utan för att ge rum för personen att utveckla svar som är detaljerade och mångsidiga.

Alla intervjuer spelades in för att sedan kunna fungera som ett stöd till de anteckningar som fördes under intervjun. Längden på varje intervju varierade ganska mycket mellan de olika

intressegrupperna, ungefär mellan 30 minuter och en timme. En intressegrupp som skiljde sig tidsmässigt från de andra var ”de vardagliga nyttjarna”. Här var medellängden på intervjuerna cirka 15 minuter, vilket beror på att när man intervjuar personer i fält så går det sällan att få dem att ställa upp på långa och ingående intervjuer (Lindhagen & Ahlström, 2005). Detta var anledningen till att dessa intervjuer var tvungna att hållas kortare än resterande intervjuer.

2.3.1 Privata och Allmänna markägare av tätortsnära skog

Då de privata markägarna kontaktats och var villiga att delta i undersökningen utfördes intervjuerna av dessa på den plats som de ansåg mest lämplig för dem, vilket för alla visade sig vara i deras hem miljö. Ungefär 16 olika frågor ställdes under intervjun (Appendix 1). Frågorna behandlade deras bakgrund och nuvarande situation som skogsägare, åsikter om att äga tätortsnära skog, deras kunskaper angående tätortsnära skogsbruk, skötselmetoder och utförandet av dessa, samt önskemål och tankar angående framtiden för den tätortsnära skogen och skogsbruket i denna.

Intervjuerna med de allmänna markägarna utfördes, där det passade intervjuobjektet bäst, i hemmet och på arbetet. Här ställdes ungefär 15 frågor (Appendix 2), vilka rörde sig om skogsmarksinnehav, åsikter om att äga tätortsnära skog, skötselmetoder, deras kunskaper angående tätortsnära skogsbruk, informationsutbytet gentemot nyttjarna, samt önskemål och framtidsutsikter för den tätortsnära skogen och dess brukande.

2.3.2 Skogliga aktörer

Intervjuerna med, representanterna för de skogliga aktörerna, ägde rum på olika tidpunkter och platser beroende på vad som passade intervjuobjektet bäst. En del gjordes på deras arbete, i hemmet eller andra lämpliga platser. Under intervjuerna ställdes ett antal frågor, ungefär 12 stycken (Appendix 3). Dessa angående skogsmarksinnehav, skötselmetoder, deras kunskaper angående tätortsnära skogsbruk, informationsutbytet gentemot nyttjarna, konfliktsituationer, samt önskemål och deras tankar angående framtiden för den tätortsnära skogen och skogsbruket i denna.

2.3.3 Allmänheten, det vill säga nyttjarna av den tätortsnära skogen

Platser och tidpunkter för intervjuerna med representanter för de olika organisationerna/grupperna, valdes efter vad som passade dessa representanter bäst. Under intervjuerna, som varierade i tid mellan ungefär 15 minuter och 45 minuter, ställdes ett ungefärligt antal på 10 frågor (Appendix 4). Dessa angående deras nyttjande av den tätortsnära skogen, vilka egenskaper de vill att den ska ha, deras åsikter angående skötseln av den, hur informationsutbytet ser ut gentemot de som ansvarar för den samt deras tankar angående framtiden för den tätortsnära skogen och dess skötsel.

Intervjuerna med de ”vardagliga nyttjarna” utfördes en söndag med gynnsam väderlek, då den kombinationen ger bland de bästa förutsättningarna för att få en bra representation av olika nyttjare (Lindhagen, 1996). Intervjuerna utfördes i det på förhand valda rekreationsområdet Sidsjöns naturreservat. Var tredje person som passerade den av ingångarna till rekreativområdet, som valts ut som uppsnappningspunkt ”P” (se figur 4), tillfrågades om de ville delta i undersökningen. Samma övergripande frågeformulär, som användes till intervjuerna med representanter för organisationer/grupper, användes för dessa intervjuer.

Figur 4. Sidsjö naturreservat och dess utsträckning, samt där det norra "P" visar den uppsnappningspunkt där intervjuerna med de vardagliga nyttjarna gjordes (Länsstyrelsen Västernorrland, 2008a).

3. RESULTAT

Resultatet redovisas efter de fyra olika frågeställningar som formulerats i syftesavsnittet. Resultat som redovisas bygger uteslutande på information från de intervjuer som utförts med de olika intressenterna och är således en generell bild av vilka preferenser de olika urvalsgrupperna har. Frågeformulären som användes för de olika grupperna kan ses i appendix 1-4. Att komma ihåg är att undersökningen utförts med en semistrukturerad intervjumetod, följdfrågor till de redan förberedda frågorna kan därför ha ställts under intervjuens gång. Detta för att få mer detaljerade uppgifter angående vissa frågor eller då svaren från intervjuobjektet kan ha varit vaga.

3.1 De privata och allmänna markägares syn på ägandet av tätortsnära skog, dess skötsel och kunskap om resursen

Fem olika privata markägare intervjuades och resultaten från dessa markägare redovisas helt anonymt. Resultaten delas upp och redovisas separat för privata och allmänna markägare samt i ett antal huvudpunkter. Det för att resultaten skall bli mer lättöverskådligt samt för att undvika att någon information ska kunna kopplas ihop till någon enskild privat markägare.

3.1.1 Privata markägare

Frågorna till de privata markägarna behandlade deras bakgrund och nuvarande situation som skogsägare. Vilka deras åsikter är om att äga tätortsnära skog, deras kunskaper angående tätortsnära skogsbruk, skötselmetoder och utförandet av dessa, samt information och samarbete med andra markägare och allmänheten

3.1.1.1 Bakgrund och nuvarande situation som markägare

Alla de fem intervjuade privata markägare var män och tre av dem är fortfarande yrkesverksamma medan resterande två är pensionerade. Ingen av dem har någon bakgrund inom skogsbruket, då det kommer till yrken och utbildning, utan all den kunskap de har angående skog och skogsbruk har inhämtats genom erfarenheten av att själv äga skog. Då det kommer till anskaffandet av skogsfastigheterna, det vill säga hur det kommer sig att de äger skog, har fyra av dem ärvt sin skog från föräldrarna och den femte har köpt sin fastighet.

Storleken på skogsfastigheterna skiljer sig ganska mycket mellan de olika ägarna. Den minsta fastigheten är på 30 hektar skogsmark och hela skogsinnehavet ligger tätortsnära. Det samma gäller för de andra fastigheterna, det finns således ingen av de privata markägarna som även innehar skog som ej klassas som tätortsnära. Storleken på de andra fyra fastigheterna är 36, 50 och 65 hektar. En viss osäkerhet angående storleken på fastigheten fanns hos det sista intervjuobjektet, men han tror sig veta att fastigheten har en areal på mellan 58 och 70 hektar.

Fyra av de fem privata markägarna är inte direkt beroende av den inkomst som de får från sitt skogsbruk, en av dessa fyra säger ”*alla inkomster från skogen räknas mer som ett trevligt tillskott till ekonomin*”. En av dem nämner att som hans situation ser ut idag får han lägga ut mer på pengar skogen än vad han får in. Bara en av de fem nämner att de nog inte skulle klara sig utan det ekonomiska tillskott som skogsbruket bidrar med. Han säger, ”*det är ingen stor del som kommer från skogsbruket, men utan inkomsten från den så skulle vi nog inte klara oss*”.

Närheten till deras skogsområden, från bostaden, varierar lite för de olika markägarna som intervjuats. Alla äger dock skog som ligger inom cirka 200 meter från bostaden och tre har

skogen i direkt anslutning till bostaden. Tre av dem har även skiften som ligger lite längre bort, dock ej över en kilometers avstånd från huset.

3.1.1.2 Attityd beträffande ägandet av tätortsnära skog och allmänhetens nyttjande av den

Fyra av de tillfrågade säger att det tycker det är trevligt att äga tätortsnära skog, varav en av dessa anser att det till och med är jätteskoj. Enligt dessa fyra, är att äga och sköta skog något som de uppskattar och att då även få ha skogen så nära hemmet gör det till en ännu bättre upplevelse. En av de fyra säger, *”det är bara att gå direkt ut i skogen om jag önskar och behöver inte ha besväret av att måsta åka någon lång sträcka för att nå den”*. En annan dessa fyra nämner att en anledning till att han uppskattar sin tätortsnära skog är att den har gått i arv från generation till generation. Att deras skog nyttjas av allmänheten och ibland även har ett väldigt högt nyttjande tryck är inget som de säger sig vara besvärad av, dock finns det saker som de önskar var annorlunda. Exempelvis säger tre av dem att de önskar att de som nyttjar skogen skulle ta lite mer hänsyn i vissa avseenden. Då när det kommer till att inte skräpa ned eller förstöra. En av de intervjuade nämner även att han skulle önska att nyttjarna skulle vara mer försiktig då de ser att han håller på att utföra någon form av åtgärd i skogen. Hans anledning till det är mest för att undvika att någon olycka skall hända, exempelvis att någon nyttjare kommer till skada av ett fallande träd eller liknande. Förutom detta anser de fyra, som uppskattade att äga tätortsnära skog, att det bara finns positiva saker med att deras skog är väl nyttjad.

Enbart en av de fem tillfrågade anser ej att det är så trevligt att äga skog som är tätortsnära, vilket han säger beror på att nyttjandetrycket på hans mark är så högt. Vidare nämner han *”att äga skog är annars något som jag anser är mycket givande och som skulle vara än mer givande om skogen inte var tätortsnära”*. Största anledningen till att han anser att ett högt nyttjandetryck på hans mark är negativt, är för att allmänheten ej följer de regler som finns, till exempelvis Allemansrätten.

3.1.1.3 Kunskap och skötseln av den tätortsnära skogen

Enligt de tillfrågade privata markägarna, är planeringen av de olika skötselåtgärderna på skogsfastigheterna något som utförs själv till största del, i alla fall av fyra av de fem tillfrågade. De nämner dock att ibland tillfrågar de någon med mer kunskap. Detta säger de sig främst göra när det kommer till skötselåtgärder som slutavverkning och markberedning. En av dem överlåter däremot all planering till Skogssällskapet. Alla fem av de privata markägarna nämner även att de utför vissa skötselåtgärder på egenhand, då främst plantering och röjning. Tre av de fem tillfrågade säger även att de utför gallring på egen hand. Anledningen, som de uppger, till att de väljer att utföra dessa åtgärder är att de finner ett nöje i att kunna utföra vissa skötselåtgärder i sin skog på egen hand. Alla säger dock att de väljer att leja bort de mer avancerade och arbetskrävande åtgärderna, som slutavverkning och markberedning, till olika skogliga aktörer. Några av de skogliga aktörer som de tillfrågade nämner att de har anlitat för skötselåtgärder är Norrskog, Skogssällskapet och SCA. Alla hävdar även att de på det stora hela är nöjda med de företag som de anlitat, även om det alltid finns saker som de kanske skulle ha önskat blivit annorlunda.

Fyra, av de fem tillfrågade privata markägare, har en inställning till skötselåtgärderna i sin tätortsnära skog som innebär att de tar en större hänsyn till allmänhetens önskemål jämfört med vad de skulle ha gjort om det ej var en tätortsnära skog. Egentligen anser de sig inte ha någon stor kunskap angående vad allmänheten egentligen önskar, men utgår ifrån vad de tror att den vill ha. Den typ av hänsyn till allmänheten som de då tar, är att försöka se till att sina skogsområden ser välskötta ut, det genom att röja i tid och oftare än vad de skulle ha gjort

annars. Samt att då avverkningar har gjorts så har, tre av de fyra, lämnat en del träd kvar för att inte ett helt kalt hygge skulle skapas. Den fjärde av dem nämner dock att vid avverkning har ej någon särskild hänsyn tagits av honom, i form av att lämna träd kvar, det då de områden som avverkats varit så små att han ej sett något behov av den extra hänsynen. Tre av dessa fyra nämner även att de tar en stor hänsyn till stigar och spår så att de inte skadas eller blockeras. En av de privata markägarna säger, *”det är viktigt att skogen sköts och att avverkningar och dylikt görs, men jag tror inte allmänheten ser det positiva i skötseln utan att de tycker att det ser fult ut efter att det är färdigt, de förstår inte att åtgärderna är ett måste”*.

Anledningen till att de här fyra privata markägarna tar den hänsyn de gör, säger de beror på att de själva vill vistas i en skog som är välskött och därför vill de även ge den upplevelsen till dem som nyttjar deras skogsområden. Det är således både för sin egen och för andras skull som de säger att de väljer att sköta sin skog lite annorlunda, jämfört med hur de skulle ha gjort om den ej var tätortsnära. De betonar dock, alla fyra, att de ej känner sig tvingade att göra det här utan att de gör det för att de själva vill. En av dem säger, *”alla människor borde få ha möjligheten att komma ut i skogen, det är nyttigt och rogivande, kan jag då underlätta för allmänheten att få den upplevelsen så vill jag göra det”*.

Enbart en, av de fem tillfrågade privata markägare, har en inställning till skötselåtgärderna i sin tätortsnära skog som innebär att han ej tar någon större hänsyn till allmänhetens önskemål. Anledningen till det beslutet säger han sig vara, *”det är min skog och den vill jag kunna sköta som jag anser är bäst”*. Han vill att skogen skall se bra ut och ha en hög produktion, men inte att den skall vara attraktiv för allmänheten. Det är inget som han som privat markägare skulle tjäna på att göra. Han menar på att kommunen äger så pass mycket skog, som allmänheten kan välja att vistas i om de vill ha en skog tillrättalagd för dem, att de inte behöver välja att vistas på hans fastighet. Han säger även att, *”det är snarare så att det är allmänheten som borde ta hänsyn till mig och inte missbruka den frihet som allemansrätten ger dem”*.

Huruvida någonting skulle kunna få de tillfrågade att ändra sina skötselmetoder, anser alla att det inte skulle vara en omöjlig utveckling. Som det ser ut idag så säger sig dock alla vara nöjda med det de gör och kan ej komma på något som skulle kunna tänkas bidra till att de skulle genomföra en förändring.

3.1.1.4 Information och samarbete med andra markägare och allmänheten

Ingen av de tillfrågade privata markägarna har något större samarbete med andra markägare eller brukar informera allmänheten om åtgärder de skall utföra. Två av dem, som brukar anlita Skogssällskapet, nämner dock att Skogssällskapet kontaktat dem i samband med att de skall utföra några skötselåtgärder på kommunens intilliggande mark. Det då för att höra om de skall koordinera detta med att utföra skötselåtgärder åt den privata markägaren samtidigt. Då det kommer till information till allmänheten, är det ingen som själv brukar informera om skötselåtgärder utan detta överläter de till entreprenören som de anlitar för att utföra de större skötselåtgärderna. Huruvida dessa sedan informerar allmänheten eller ej, kan de inte riktigt svara på. Men det är två av markägarna som nämner att de vet att det har förekommit vid något tillfälle.

3.1.2 Allmänna markägare

Frågorna till de allmänna markägarna behandlade deras bakgrund och nuvarande situation som skogsägare. Vilka deras åsikter är om att äga tätortsnära skog, deras kunskaper angående tätortsnära skogsbruk, skötselmetoder och utförandet av dessa, samt information och

samarbete med andra markägare och allmänheten. Här bör även kommenteras att när det kommer till resultaten för Sundsvalls kommun som markägare, så delade representanten för kommunen ut deras skogspolicy i pappersformat. Anledningen till detta var att representanten skulle slippa sitta och beskriva den i detalj, därav referensen i en del stycken då resultatet för kommunen redovisas. Alla resultaten har således helt erhållits från kommunens representant och ej inhämtats på annat ställe.

3.1.2.1 Bakgrund och nuvarande situation som markägare

Sundsvalls kommun

Enligt representanten för Sundsvalls kommun så äger kommunen totalt 5554,7 hektar skogsmark, varav cirka 4000 hektar räknas som produktiv skogsmark. Han nämner att av dessa hektar så beräknas ungefär $\frac{3}{4}$ som tätortsnära skogsmark. Han poängterar även att kommunen har en politiskt förankrad skogspolicy för hur skötseln av kommunens skogsmark skall gå till. I denna står det att *"målsättningen med storleken på den årliga avverkningen skall vara lika med den disponibla årliga tillväxten, där en avvikelse för enskilt år får uppgå till $\pm 10\%$ "* (Sundsvalls kommun, 2003). Detta förtydligades av representanten och han säger att *"den disponibla tillväxten är då den totala tillväxten borträknat den tillväxt som sker i områden som avsatts för naturvårdsskäl"*. Detta, säger han, gör att den inkomst som genereras från skogen är ungefär den samma varje år. Totalt sett för kommunen så utgör den inkomsten, enligt representanten, dock en väldigt liten del av den totala årliga inkomsten. Han säger även att den största delen av inkomsten till kommunen kommer från skatteintäkter. Hur många procent av den totala inkomsten som utgörs av intäkterna från skogen kunde informanten inte uppge, men betonade att det var en mycket liten del.

Svenska kyrkan – Härnösands stift

Representanten för Härnösands stift förklarar att Sundsvalls kommun ingår i Härnösands stift, vilket är ett av Svenska kyrkans 13 stift. Han säger att totalt så äger Svenska kyrkan 500 000 hektar skogsmark och av dessa så innehar Härnösands stift cirka 90 000 hektar, varav 73 000 hektar är produktiv skogsmark. Han klargör att med det antalet hektar är Härnösands stift den enskilt största skogsägaren inom kyrkan. Totalt inom Sundsvalls kommun äger de 2 962,7 hektar varav 33,7 hektar ligger inom undersökningsområdet. Då det kommer till inkomsten från skogen, enligt representanten, är den för Härnösandsstiftet ungefär 1 % av den totala inkomsten som stiftet har. Han säger *"sammanlagt så bidrar skogsbruket inom stiftet till ett netto på 40 miljoner"*. Representanten påpekar även att all inkomst som kommer från skogen är ändamålsbestämda och går till prästlöner, samt löner till kyrkomusiker och diakoner. Då det kommer till dessa löner utgör inkomsten från skogen runt 50 % av den totala lönen. Detta säger han, gör att det finns ett beroende av den inkomst som kommer från skogen, även om den bara ligger på 1 % av den totala inkomsten.

3.1.2.2 Attityd beträffande ägandet av tätortsnära skog och allmänhetens nyttjande av den Sundsvalls kommun

På frågan vad kommunen har för attityd då det kommer till att äga tätortsnära skog så svarar representanten för kommunen, *"för oss är det en självklarhet att äga tätortsnära skogsmark"*. Det delvis för att de vill tillgodose innevånarnas behov av rekreation och fritid, men områdena fungerar även som en markreserv. Han hänvisar även till det som står i kommunens skogsbrukspolicy, *"skogsmarken skall tillgodose kommuninnevånarnas behov av rekreation, friluftsliv och utbildning, vara markreserv för samhällsutbyggnad, samt skapa sysselsättning"* (Sundsvalls kommun, 2003). Där står även att *"tätortsnära skogsinnehav skall prioriteras"* (Sundsvalls kommun, 2003). Han menar att därför har man även försökt att anskaffa fler områden som hamnar inom kategorin tätortsnära skogsmark. Detta har då skett bland annat

genom att byta markområden med andra ägare, som privata markägare och skogsbolag, men även genom att köpa in områden då dessa varit till salu. Självklart, enligt informanten, så kräver dessa områden en speciell hänsyn jämfört med de skogsområden som ej är tätortsnära. Han menar att detta då främst gäller när det kommer till utförandet av olika typer av skötselåtgärder. Han poängterar även att detta då innebär en större arbetsbörda för kommunen när den tätortsnära skogen skall skötas, eller snarare för de som förvaltar kommunens skogar. Som kommentar till detta nämner han dock att tätortsnära skog är något som kommunen medvetet valt att satsa på och känner därför inte att detta är ett problem på något sätt.

Svenska kyrkan – Härnösands stift

Informanten för Härnösands stift menar att i Norrland är det ganska lite människor som nyttjar skogen i tätorten jämfört med i de södra delarna av landet. Enligt honom skiljer sig därför Svenska kyrkans känslor åt, när det gäller att äga tätortsnära skog, mellan norra och södra Sverige. Han menar dock att på det stora hela är det ändå inte så att ägandet av tätortsnära skog känns som ett problem, oavsett del av landet. Däremot, menar han, att de närboende kräver ganska mycket hänsyn då det kommer till skogliga skötselåtgärder i tätorten och det innebär självklart mer arbete jämfört andra områden. Representanten säger, *”det är mer som vi måste tänka på i de här områdena, det då någon typ av skötsel måste utföras för att skogen inte skall bli en risk för allmänheten”*. Vidare säger han, *”samtidigt så måste skötseln anpassas till vad allmänheten önskar och vi måste även försöka få det att vara ekonomiskt gynnsamt”*. Detta menar han gör att det på sätt och vis blir mer ansträngande än om det är ett område som ej är tätortsnära, på grund av att arbetsbelastningen blir högre och områdena tar mer tid att planera och sköta.

3.1.2.3 Kunskap och skötseln av den tätortsnära skogen

Sundsvalls kommun

Informanten talar om att kommunen har ett mycket nära samarbete med Skogssällskapet, vilka förvaltar deras skogar och har gjort det sedan 1955. Han påpekar att de är mycket nöjda med det arbete som Skogssällskapet utför och de har ett nära och bra samarbete med dem angående den kommunägda skogen. Ett ökat plus, enligt honom, är att de haft ett samarbete så länge. Han säger, *”även om det har bytts ut en del människor på olika positioner både inom kommunen och inom Skogssällskapet, så är kommunikationen och tankarna kring hur skogen skall skötas väldigt väl utarbetad och förankrad”*. Det beror, enligt informanten, delvis på den skogspolicy som kommunen har där riktlinjerna för hur kommunens skogar skall skötas tas upp. Här hänvisar han till det stycke som citeras nedan,

”Skogen skall brukas på ett ekologiskt uthålligt sätt där ståndortsanpassat skogsbruk så långt som möjligt skall prioriteras. Alternativa avverknings- och föryngringsåtgärder skall användas där så är lämpligt. Brukandet av skogen ska ge förutsättningar för att bevara alternativt återskapa biologiskt mångfald. Kommunen skall vara ett föredöme i att kombinera skogsbruk med natur-, kultur- och rekreationshänsyn”
(Sundsvalls kommun, 2003).

Han fortsätter med att förklara att självklart skiljer sig skötseln åt mellan de tätortsnära skogsområdena och de ej tätortsnära skogsområdena, samt poängterar att kommunen har helt olika målsättningar med de olika typerna av områden. Representanten säger att i de områden som ej är tätortsnära är målet att skogsbruket skall bedrivas så att en varaktig, hög och värdefull virkesproduktion kan upprätthållas med ett så bra ekonomiskt utfall som möjligt. Då det gäller naturvårdshänsynen skall den dock vara större än det minimikrav som skogsvårdslagen kräver. Han säger att för de områden som är tätortsnära skall skötseln istället bedrivas

med stor hänsyn till friluftslivet och naturvärden, samt att i områden nära bebyggelse skall en prioritering av landskapsvärden ske. Vidare när det gäller de tätortsnära skogarna och dess skötsel hänvisar han åter till ett stycke i skogspolicyn, vilket citeras nedan

”Den hänsyn som skall tas avgörs från fall till fall, beroende på de naturliga förutsättningar som finns. Vid trakthyggesbruk bör hyggenas storlek ej överstiga 0,5 – 5 hektar beroende på närheten till bostadsbebyggelse. Där så är möjligt skall fröträd och miljöträd (exempelvis grova lövträd) lämnas orörda. En förändring från enskiktade till flerskiktade bestånd skall eftersträvas” (Sundsvalls kommun, 2003).

Han poängterar dock att ett övergripande mål, trots det hänsynstagande som anges i skogspolicyn för kommunens tätortsnära skogsbruk, är att skogsbruket i dessa områden skall ge ett ekonomiskt överskott.

Svenska kyrkan – Härnösands stift

Representanten för Härnösands stift förklarar att då det kommer till skötseln av den tätortsnära skogen är det de anställda inom stiftet som själva sköter planeringen av vad som skall göras, det vill säga när och hur. Han säger att detta sköts av de fem stiftsskogsvaktare som finns inom stiftet. Dessa är placerade på olika platser inom stiftet, nämligen i Ytterhogdal, Östersund, Strömsund, Sundsvall och Härnösand. Skötselåtgärderna, förklarar han, utförs däremot genomgående av anlidade entreprenörer. Stiftet har inga fast anställda entreprenörer utan de anlitar de som finns tillgängliga och de som passar bäst för åtgärden, så vissa åtkommer självklart. Han menar att hittills är de nöjda med entreprenörerna som de har anlitat, men självklart är även kostnaden för dessa en faktor som de måste ta med i beräkningen då skötselåtgärder skall utföras. Han nämner även att de nu mer är certifierade via PEFC, och är därför tvingade att anlita de entreprenörer som är certifierade enligt dessa.

Som läget ser ut nu så äger Härnösands stift så pass lite skog inom Sundsvallskommun, vilken klassas som tätortsnära, men trots det menar informanten att självklart skiljer sig skötseln mellan de tätortsnära och ej tätortsnära områden. Viktigaste skillnaden, enligt honom, är att man försöker ta en annan form av hänsyn inom de tätortsnära områdena. Man tänker således på ett annat sätt då man planerar vad som skall göras. Exempelvis påpekar han att det viktigt att ta hänsyn till stigar och vägar, se till att de inte blir sönderkörda eller att de ligger avverkningsrester över dem. Även att tänka ett steg extra då det kommer till vart man skall lägga upp virket för avhämtning så att det inte blockerar någon väg eller dylikt. Annars då det kommer till röjning skiljer sig egentligen inte skötseln så mycket åt. Informanten påpekar även att på sätt och vis så påverkar den hänsynen som man tar inom tätorten även de åtgärder i ej tätortsnära områden och då är det främst när det kommer till att ta extra hänsyn till stigar och leder. Andra exempel på hänsyn, enligt informanten, kan vara att lämna ridåer mot bostadsområden då man gör en avverkning, eller försöka att inte göra kalhyggen utan istället lämna träd kvar. De som är ansvariga för skötseln av skogarna, inom stiftet, ser situationen med att ta hänsyn till allmänheten som en win-win situation. Med det menar informanten att de både tar hänsyn till allmänheten för att de vill göra det, men även för att det ska skapa ett gott rykte och att folk skall se Svenska kyrkan och deras skogsskötsel som något positivt.

Enligt informanten är det ingen av de anställda som har någon direkt utbildning om just tätortsnära skogsbruk utan de förlitar sig främst på den erfarenhet som inhämtats under årens lopp, vilken utgör grunden för kunskap om vad allmänheten efterfrågar och liknande frågor. Han anger även att man samråder med Skogsstyrelsen och de har väldigt stor kunskap angående frågor som rör tätortsnära skogsbruk. .

3.1.2.4 Information och samarbete med andra markägare och allmänheten

Sundsvalls kommun

Kommunen i sig har inget direkt samarbete med de privata eller allmänna markägarna av tätortsnära skog, men ser det ändå som att de har en bra relation till dessa och att det är ytterst sällan det uppkommer några konflikter med andra markägare. Informanten säger att självklart så beror det till stor del på att Skogssällskapet har bra kunskaper om vilka de andra markägarna är och även en bra kontakt med dessa.

Då det kommer till allmänheten och olika intresseorganisationer anser informanten att de har en god kunskap om vilka det är som nyttjar den tätortsnära skogen. Det delvis genom att de har haft ett väldigt långt samarbete med Skogssällskapet, som har stor kunskap på detta område. Informanten menar även att Skogssällskapet kommer i kontakt med dessa föreningar, organisationer och människor ganska regelbundet, främst när det skall utföras skötselåtgärder i kommunens tätortsnära skog. Det är även Skogssällskapet som informerar nyttjarna om de skogliga åtgärder som skall utföras i kommunens tätortsnära skog. Information kan då ske genom samråd, kontakter med boende, utskick till närboende eller annonser i tidningen eller ibland även genom att det sätts upp information ute i de områden där åtgärden skall utföras. Kommunen anser även att de har ett bra samarbete med Skogsstyrelsen då det kommer till frågor om den tätortsnära skogsskötseln, och att det samarbetet är av stor vikt då de har en stor kunskap inom området. Informanten påpekar även att det långa samarbetet med Skogssällskapet bidrar till en bra kunskap om vad allmänheten önskar för egenskaper i de tätortsnära skogsområdena och även hur de skall gå tillväga för att försöka anpassa skötseln utefter de förutsättningar som finns. Utöver detta deltar kommunen även i olika former av studier, som exempelvis besöksstudier i form av examensarbeten, men de försöker även hålla sig uppdaterad angående den senaste forskningen inom området.

Att konflikter med nyttjarna av den tätortsnära skogen uppstår är inget som informanten anser är vanligt, men säger att självklart kan det finnas vissa tillfällen då allmänheten inte riktigt anser att det som gjorts är bra. Han säger att den vanligaste anledningen till konflikt är just att någon nyttjare anser att man ej bör utföra några åtgärder i den tätortsnära skogen. Informanten menar dock att oftast bygger dessa åsikter på brist i kunskap hos allmänheten, främst när det kommer till att förstå att det krävs att skogen sköts på något sätt. Anledning till att det krävs skötselåtgärder i den tätortsnära skogen, enligt informanten, är för att allmänheten skall fortsätta kunna nyttja den samt för att skogen ej skall bli en fara för dessa nyttjare. Det är vanligast att de få konflikter som uppstår gör det i närheten av bebyggelse. De kan däremot ofta få önskemål från allmänheten och olika intresseorganisationer då det kommer till hur skötseln skall utföras i ett visst område, och självklart försöker de ta hänsyn till de åsikter och önskemål de får, men det är omöjligt att anpassa sig till alla dessa och ibland kan det rent av vara omöjligt att genomföra.

Svenska kyrkan – Härnösands stift

Representanten för Härnösands stift förklarar att en viss form av samarbete finns med privata markägare, men i undersökningsområdet är detta ovanligt. Anledningen säger han, beror på att det är så få skiften som stiftet äger inom tätorten Sundsvall. Vanligaste formen av kontakt som de har med andra markägare är när de måste korsa deras marker för att kunna utföra skötselåtgärder på stiftets ägor, det kan även röra sig om saker som att virke ska läggas upp intill vägen. Han menar således att transportfrågor är den vanligaste orsaken till att de har kontakter med andra privata markägare.

Då det kommer till information och samarbete med nyttjarna av skogen anser informanten att det är en mycket viktig del i brukandet av den tätortsnära skogen. Han säger *”att ge information till de närboende hör till de viktigaste insatserna vi gör då det kommer till att utföra skötselåtgärder i den tätortsnära skogen”*. Anledningen till att han anser att det är så viktigt är för att försöka undvika att konflikter uppstår. Hur mycket information och kontakter som tas med de närboende varierar dock beroende på situation, men oftast tas kontakt med dessa om några större åtgärder skall utföras. Däremot säger han att de sällan har någon kontakt med det rörliga friluftslivet. Han menar att vanligaste sättet som det rörliga friluftslivet får veta vad som skall utföras är genom de skyltar som entreprenörerna brukar sätta upp angående avlägg eller om pågående avverkning, men annars är det som sagt mest de närboende som kontaktas. Informanten säger att de inte brukar sätta ut annonser i tidningen eller sätta upp några andra typer av skyltar med info om vad som skall göras eller varför. Något större samråd är heller inget som de har haft, men det är något som de skulle kunna tänkas använda om det känns som att behovet av det finns. Däremot samråder de alltid med Skogsstyrelsen då åtgärder skall utföras.

Konflikter med nyttjarna är inget som informanten upplever som särskilt vanligt förekommande, vilket han tror beror på att de försöker ta hänsyn till allmänheten och det för att undvika att just konfliktsituationer ska uppstå. Vanligaste orsaken till att konflikter med nyttjare uppstår, för det gör det ibland oavsett hur man än försöker, är sönderkörda och blockerade stigar.

3.2 De skogliga aktörernas rutiner då det gäller skötselåtgärder i tätortsnära skogar?

Fem olika skogliga aktörer intervjuades och resultaten från dessa intervjuer kommer att delas upp i ett antal huvudpunkter, det för att resultaten skall bli mer lättöverskådligt. Frågorna behandlade de skogliga aktörernas skogsinnehav och andelen tätortsnära skog av detta, mängden skogliga åtgärder i tätortsnära skog och de metoder som används, hänsyns-förhållanden i den tätortsnära skogen, kunskapsdjupet hos aktören då det gäller nyttjarnas önskemål i dessa områden samt informationsutbyte och samarbete med andra markägare och nyttjare samt konfliktsituationer.

3.2.1 Skogsinnehav och andelen tätortsnära skog

Ingen av de skogliga aktörerna, som är aktiva inom Sundsvalls kommun, anger att de äger någon egen tätortsnära skog inom undersökningsområdet, däremot påpekar alla att de brukar anlitas av andra markägare för att utföra skötselåtgärder inom den tätortsnära skogen. Representanten för SCA framhåller att de äger tätortsnära skog inom kommunen, men ingen som hamnar inom det avgränsade området för just denna undersökning. Han påpekar även att SCA äger tätortsnära skog på andra håll i landet, vilket även är något som representanten för Skogssällskapet säger sig gälla för deras företag.

Hur många hektar totalt av tätortsnära skog som SCA äger kunde inte informanten för företaget specificera, men det är en mycket liten del av det totala skogsmarksinnehavet. Anledningen till det låga innehavet av tätortsnära skog för SCA är enligt representanten att, företagets strategi har varit att byta bort den tätortsnära skogen och således har den andelen minskat rejält. Byten har då bland annat skett med Sundsvalls kommun. Han menar att motivet till denna strategi är att de anser att det är för besvärligt att bedriva skogsbruk i dessa områden, det tar för mycket tid att samråda med allmänheten och lösa de konflikter som uppstår. Informanten poängterar dock att de självklart inte tackar nej till att köpa rotposter

inom tätortsnära områden om erbjudandet kommer. Inte heller informanten för Skogssällskapet kunde ge en specifik siffra för hur många hektar tätortsnära skog de äger, men anser att det är en ganska stor del av deras totala skogsinnehav på 25 000 hektar. Största andelen av deras tätortsnära skog kan återfinnas i de södra delarna av Sverige och där jobbar de, enligt intervjuobjektet, även mycket med rekreationsskogsbruk.

Två av de skogliga aktörer som intervjuades, Prima skog och Callans trä, uppger att de inte äger någon skogsmark alls och således då heller ingen som kan klassas som tätortsnära skog. Enligt representanten för Prima skog, innehar dock ägarföretagen till Prima skog, Persson Invest och Rödins Trävaru AB, skogsmark. Huruvida någon av dessa arealer klassas som tätortsnära kunde dock inte informanten svara på.

Representanten för Norrskog uppger att de själva äger en liten andel skogsmark, dock ingen inom Sundsvalls kommun och ingen som kan klassas som tätortsnära, oavsett område. Hon betonar att skogsägarföreningen själva inte är någon större skogsägare utan det är främst deras cirka 13 000 medlemmar som är skogsägarna. Bland dessa finns det däremot med säkerhet en del som äger tätortsnära skog, men någon konkret information angående hur stora arealer detta kan tänkas vara kan informanten ej ge.

3.2.2 Mängden skogliga åtgärder i tätortsnära skog och metoder som används

Enligt de uppgifter som inhämtats från de fem olika skogliga företagen, och deras representanter, är det av dessa Skogssällskapet som i särklass utför mest skogliga åtgärder i den tätortsnära skogen inom Sundsvalls kommun. Det beror på att Skogssällskapet är det företag som förvaltar skötseln av kommunens skogar inom Sundsvall, därför blir en stor andel av de skötselåtgärder som företaget utför årligen just tätortsnära. Skogssällskapet förvaltar även många andra kommun- och landstingsskogar på andra ställen i landet.

Näst efter Skogssällskapet är även Norrskog en skoglig aktör som genomför en relativt stor mängd skogliga åtgärder inom den tätortsnära skogen i Sundsvalls kommun. Skogsägarföreningen köper upp skog på rot från privata skogsägare och inom Sundsvalls kommun och således blir det en ganska stor andel av det som köps som klassas som tätortsnära skog. SCA, Prima skog samt Callans trä anger alla att det är mindre än 5 % av de skogliga åtgärder som årligen utförs inom Sundsvalls kommun, som kan sägas ske i den tätortsnära skogen.

För alla de tillfrågade aktörerna gäller att, enligt informanterna, alla de tjänster som erbjuds och används i det traditionella skogsbruket även används i det tätortsnära skogsbruket. De fem aktörerna nämner alla att de är ”skogliga fullservice företag”. Det vill säga de erbjuder sina kunder/medlemmar hela spektrat av skötselåtgärder från, markberedning, plantering, röjning, gallring till slutavverkning och upprättning av skogsbruksplaner. För att utföra de skogliga skötselåtgärderna gäller för alla aktörer att samma typer av maskiner används i det tätortsnära skogsbruket som det ej tätortsnära, från små gallringsskördare till stora slutavverkningsmaskiner.

Då det kommer till vilka maskiner som används och de tjänster som erbjuds kunden så finns en aktör som skiljer sig från de andra, denna är Callans trä. Enligt informanten för företaget erbjuder de tjänster i form av manuella huggare och uttransport av virke med hjälp av fyrhjuling samt manuell markberedning. Dessa tjänster gäller dock inte bara för det tätortsnära skogsbruket utan även i det traditionella. Enligt informanten anser de som aktörer att det är ett krav att kunna erbjuda allt i dagens läge då det kommer till skötselåtgärder i skogen.

3.2.3 Hänsynsförhållanden i tätortsnära skogen

Då det kommer till hur skötseln inom den tätortsnära skogen ser ut och vilken hänsyn som tas i dessa områden så skiljer sig aktörerna ganska mycket åt och kommer således att redovisas var för sig, det för att ge mer lättöverskådlig bild.

SCA Skog

Informanten för SCA Skog menar att den hänsyn som tas skiljer sig beroende på vad syftet med den skogliga åtgärden är, dock betonar han att man huvudsakligen försöker uppfylla markägarens önskemål och att man även har ett nära samarbete med skogsstyrelsen då det gäller de tätortsnära skötselåtgärderna. Enligt informanten är exempel på hänsyn att de tar, att lämna en fröträdställning istället för att skapa hyggen, om det är rätt förutsättningar för en sådan åtgärd. Andra av deras hänsynsåtgärder i de tätortsnära skogarna kan vara att skapa mindre hyggen och föryngring under skärm, eller att de undviker markberedning samt röjer bort mer löv. Informanten menar att beroende på hur området ser ut kan man även försöka att använda en mindre och lättare maskin för att undvika körskador. Informanten påpekar dock att ofta ligger de tätortsnära skogar på väldigt bördiga marker och träden får således en hög medelstam, vilket gör att användandet av små maskiner ej är möjligt. Då är det snarare så att de, som företag, får försöka ta hänsyn genom att avverka då marken är frusen och anpassa åtgärderna till den del av säsongen då risk för körskador är liten. Återställning av körskador är, enligt informanten, en form av hänsyn som de gör inom de tätortsnära skogsområdena i större utsträckning än inom ett ej tätortsnära område.

Prima skog

Informanten för företaget betonar att, företagets inriktning framförallt är produktion men sen har de ju även miljökrav att ta hänsyn till, då både lagmässiga och certifieringskrav. Då det gäller certifieringen säger informanten att Prima skog är certifierad för PEFC:s och FSC:s spårbarhetscertifikat. Enligt intervjuobjektet har företaget ingen speciell policy då det kommer till det tätortsnära skogsbruket, men han menar att självklart tar man mer hänsyn i dessa områden jämfört ej tätortsnära skogsområden, det är en nödvändighet. Hänsyn tar de till exempel genom att man sparar extra många träd vid en avverkning, vilket ej skulle ha gjorts i en icke tätortsnära skog. Eller att man istället för att slutavverka gallrar igenom området för att en stor andel träd skall finnas kvar. Han menar att det anses speciellt viktigt i de områden där det rör sig mycket folk. Något som informanten påpekar är att den extra hänsyn som bör tas varierar dock från fall till fall och det viktigaste är att de är flexibla i den här frågan, samt i alla andra frågor som rör skogsbruket i de tätortsnära områdena.

Callans trä

Informanten för Callans trä säger att företaget nästan alltid tar en särskild form av hänsyn i tätortsnära områden, men främst är de väldigt lyhörda för vad markägaren vill ha. Han menar att man kan säga att markägarens önskemål nästan räknas som en lag på företaget. Som företag är de väldigt måna om att ha ett gott förhållande gentemot markägare och allmänheten, så de tar all hänsyn de kan ta. Enligt informanten är den hänsyn som de kan ta allt från att inte skapa ett hygge utan istället lämna fröträdställning eller grupper av träd kvar, till att gynna lövträd, gallra lättare, använda mindre typer av maskiner som normalt används vid gallring eller utföra huggning och markberedning på manuell väg.

Då det gäller val av maskiner menar informanten att, använda sig av mindre maskiner kan ha flera fördelar i förhållande till de stora maskinerna. De större kostar mycket att frakta dit, särskilt då för ett litet område som de tätortsnära skrifterna oftast är, och dessa uppskattas

heller inte alltid av allmänheten. Ibland menar han att det bästa till och med kan vara att ta dit en manuell huggare med en fyrhjuling som får utföra åtgärderna, vilket enligt honom, inte är helt ovanligt att de som företag gör. Anledningen till detta är att det nästan är ett måste för att de som företag ska behålla ett gott rykte och gott anseende bland allmänheten. Informanten tycker att idag fokuseras det mer och mer inom skogsbruket på att allt bara ska bli större, större avverkningar och större maskiner, vilket de själva anser ej fungerar. De menar att man som skoglig aktör inte kan komma till ett tätortsnära område med jättestora maskiner som ofta skapar körskador, sådant fungerar inte i dessa områden. Men självklart använder företaget även dessa metoder på andra områden. Enligt informanten sker detta främst då privata markägare, med små skiften, vill få åtgärder utförda. Företaget anser att det kan vara mycket bättre ur både ekonomisk och planeringsmässig synvinkel att använda sig av dessa metoder. Informanten påpekar slutligen att om det är så att de som företag skall utföra åtgärder i ett tätortsnära område och det står mellan en god ekonomisk vinst och att ta extra hänsyn så är det ekonomin som får ta smällen, det för att de som företag anser att ett gott rykte är så enormt viktigt för dem.

Norrskog

Informanten för skogsägarföreningen betonar att det krävs mer när man planerar en avverkning i ett tätortsnära område just för att det är mer saker som man måste ta hänsyn till. Hon poängterar att många gånger är det de privata markägarna själva som vill att man ska ta extra hänsyn i dessa områden, ofta är de väldigt måna om att folk inte skall bli upprörda och har en ganska stor kunskap om att de bör bruka skogen lite annorlunda samt ta lite större hänsyn just för att det ligger så nära bebyggelse. Exempel, enligt informanten, på hänsyn som kan tas i tätortsnära skogområden är att spara träd vid en avverkning till exempel i form av en fröträdställning. Det kan också vara att absolut inte spara träd då en avverkning görs, om det är en gammal grov granskog kan kvarlämnade träd blåsa omkull och utgöra en fara istället. Andra former av hänsyn som de kan ta är att göra mindre hyggen, lämna mer lövträd kvar och gallra hårdare, samt att kontakta de närboende och ge information till dem om en avverkning ska ske. Informanten säger att ibland kan det även krävas att man tar dit en manuell huggare som får fälla en del träd på grund av ledningar, om det är nära hus eller dylikt. Hon betonar att en hänsyn som är väldigt viktig att ta är att ej förstöra eller blockera stigar i de tätortsnära områdena. Händelser som dessa är något som hon anser brukar kunna skapa väldigt mycket klagomål, vilket de som företag självklart inte vill orsaka. Informanten framhäver att de är mycket måna om att ha ett bra rykte, dels bland allmänheten, men främst bland sina medlemmar och andra skogsägare. Slutligen anger hon, att något som är viktigt att komma ihåg är att den extra hänsyn som tas i de tätortsnära områdena varierar från område till område beroende på förutsättningarna.

Skogssällskapet

Informanten för Skogssällskapet anger att de utför åtgärder både åt privata skogsägare och kommunen. Han menar att som privat markägare är man oftast mer ekonomiskt beroende av skogen än kommunen, vilket gör att riktigt samma hänsyn kanske inte kan tas då de utför åtgärder för en privat markägare. Då kommunen vill ha olika åtgärder utförda är det, enligt representanten, lättare att ta mer hänsyn till rekreation. Det menar han beror på att de ej har lika stora krav på en hög ekonomisk avkastning. Kommunens mål är att ha en diversifierad skog och informanten säger att det är skogssällskapets uppdrag är att utföra detta, vilket enligt honom, görs genom att ta mer hänsyn samt lämna kvar mer stående skog. Det innebär att mer åtgärder utförs för att gynna rekreation jämfört en privat skogsägare. Han menar att i grund och botten handlar det dock om att göra kunden nöjd och att utföra deras önskemål. Representanten för Skogssällskapet anser dock att de privata markägarna har bra koll på hur

läget ser ut och att tätortsnära skogsbruk kräver en annan form av tänkande. Många är därför villiga att ta lite extra hänsyn även om det innebär en mindre ekonomisk förlust.

Exempel på särskild hänsyn och anpassning av de traditionella skötselmetoderna, säger informanten, kan vara att gallringar utförs mer som en form av ”kvalitets” gallring. Ett annat avsteg från det normala produktionstänket som han nämner, är att de närmast bebyggelse kan göra ett kraftigare uttag än vad som är rekommenderat ur bästa produktionssynpunkt, för att mer ljus skall nå in till husen och dess omgivning. Andra förslag som informanten nämner är att det kan vara större variation på de trädslag som lämnas kvar, som till exempel rönn och sälg mm istället för homogena bestånd. Att anpassa hyggesstorleken så att dessa blir mindre samt att lämna träd kvar då en avverkning görs så att rena hyggen inte uppkommer, är enligt informanten en ganska vanlig typ av hänsyn som de tar. Väsentligt, enligt honom, är dock att alla områden har olika förutsättningar och att den extra hänsyn som skall eller bör tas måste anpassas efter dessa förutsättningar. Detta gör att det aldrig går att säga att en viss form av hänsyn bör tas på alla områden utan vilken hänsyn som skall tas måste utvärderas från gång till gång.

3.2.4 Kunskapsdjupet hos aktören då det gäller nyttjarnas önskemål

Enligt representanterna för de fem skogliga aktörerna så är det ingen av dem som har personal med någon fördjupad kunskap, förutom grundläggande skoglig utbildning, då det kommer till just tätortsnära skogsbruk. Däremot nämner två av aktörerna, Skogssällskapet och Norrskog, att det finns en gedigen erfarenhet hos de ansvariga om hur planering bör utföras i dessa områden samt vad allmänheten önskar. Representanten för Skogssällskapet menar att de utför så mycket åtgärder i den tätortsnära skogen, genom att de förvaltar kommunens skogar och även har arbetat med tätortsnära skog under en lång tid, att man egentligen kan säga att företaget nästan är experter på området. Informanten från Norrskog poängterar även att oftast används samma entreprenörer inom de tätortsnära områdena. De i sin tur har stor kunskap om hur de skall utföra arbetet på bästa sätt inom tätorten, vilket gör att en viss form av speciell och fördjupad kunskap finns hos deras entreprenörer angående tätortsnära skogsbruk.

SCA Skog, Prima skog och Callans trä menar dock att de som aktörer har en rent allmän kunskap om vad människor efterfrågar i de tätortsnära områdena, denna kunskap kommer från ren erfarenhet hos de anställda. Sen poängterar de tre representanterna att de alltid har en bra kontakt med Skogsstyrelsen då skogsvårdsåtgärder skall utföras i de tätortsnära områdena, och menar att Skogsstyrelsen i sin tur har en stor kunskap om ämnet.

Representanten från Callans trä har som åsikt att en specialiserad kunskap om just tätortsnära skogsbruk egentligen inte behövs. Utan att det hela handlar om att vara lyhörd för vad markägaren vill ha och vad allmänheten önskar och då sedan ta till sig det.

Fyra av de fem skogliga aktörerna (SCA, Callans trä, Norrskog och Skogssällskapet) betonar att det finns en betydande skillnad i traktdirektiven till entreprenörerna då det gäller skogsvårdsåtgärder i de tätortsnära skogsområdena. Dessa är, enligt informanterna, då mycket mer detaljerade, än om de skulle ha utfört åtgärden i ett ej tätortsnära område. Anledningen till detta är då självklart beroende av att det är så mycket mer att tänka på och ta hänsyn till i de tätortsnära områdena. Representanten för Prima skog menar däremot att det inte är någon avsevärd skillnad i traktdirektiven mellan tätortsnära områden och ”vanliga skogsområden”, men självklart finns det en liten skillnad i form av mängden information som direktiven innehåller.

3.2.5 Informationsutbyte och samarbete med andra markägare och nyttjare, samt konfliktsituationer

Då det kommer till hur informationsutbytet och samarbetet med andra markägare och nyttjare ser ut så skiljer sig aktörerna en del åt och kommer således att redovisas var för sig, det för att ge mer lättöverskådlig bild.

SCA Skog

Enligt representanten för SCA Skog marknadsför sig inte bolaget på något speciellt sätt då det kommer till tätortsnära skogsbruk, det vill säga det är inget som de utger sig vara extra duktiga på jämfört med andra företag. Däremot marknadsför de sig då självklart inom andra områden, vilket ibland bidrar det till att de även blir anlitade av privata markägarna för att utföra skötselåtgärder inom tätortsnära områden. När skötselåtgärder skall utföras i tätortsnära området händer det att företaget delger information om åtgärden till olika nyttjare, men detta sker ej vid alla tillfällen utan varierar från gång till gång enligt informanten. Information till nyttjare sker då främst genom att åtgärderna annonseras i tidningen eller via skyltar i det området som berörs, dessa tar då huvudsakligen upp vad som skall göras. Representanten påpekar att information till nyttjare sker i första hand om det är ett område som nyttjas väldigt frekvent av allmänheten. Självklart bifogas då kontaktinformation till de ansvariga för åtgärden om allmänheten har några frågor.

Genom att bolaget utför så pass lite skogliga åtgärder i tätortsnära skog är konflikter med nyttjarna är något som uppstår ganska sällan. Informanten för bolaget anser att anledningen till att så lite konflikter uppstår är just för att de inte är inblandade i det tätortsnära skogsbruket i någon större utsträckning, men tror även att det beror på att allmänheten har ganska stor förståelse för skogsbruket. Han anser även att det är vanligare med konflikter då det kommer till skogliga åtgärder runt exempelvis sommarstugor jämfört med tätortsnära områden. De vanligaste orsakerna till konflikter som han kan tänka sig är främst körskador och markberedning, det som förhindrar framkomligheten, men också sönderkörda stigar kan ställa till en del problem. För att minska risken för konflikter är samråd något som används av bolaget vid vissa tillfällen. Vid ett samråd, säger representanten för SCA, att det främst är de närboende i området som bjudits in för att få ge sina synpunkter på den skogliga åtgärden som skall utföras.

Prima skog

Enligt representanten för Prima skog har företaget ingen riktad information, angående tätortsnära skötsel, till de privata markägarna. Han säger, ”även här anpassar vi oss från gång till gång”. Enligt deras erfarenhet är det ytterst få privata markägare som är emot att ta lite större hänsyn i de tätortsnära områdena, utan de flesta är väl informerade eller förstår tanken bakom extra hänsyn då det förklaras för dem. Konflikter med markägare, när det gäller att ta lite extra hänsyn i tätortsnära skogar, är enligt informanten ytterst ovanligt. Han betonar dock att de som företag alltid har möjligheten att avsäga sig ett uppdrag om deras värderingar ej stämmer överens med kundens önskemål. Exempelvis kan det då vara om företaget anser att något är en felaktig åtgärd och ej vill utföra detta, men markägaren står fast vid sitt beslut. Representanten poängterar dock att man alltid försöker prata med markägaren för att påverka denne att ta extra hänsyn och betona att det är viktigt med ett bra förhållande till allmänheten. Detta brukar, enligt honom, ha ganska bra effekt då det är ytterst få markägare som vill att konflikter skall uppstå.

Då det kommer till nyttjarna så framhåller han att ett bra förhållande till dessa är viktigt och då åtgärder skall utföras i ett tätortsnära område tar företaget kontakt med de berörda

nyttjarna. Information till allmänheten kan vara i form av utskick till hemmet, annonser i tidningen eller direkt kontakt via telefon. Företaget har aldrig haft ett samråd där organisationer och allmänheten bjudits in, utan de anser att direkt kontakt med de närmast berörda är bästa sättet att informera. Enligt informatören sker denna kontakt vanligast via telefon, utskick med posten eller att man besöker personerna i deras hem. Han säger *”självlklart finns det då, i utskick och dylikt, kontaktinformation till den ansvarige om allmänheten har åsikter eller funderingar”*. Representanten tycker att det är bättre att folk får säga sin åsikt om en åtgärd innan den är utförd än att det ska uppstå konflikter efteråt. Han menar även att de försöker lyssna på vad allmänheten önskar och ta hänsyn till dessa önskemål så långt som det är möjligt. Genom att företaget nu utför väldigt lite tätortsnära skötselåtgärder så är konflikter med allmänheten inget som de anser är vanligt. Men visst är det sådant som uppstår, då man har en verksamhet som innefattar tätortsnära skogsbruk. Den vanligaste anledningen till klagomål från allmänheten är att stigar eller skogsbilvägar har blivit sönderkörda eller att de ligger ris på dessa.

Callans trä

Representanten för företagen anser att de har en bra kontakt med de privata markägarna som anlitar Callans trä. Han anser att de som företag är nogga med att vara lyhörda för markägarnas önskemål och försöker att utföra det som dessa önskar. Besluten diskuteras igenom ordentligt så att båda parter är säkra på vad som ska göras och att man är överens, det för att undvika missförstånd. Sedan går information ut till markägaren då det är dags för företagets entreprenörer att komma och utföra åtgärden, den innehåller då kontaktinformation om vart markägaren kan vända sig angående frågor. Konflikter med de privata markägarna är inget som representanten tycker brukar uppstå särskilt ofta. Visst kan det ibland hända att de som företag och markägaren har olika uppfattning om olika saker, men det är sådant som han menar oftast brukar lösas så att alla kan känna sig nöjda. Kontakter med närliggande markägare är också viktiga, enligt representanten, det så att inga oenigheter uppkommer på den vägen. Därför kontaktas dessa alltid innan en åtgärd skall utföras på ett grannskifte. Åter igen betonar informanten att ett gott rykte och bra förhållande till markägare och de runt omkring är otroligt viktigt. Han säger, *”dåliga beslut som leder till onöjda kunder är inte positivt för företaget”*.

När det kommer till informationsutbyte med nyttjarna, påpekar informanten att företaget inte brukar skicka ut någon massinformation till de närboende, men däremot sätts skyltar upp i anslutning till området där åtgärden skall utföras. Denna innehåller då information om vilka som skall utföra åtgärden och även kontaktinformation, antingen till företaget eller till den entreprenör som är utför åtgärden, angående var allmänheten kan vända sig om de har några frågor eller synpunkter. Angående konflikter med nyttjare, eller markägare, så anser informanten för företaget att det är ytterst sällan sådant uppkommer. Anledningen till detta tror han beror på deras sätt att arbeta, att de tar kontakt med alla runt omkring och stämmer av hur läget ser ut innan något utförs, detta då exempelvis genom samråd. Samråd är något som representanten påpekar att företaget har haft med olika organisationer, som t.ex. ornitologer. Samråd, menar han, är dock inte exklusivt eller vanligt när det kommer till deras åtgärder i tätortsnära områden. Utan det är främst ett hjälpmedel då det gäller skogliga åtgärder som skall utföras i andra områden och involverar då framför allt naturvärden. Representanten säger, *”vi som företag utnyttjar sådana hjälpmedel för att vi vill att saker ska lösas på bästa sätt och att hänsyn skall tas”*. När det kommer till konflikter menar han att detta självklart är något som kan uppkomma. Vanligaste orsaken till konflikter, enligt honom, är körskador, då i samband med utkörning av virket. Troligaste anledningen till att detta orsakar

mest konflikter tror han beror på att folk tycker att det ser fult ut. Däremot, poängterar informanten, är det ytterst sällan som de får klagomål på själva utförandet av arbetet.

Norrskog

Informanten för Norrskog anser att de har ett bra samarbete med de privata markägarna och hon tycker inte att konflikter är allt för vanligt, men självklart kan dessa uppstå. Att de är något speciellt just för tätortsnära områden anser hon inte och säger ”*konflikter kan lika gärna uppstå då det gäller uppdrag i vanliga skogsområden*”. Konflikter som kan uppkomma, som hon nämner under intervjun, är exempelvis att de som företag är tvingade att lämna en viss hänsyn på grund av certifieringskraven. Detta kan då, enligt informanten, vara något som en del markägare har svårt att förstå och då krävs det ganska mycket arbete och motivering till varför det är tvingade till att ta denna hänsyn.

Då det kommer till kontakt och information till nyttjarna av den tätortsnära skogen brukar företaget inte sätta in några annonser i tidningen då skogliga åtgärder skall utföras. Informanten säger dock att de brukar sätta upp information på anslagstavlor i anslutning till områden där det skall utföras åtgärder, om sådana finns. Hon menar även att om åtgärderna skall utföras i anslutning till ett villaområde eller liknande brukar antingen markägaren eller företaget själva informera de närboende. Vilken som ansvarar för detta varierar mellan olika uppdrag. Representanten förklarar även att om det finns elljusspår i området så tar de kontakt med de ansvariga för dessa, så att de är medvetna om vad som skall göras samt att de kan komma överens om en tidpunkt då åtgärderna kan utföras så att det inte försvårar spårägarnas aktiviteter. Vidare förklarar hon att företaget inte har någon generell mall för hur informationsutbytet skall se ut, utan det varierar från gång till gång beroende på hur situationen ser ut. Hon menar dock att de försöker ta hänsyn till allmänhetens önsknings om det är okej med markägaren, det är ju ändå hans mark och han har rätt att bruka den som han vill.

Den vanligaste orsaken till att konflikter med nyttjare uppstår, enligt Norrskogs informant, är brist på information och missuppfattning i information. Därför är det, enligt henne, otroligt viktigt att tala om för dessa vad som skall göras samt hur och varför. Ytterligare orsaker till konflikter med allmänheten, som informanten kan tänka sig, kan vara att de ej anser att skogen bör avverkas eller dylikt, men det är oftast människor som ej är vänligt inställd till skogsbruk överhuvudtaget. Vanligaste konfliktsituationen är dock att allmänheten beklagar sig över körskador och inte själva åtgärden som utförts. Informanten menar dock att konflikter uppstår ibland och att det är en självklarhet då det är så många människor som nyttjar de tätortsnära skogsområdena, och att dessa har väldigt olika synpunkter och önskemål på hur de bör se ut. En metod, som informanten säger att företaget kan använda för att lösa eller förhindra konflikter, är samråd. Hon säger att detta egentligen inte är en sådan vanlig metod för företaget att använda, men självklart har sådana samråd utförts. Vidare förklarar hon att dessa inte har varit några större möten, det för att företaget inte har stött på något större motstånd och således inte har behövt haft sådana.

Skogssällskapet

Informanten från Skogssällskapet anser att kontakten och samarbetet mot de privata markägarna fungerar bra och det är sällan det uppstår några konflikter med dessa på grund av meningsskiljaktigheter. Han tror att det beror på att många av de privata markägare som äger tätortsnära skog är medvetna om de speciella förutsättningarna. Självklart försöker företaget dock ”pusha” för att de privata markägarna, som ej är medvetna om dessa förutsättningar, skall ta mer hänsyn i de tätortsnära områdena. Viktigt att komma ihåg, enligt honom, är att de

privata markägarna troligen är mer ekonomiskt beroende av skogen, jämfört med exempelvis kommunen, och man kan ej kräva att de ska ta lika stor hänsyn till rekreation. Det viktigaste för företaget är dock att kunden skall bli nöjd, men självklart förklaras för kunden situationen med tätortsnära skog och de flesta privata markägare är som sagt medveten om läget.

Enligt informanten för Skogssällskapet är, inom Sundsvalls kommun, ungefär 80 % av den tätortsnära skogen kommunägd. Detta gör att de som förvaltare av kommunens skogar har en hel del kontakt med allmänheten dvs. nyttjarna av dessa skogar. Han säger att informationen och samarbetet med dessa nyttjare är viktigt. Representanten förklarar även att olika sätt att informera används beroende på situation, men information till närboende och organisationer kan till exempel vara i form av utskick via post eller e-post samt skyltar i området där åtgärden skall utföras. Vidare säger han att även samrådsträffar (informationsmöten) används ibland, då allmänhet och organisationer bjuds in för att få höra vilka åtgärder som är planerat i ett visst område och för att få ge sina synpunkter på dessa åtgärder.

Då det kommer till konflikter säger han att visst är det något som uppstår då det gäller tätortsnära skogsbruk, men enligt deras erfarenhet så är det ändå inte så vanligt. Vanligaste orsakerna till konflikter, enligt informanten, är missförstånd och okunskap. Han förklarar att de konflikter som uppstår innan en åtgärd är utförd oftast handlar om att allmänheten ej vet vad det är som skall ske och att de är oroliga för den förändring som skall uppkomma. Att det uppstår konflikter efter en åtgärd har utförts är något som han anser är ovanligt och tror att det beror på att de har så pass bra information till allmänhet och organisationer innan åtgärderna utförs. Samråd med nyttjare är något som informanten säger att Skogssällskapet ganska ofta genomför för att bland annat undvika att det uppkommer konflikter med nyttjare. Han förklarar dock att det inte sker varje gång någon åtgärd skall utföras, men ändå relativt ofta. Då bjuder de in de närboende, organisationer och föreningar, dessa informeras då om syftet och målet med åtgärden och de får även tillfälle att ge sina åsikter angående åtgärderna. Informanten säger att företaget tar hänsyn till den input de får från nyttjarna, åsikter vägs samman innan slutgiltiga beslutet tas, och att man försöker planera åtgärder utefter det.

3.3 Nyttjarnas syn på skötselåtgärder och informationsutbyte

Tio olika organisationer/grupper intervjuades och tio "vardagliga nyttjare". Resultaten från de "vardagliga nyttjarna" kommer att redovisas helt anonymt, då det var ett önskemål från några av dem. Resultaten delas upp och redovisas separat för organisationer/grupper och de "vardagliga nyttjarna" samt i ett antal huvudpunkter. Det för att resultaten skall bli mer lätt överskådligt samt för att undvika att någon information ska kunna kopplas till någon "vardaglig nyttjare". Frågorna till båda grupperna av nyttjare behandlade deras användning av den tätortsnära skogen, egenskaper som de önskar från den, åsikter om skötseln och önskemål angående denna, samt hur de ser på informationsutbytet då det kommer till utförandet av skötselåtgärder inom den tätortsnära skogen i kommunen.

3.3.1 Olika organisationer/grupper

3.3.1.1 Nyttjande av den tätortsnära skogen

Då en mängd olika organisationer tillfrågats, som skiljer sig mycket i sin uppbyggnad och sina syften, så har även resultaten visat på en stor mängd olika sätt att nyttja den tätortsnära skogen. De olika organisationerna nyttjar även den tätortsnära skogen i olika stor utsträckning.

Fem av de tio tillfrågade nämner att de ej nyttjar den tätortsnära skogen i sådan stor utsträckning, detta beroende av lite olika anledningar. Två av dessa organisationer nyttjar oftast skogsområden som ligger lite längre från tätorten då dessa områden är mer passande för deras aktiviteter, som exkursioner. Två av de andra organisationerna menar att intresset för att nyttja den tätortsnära skogen inte är så stort bland deras medlemmar, samt att deras medlemmar har andra typer av hinder som göra att de inte kan nyttja den tätortsnära skogen i så stor utsträckning, som exempelvis olika former av handikapp. Informanterna framhåller ändå vikten av att den tätortsnära skogen finns och hur mycket den uppskattas av deras medlemmar de få gånger de lyckas ta sig ut i den. En av informanterna säger, *"vistelser ute i den tätortsnära skogen gör att de äldre mår bättre och blir gladare"*. Informanten för den femte av de organisationerna som ej nyttjar den tätortsnära skogen i så stor utsträckning, menar att detta beror på att de inte anordnar så många aktiviteter per år i de tätortsnära skogsområdena. Däremot så betonar informanten att deras medlemmar aktivt nyttjar den tätortsnära skogen på egen hand utanför organisationens verksamhet. Resterande fem av de tio tillfrågade organisationerna nyttjar den tätortsnära skogen i stor utsträckning i sin verksamhet, två av dem varje dag.

Den vanligaste typen av nyttjande bland de intervjuade organisationerna, hos fem av de tio, är olika former av exkursioner eller utflykter. Upplägget på dessa skiljer sig sedan mellan de olika organisationerna beroende på att de i sig är så olika. Exempelvis kan det röra sig om exkursioner där man tittar på olika fågel- eller växtarter, utflykter till populära rekreationsområden då man njuter av den vackra naturen under en fikapaus samt utflykter med olika aktiviteter som till exempel qigong. För fyra av de resterande fem organisationerna så nyttjas den tätortsnära skogen främst ur pedagogiskt syfte. Hur de använder skogen för dessa syften skiljer sig en aning mellan de fyra olika organisationerna. Detta beror på organisationernas olika syften och upplägg, men på de stora hela är nyttjandet ganska lika. Två av dem, förskolan och skolan, nyttjar skogen i stort sett var dag för att barnen skall få lära sig om vår natur och hur man bör uppföra sig i den, men även för att de skall få leka. En av informanterna säger, *"att vara ute i skogen är något som är väldigt uppskattat bland barnen och de vuxna märker att vid dessa tillfällen så suddas många av gränserna mellan könsroller ut, barnen leker mycket mer jämställt och fritt jämfört med vad de gör annars då leken blir mer indelad efter de traditionella könsrollerna"*. De två andra av dessa fyra organisationer, friluftsförbundet och scoutkåren, nyttjar också den tätortsnära skogen för pedagogiska syften men ej i lika stor utsträckning om man ser till hur ofta de vistas i den tätortsnära skogen. Dessa två nyttjar den inte lika frekvent som förskolan och skolan, men grundtanken är lite av den samma, det vill säga att medlemmarna skall kunna leka och lära av vår natur. Den sista av de tio organisationerna har ett nyttjande som skiljer sig mycket från de andra nio organisationerna. Denna grupp, orienterarna, nyttjar den tätortsnära skogen för träning, tävlingar, läger- och ungdomsverksamhet, samt en aktivitet för den del av allmänheten som ej är medlemmar i organisationen. Denna verksamhet kallas Naturpasset och fungerar så att allmänheten kan köpa en karta av en orienteringsklubb, där olika "stationer" är utmärkta som man då skall hitta åt. När dessa sedan är återfunna skickar man in resultatet till klubben och deltar i utlottning av olika priser. Informanten för organisationen säger så här om aktiviteten, *"det är en metod vi använder för att försöka få fler människor intresserade av orientering och för att försöka få allmänheten att komma ut mer i skogen"*.

3.3.1.2 Egenskaper som önskas

Den egenskap som främst nämns av de organisationer som nyttjar den tätortsnära skogen, åtta av tio tillfrågade, och som anses som viktigast är variation. Det vill säga att den tätortsnära skogen skall omfatta många olika typer av områden som exempelvis gamla granskogar, blandskogar och pelarsalar av tall. Men det är även viktigt att det inom dessa områden finns en variation då det kommer till exempelvis strukturer, ålder och täthet. En av informanterna säger, *"ju mer varierad skogen är desto större möjligheter finns det för barnen att lära sig många saker inom samma område och det inspirerar även till många olika typer av lekar"*. Medan en annan informant motiverar önskan av variation med att, *"en stor variation på skogarna inom tätorten är önskvärt då en artrik skog ofta även ger en artrik sammansättning då det kommer till djurlivet"*. En till av informanterna för en av organisationen nämner även hon att variationen är viktigt, men klassar det inte som den viktigaste egenskapen. Hon, plus representanten för den tionde organisationen, sätter istället lättillgänglighet som den viktigaste egenskapen. De menar då att det skall vara enkelt för alla människor att ta sig ut i den tätortsnära skogen och för att det skall vara möjligt måste det finnas breda stigar och vägar med ett bra underlag så att det går att köra rullstol eller andra fordon på dessa. Andra egenskaper som eftertraktades, av två av de tio, var att områdena ej får bli för små i storlek då detta leder till att skogskänslan försvinner samt att slitaget och nyttjandetrycket på områdena blir väldigt högt. En av de tio nämnde även att *"det är bra om det finns karaktärer i skogen som är ordnade av människan, som exempelvis vindskydd och vedupplag, däremot så får det inte finnas för mycket av detta för då förtas lite känslan av att det är en naturlig skog"*. Ytterligare en av informanterna påpekade att den tätortsnära skogen inte får bli allt för tillrättalagd. Informanterna menar då att detta leder till att det mer blir en parkkänsla över skogen, vilket ej är önskvärt, samt att en enförmig skog gör det svårare att ha ett varierat nyttjande inom samma område

3.3.1.3 Åsikt om skötseln och önskemål

Informanterna för tre av de tio tillfrågade organisationerna anser sig ej ha tillräckligt stor kunskap om hur skötseln går till och vad den egentligen innebär för att kunna uttala sig i någon större utsträckning huruvida den är bra eller ej. Två av dem säger dock försiktigt att de nog tycker att den verkar fungera relativt bra. Fem av de övriga anser att skötseln av den tätortsnära skogen inom Sundsvall fungerar ganska bra. De anser att vissa av områdena är mycket fina och välskötta medan det finns andra som kanske är mindre bra skötta. Då det kommer till informanterna för de två resterande organisationerna, så är en av dem *"inte så nöjd med skötseln"* och den andra anser att *"den skötsel som finns idag är inte alls bra om man ser det från vår synvinkel"*. Anledningen till att den första av informanterna inte är så nöjd beror på att *"kommunen tar inte sitt ansvar och lyssnar inte på vad vi som allmänhet vill ha ut av den tätortsnära skogen"*, vidare säger hon *"företagen som kommunen anlitar för att utföra skötseln har oftast en skoglig syn på hur skogen bör skötas och har kanske inte så stor koll på hur vi vanliga människorna önskar att skogen ska se ut"*. Detta anser hon bidrar till att man idag inte är tillräckligt försiktig då skogliga åtgärder utförs utan ekonomisk vinst går först, stora tunga maskiner används, vilket i sin tur skapar stora sår i naturen. Den andre av informanterna är inte alls nöjd med skötseln då han anser att *"idag tar man nästan ingen hänsyn alls till vad vi som handikappade behöver, man tar även alldeles för lite hänsyn till naturen och den ekonomiska vinsten får styra för mycket"*.

Då ingen av informanterna, som uttalade sig om skötseln, var helt nöjda med hur de tätortsnära skogarna sköts idag hade de en hel del önskemål på vad som borde göras annorlunda. Det önskemål som dessa informanter främst nämner, åtta av de tio, är att man ej bör skapa hyggen i den tätortsnära skogen. De anser att man kanske istället skulle kunna

använda några andra metoder, som exempelvis *"gallra ut skogen fler gånger istället"*. Vanligaste kommentaren var att de tycker att man kanske borde kunna *"plocka ut enstaka träd i olika omgångar så det alltid finns träd kvar"*. Andra förslag är till exempel *"lämna lite träd kvar i dungar så att en helt kal yta inte skapas"* och *"skapa bara väldigt små ytor vid avverkning så att luckor skapas i områdena men inga riktigt stora kala ytor"*. Den vanligaste orsaken till att informanterna inte vill att hyggen ska skapas är att de inte gillar ungskogsfasen som kommer efter, samt att de tycker att hyggen ger ett fullt och ovårdat intryck. En annan anledning till att informanterna ej gillar ungskogsfasen, beror enligt dem, på att den skapar snåriga och ogenomträngliga områden. Dessa områden uppfattas även som ogästvänliga och fula. Detta följs av en önskan, från tre informanter, om att det skall röjas oftare och bättre i dessa områden. Hyggesfasen ogillas även för att *"man kan ofta se sådana tydliga skador på marken, samt att det ris och de rester som bli kvar gör att det blir svårt att gå i området"*. Även detta var då en orsak till en önskan om förändring från några av organisationerna, från fyra av de tio. Istället vill de att man skall plocka bort det ris och de rester som blir efter ett ingrepp i skogen, detta betonades främst som viktigt då det kom till stigar. Tre av organisationerna uttrycker även en önskan om att man kanske skulle kunna använda sig av småskaligare teknik, som mindre maskiner eller människor som sågar ned träden istället för maskiner, för att det inte skall uppstå lika stora sår i marken efter maskinerna. Även andra enstaka önskemål fanns bland de tillfrågade organisationerna, exempelvis att *"den tätortsnära skogen borde få en större möjlighet att utvecklas relativt fritt och inte brukas lika hårt som idag"* samt *"det känns som om att de områden som finns idag har minskat i storlek, vilket skapar ett hårt nyttjande tryck och således slits de väldigt fort, därför önskar vi att man försöker expandera de områden som finns för att slitaget ska minska"*. Informanten för den ornitologiska föreningen föreslår en förändring där man skapar en större variation i den tätortsnära skogen än vad det är idag och undviker att skapa områden som inger en parkkänsla, samt att man bör ge mer information till allmänheten jämfört med hur det är idag. Slutligen föreslår en av informanterna även att *"kommunen borde marknadsföra den tätortsnära skogen bättre, samt göra den mer lättillgänglig, det för att locka fler människor att nyttja den och på det sättet kan allmänheten förbättra sin hälsa"*

En av de tillfrågade organisationerna ansåg sig inte ha tillräcklig kunskap för att kunna uttala sig om vad som skulle kunna göras bättre och menar att, *"de som är ansvariga för skötseln av den tätortsnära skogen har troligen den bästa kunskapen inom skogsskötsel och gör ett relativt bra jobb idag"*. Informanten för den organisationen betonade även att *"skog är fortfarande skog och de som äger den måste självklart kunna få en avkastning från den och därför måste de få möjligheten att sköta den som de vill"*.

3.3.1.4 Informationsutbyte och möjlighet till påverkan

Sju av de tio tillfrågade organisationerna uppger att de ej brukar få någon information, direkt till organisationen, då det skall/har utförts några skötselåtgärder i den tätortsnära skogen. Två av de resterande tre tillfrågade säger att information från de ansvariga för skötseln inte är något som hör till vanligheterna, men att det händer ibland. Informanten för Naturskyddsföreningen, den ena av de två organisationerna, säger att *"det normala är att allmänheten tar kontakt med föreningen då åtgärderna redan är utförda för att klaga och söka stöd för protester"*. Enbart en av de tio tillfrågade organisationerna uppger att de kontinuerligt får information angående skötselåtgärder som skall utföras i den tätortsnära skogen. En av de organisationer som nämner att de ej brukar få information påpekar dock att de ibland uppmärksammat att det suttit skyltar med information ute i olika områden där åtgärder är tänkta att utföras. Däremot är det ingen av de tio tillfrågade organisationerna som

uppmärksammat om det funnits annonser insatta i tidningen angående skötselåtgärder, men alla tio påpekar att det är mycket möjligt att det funnits och de har missat dem.

Av de tio tillfrågade är det åtta som säger att de mer än gärna ser att de får information angående åtgärder som skall utföras i den tätortsnära skogen. Det dels för att kunna anpassa sin verksamhet så att de ej vistas i just det området under den period som åtgärden skall utföras, men fem av dem anger också att de då skulle kunna få en möjlighet att engagera sig i frågan om de vill, och kanske kunna påverka beslutet om de anser att det inte är gynnsamt för deras verksamhet. Andra anledningar till att information önskades, som informanter angav, var bland annat *"vi nyttjar olika områden vid olika tidpunkter och det är inge skoj att komma dit och då upptäcka att skogen kanske inte är kvar"*. Även anledningar som, *"det skulle vara bra ur ett pedagogiskt syfte, det vill säga ge oss en chans att kunna förklara för barnen varför åtgärden utförs om de undrar och även en chans för oss att lära barnen lite om skogsbruket"*, angavs. Resterande två organisationer var båda nöjda med informationssituationen som den är idag. Den organisation som kontinuerligt får information önskar även få det i framtiden, den andra får ingen information idag och har heller ingen önskan om att få det. Anledningen till det är enligt informanten, *"vi tycker inte att det är så relevant för oss, vill vi ha information angående sådana frågor så kan vi själva söka rätt på den"*.

Vid en fråga huruvida organisationen någon gång blivit tillfrågade om sina åsikter angående skötseln av den tätortsnära skogen och vad de önskar av den, så svarade nio av de tio att de ej har fått någon sådan möjlighet. Efter ett tag kommer dock två av organisationerna på att de har blivit tillfrågade angående vad de önskar få ut av den tätortsnära skogen. Det under ett projekt som kallades "Tätortsnära skog för barn", som de blev tillfrågade om de ville delta i, vilket genomfördes av Skogsstyrelsen i Sundsvall mellan 2005-2007. Enbart den ornitologiska föreningen uppgav att de kontinuerligt blir tillfrågade vad de anser om åtgärder som skall utföras, samma organisation som kontinuerligt får information om åtgärder, detta gäller då främst på kommunens marker. Sju av de tillfrågade organisationerna uppgav även att det skulle vilja ha möjligheten att i högre grad få vara med att påverka de beslut som tas angående skötseln i den tätortsnära skogen. En anledning som informanten för De Handikappades riksförbund uppgav för önskat inflytande var *"våra behov och önskemål skiljer sig ganska mycket från vad den vanliga allmänheten vill ha, det genom att våra medlemmar har helt andra behov än en normal och frisk människa"*. Informanten för Friluftsförbundet sa, *"jag tror att vi skulle kunna bidra med ganska bra information till dem som är ansvariga för skötseln, det då vi har en ganska unik form av aktiviteter för barn som inte många andra organisationer inom kommunen har"*. Gemensamt för de flesta av organisationerna som vill ha ökat inflytande, var att detta främst gällde just i de områden som de nyttjar mest frekvent. Två organisationer var tveksamma till att få ökat inflytande över sådana beslut och en organisation var nöjd med situationen som den ser ut idag. En anledning till denna tveksamhet, som uppgavs av en organisation, var *"jag tror att det kan vara så att vi har för lite kunskaper om hur skogen bör skötas för att kunna komma med väsentlig information, samt att vi inte nyttjar den i lika stor utsträckning som många andra organisationer i kommunen"*.

Åtta av de tio organisationerna svarade att det eventuellt skulle kunna tänkas vara möjligt att hjälpa till praktiskt med smärre enkla uppgifter om de fick ett ökat inflytande över skötselbesluten, medan två ej ansåg att det skulle vara möjligt på grund av sina medlemmars fysiska tillstånd. Exempel på åtgärder som nämndes och skulle kunna tänkas göras praktiskt var att återställa vandringsleder, hålla stigar öppna och skyltar uppdaterade. En av informanterna påpekade att *"möjligheten att få hjälpa till med enkla praktiska sysslor skulle vara ett bra sätt"*

för barnen att få lära sig lite om hur skogsbruket faktiskt går till i praktiken". En annan av de organisationerna som sa sig att de kunde tänka sig bidra med praktisk hjälp påpekade dock att *"det känns inte riktigt som att det är något som vi skall behöva hjälpa till med, utan då det kommer till kommunens skogar så borde det ingå i deras uppdrag att ta hänsyn till vad allmänheten önskar utan att vi själva skall behöva bidra praktiskt"*. Däremot var det enbart en organisation som möjligen skulle kunna tänka sig att bidra med ekonomiska medel för att få ökat inflytande, då exempelvis genom att ge en enskild privat markägare ersättning för att han skall lämna kvar en del stående träd vid avverkning, men det skulle i så fall endast vara tänkbart om det var en avverkning som skulle göras i direkt anslutning till föreningens klubblokal. Resterande nio organisationer ansåg att de ej fanns tillräckligt med ekonomiska medel inom organisationen för att ekonomiska bidrag skulle vara en möjlighet.

3.3.2 De "vardagliga nyttjarna"

Undersökningen bland de "vardagliga nyttjarna", trots en urvalsmetod att slumpmässigt välja ut var tredje person som passerade, gav en stor överrepresentation av personer i medelåldern och övre medelåldern. Åtta stycken av det totala antalet, på 10 deltagare, bedöms som över 40 år. Denna fördelning uppkom då de flesta av de yngre som hamnade i urvalet nekade att delta. Detta till trots var två yngre, 25+, villiga att svara på frågorna. Av dem som deltog i undersökningen var två stycken hundägare och två relativt nyinflyttade till området.

3.3.2.1 Nyttjande av den tätortsnära skogen

Då det kommer till hur den tätortsnära skogen nyttjas så vistas två, av de tio tillfrågade personerna, i den tätortsnära skogen varje dag och en person nyttjar den tre gånger i veckan. De resterande sju av de tio tillfrågade personerna nyttjar skogen minst en gång i veckan. Skogen nyttjas, då av alla tio, främst i motionssyfte och då i form av promenader. Andra aktiviteter var löpning, som nämndes av två stycken, och stavgång utfördes av en person. Nio av de tio tillfrågade säger att de nyttjar den tätortsnära skogen för bär och svamp plockning under den säsong som är aktuell för dessa aktiviteter, samt under vinterhalvåret var skidåkning en aktivitet som utfördes av två av de tio tillfrågade.

3.3.2.2 Egenskaper som önskas

Hur de tillfrågade vill att den tätortsnära skogen skall se ut, det vill säga vilka egenskaper de önskar att den ska ha, är ganska likartad för alla tio. Vanligast förekommande svaret, erhöles från nio av de tio tillfrågade, är att de vill ha skog med stor variation. Det vill säga en bra blandning då det gäller ålder, trädslag och strukturer. Två stycken, varav en av dem som ej nämner just variation, betonar dock att det är viktigt att det är en *"naturlig skog"*, med det menar en av dem att *"det ska finnas en växtlighet som är naturlig för området"*. Hon förtydligar detta genom att säga att *"det skall inte finnas några konstiga trädslag som inte hör dit naturligt"*, som exempel nämner hon då Contorta (*Pinus contorta*). En annan viktig synpunkt som de tillfrågade har, sex av tio, är att skogen bör vara ganska öppen. En av de tillfrågade kvinnorna säger att, *"är skogen för tät skog så blir det obehagligt att gå in i den, man känner sig otrygg"*. En av dem som nämner att skogen bör vara mer öppen poängterar dock att det heller inte får bli för öppet, så att skogen blir parklikt. Två av de tillfrågade vill, som motsatts till de tidigare, att skogen skall vara tätare än den är idag och en av de två hävdar att skogen redan idag är för parklik. Den tredje viktigaste egenskapen som nämns, av fem av det totala antalet på tio tillfrågade, är att skogen måste vara välskött. En av dem säger *"skogen får inte se förfallen och oframkomlig ut"*. Fler kvaliteter som nämns i detta sammanhang, av tre tillfrågade, är att skogen skall vara väl röjd samt att det måste finnas välskötta stigar så att det blir lätta att ta sig fram. En medelålders kvinna sammanfattar det så

här, ”en välskött skog som har bra gångstigar gör att skogen blir tillgänglig för alla och inte bara de människor som redan har skogsvana”.

3.3.2.3 Åsikt om skötseln och önskemål

Den generella bilden hos allmänheten är att de är nöjda med hur skötseln av de tätortsnära skogarna i kommunen ser ut idag. En man i övre medelålder säger att ”*de som ansvarar för skötseln gör ett mycket bra jobb*”. Fem av de tillfrågade nyttjarna är mycket nöjda och tre hävdar att de är ganska nöjda. Enbart två av de tio tillfrågade är ej nöjd med hur skötseln ser ut idag. Dessa två anser att man avverkar alldeles för mycket i dagens läge och en av dem tycker även att man gallrar för hårt, medan den andre av dem anser att man istället gallrar för lite och skogen då blir för tät. De tre som är ganska nöjda, med skötseln i det stora hela, har en del synpunkter på saker som de kanske inte är helt nöjda med. Det som alla tre påpekar är att de tycker att det avverkas en aning för mycket idag. En medelålders kvinna som tillfrågats säger, ”*det känns som om de har inställningen allt eller inget ibland*”, men poängterar även att hon nog är ganska nöjd med skötseln ändå.

Då det kommer till just önskemål angående huruvida skötseln borde utföras annorlunda, så kommer även en av dem som anser sig vara nöjd med skötseln med önskemålet om att det borde röjas mer gentemot hur det är idag. Annars har resten, av de fyra som är nöjda med skötseln, inga önskemål på förändringar. Den skötselåtgärd som flest anser borde ändras på, fem av de tio, är avverkningen. De fem som påpekar detta anser att man idag avverkar alldeles för mycket och ett önskemål, som de alla nämner, är att man kanske skulle kunna hitta en alternativ skötselmetod så man slapp avverka så mycket. ”*finns det inget annat sätt att sköta skogen på, kan man gallra istället*”, är en fråga som en av de tillfrågade ställer. Medan en man i äldre medelålder tycker att ”*det bästa vore om det kunde användas någon annan metod så att man slapp se hyggen överhuvudtaget*”. Skötselåtgärden som nämns närmast i ordningen, då det kommer till önskade förbättringar, är röjning. Här finns det önskemål från fyra stycken tillfrågade om att den borde göras mer och hårdare, ”*det röjs för lite idag*” säger en medelålders man. Tre stycken kommenterar även gallringen och hur den borde förändras. Två av dessa anser att man borde gallra lite hårdare jämfört idag så att vi får öppnare skogar. Medan en anser att man idag gallrar för hårt så att skogarna blir för öppna och att man istället borde vara mer försiktig med gallring så att de får mer skogar som är tätare och ej så parklika.

3.3.2.4 Informationsutbyte och möjlighet till påverkan

När det kommer till frågan angående hur informationsutbytet ser ut, mellan de som sköter skogen och nyttjarna, är svaren nästan identiskt. Nio av de tio tillfrågade kan ej minnas att de någonsin har fått någon information angående åtgärder som skall utföras i den tätortsnära skogen, då vare sig hem till bostaden, via annonser i tidning eller information ute i fält. Många av dessa, sex av nio, påpekar emellertid att det är möjligt att information som funnits i tidningar eller i fält kan ha missats av dem själv. Bara en av tio kan med säkerhet säga att han har erhållit information angående en åtgärd i den tätortsnära skogen, en röjning som skulle utföras i hans närområde, och den informationen fick han både via utskick till bostaden samt via en annons i tidningen.

Två av tio tillfrågade anser inte att information angående åtgärder, som skall utföras i den tätortsnära skogen, är viktigt att erhålla. Medan åtta tycker att det är något som de vill ha, varav fyra poängterar att det framförallt gäller om åtgärderna skall göras i deras direkta närområde. Främsta anledningen, bland dem som vill ha information, är att de ska få en förklaring till vad som skall göras och varför. ”*Den tätortsnära skogen tillhör samhället och*

dess befolkning, därför är det inte mer än rätt att de får veta vad som händer med den”, säger en av de tillfrågade kvinnorna.

De personer som intervjuades tillfrågades även om de tidigare hade fått någon möjlighet att ge sina åsikter om vad de tycker och önskar av den tätortsnära skogen. Här svarade alla av de tio tillfrågade att de ej hade fått det, inte vad de kunde minnas i alla fall. En av de tillfrågade hävdade dock att *”möjligheten att ge sin åsikt finns väl om man vänder sig till kommunen”*, men tillade att hon ej blivit tillfrågad direkt via någon form av undersökning tidigare. En av de tillfrågade tror sig dock minnas att en förening som finns i deras bostadsområde, vid ett tidigare tillfälle har blivit tillfrågad angående deras önskemål för ett område i närheten.

Angående huruvida de tillfrågade känner att de skulle vilja få vara med och påverka besluten om hur den tätortsnära skogen sköts, så anser fem av de tillfrågade att det skulle vara positivt att få vara med att påverka och det gäller då främst i närområdet till där de bor. En kvinna i övre medelåldern säger att *”det är alltid bra av de ansvariga på kommunen att fråga medborgarna vad de vill ha, det leder till goodwill”*. Två andra av de tillfrågade är inte intresserade av att få vara med att påverka skötseln i någon större utsträckning, det då de inte anser att det känns viktigt. De tre resterande har däremot svårt att bestämma sig huruvida de skulle vilja ha större inflytande eller ej. Gemensamt svar från alla dessa är att möjligheten att få påverka skötseln kanske skulle kunna vara intressant om det gäller åtgärder i närområdet. En yngre kvinna av dessa tre betonar att *”det är svårt att veta om man vill vara med och påverka besluten innan man är insatt i vad saken gäller, det beror ju lite på vad det är för situation”*.

En följdfråga var huruvida nyttjarna skulle kunna tänka sig vara beredd att göra någon personlig insats, då bidra praktisk eller ekonomisk, om de skulle få större möjlighet att vara med och fatta beslut angående skötseln av den tätortsnära skogen. Den här frågan ledde till en mängd olika typer av svar. Tydligt var dock att intresset för att bidra personligen var störst när det gällde åtgärder som låg i närområdet till bostaden. Tre av de tillfrågade skulle i sådant fall kunna tänka sig att bidra både ekonomiskt och praktiskt i den mån de känner att det är möjligt. Förslag från alla dessa tre var då att bidra ekonomiskt skulle kunna innebära att betala mer skatt till kommunen, så att kommunen kan anpassa sig mer till vad allmänheten efterfrågar. Fyra av de andra tillfrågade var mer tveksamma och skulle eventuellt kunna tänka sig att bidra med personliga insatser. Där två kunde tänka sig insatser endast i ekonomisk form och de andra enbart i praktisk form. Resterande tre av de tillfrågade var inte intresserade av att bidra personligen i någon form, varav två av dessa är de som ej var intresserad av att få någon större möjlighet att påverka besluten. Tydligt i denna fråga var att ingen av de tillfrågade hade något intresse att bidra personligen om det ej gällde närområdet till bostaden.

3.4 Framtidsutsikter för den tätortsnära skogen

Frågorna inom området behandlade huruvida de intervjuade kunde tänka sig att det skulle kunna ske någon förändring av den tätortsnära skogen och dess skötsel inom en snar framtid samt hur denna förändring i så fall skulle kunna se ut. För exakta frågeformuleringar se sista frågan i appendix 1-4.

3.4.1 Privata och Allmänna markägare

Som det ser ut idag så finns det en del saker som de olika privata och allmänna markägarna önskar att de kunde få göra annorlunda då det kommer till skötsel och brukandet av den

tätortsnära skogen. De har även olika synsätt då det kommer till att se på framtiden för den tätortsnära skogen och dess skötsel, då även inkluderat deras egna skötselåtgärder.

3.4.1.1 Privata markägare

De tillfrågade ser alla det som troligt att de kommer att göra någon form av förändringar i sina skötselrutiner i framtiden, men vad detta skulle kunna tänkas vara är svårt att se nu. Då det kommer till framtidsscenarioet för den tätortsnära skogsskötseln i sin helhet, tror två av de fem att det ej kommer att ske några större förändringar, utan de anser att det kommer att fortsätta att se ut som det gör idag. De tror att de som äger skogen och som sköter den inte kommer att ändra sina rutiner mot mer hänsynstagande till allmänheten, det för att de är övertygad om att branschen är alldeles för styrd av ekonomin och allt handlar om att göra så stor vinst som möjligt.

Resterande tre av de tillfrågade tror att det kommer att ske förändringar i skötseln av de tätortsnära skogarna i kommunen. De säger att den förändringen kommer bero på att allmänheten är mer kunnig och engagerad i den tätortsnära skogen, vilket i sin tur kommer att leda till att de ställer större krav på ägare och de som sköter skogen. Detta kommer då, enligt de tillfrågade, att göra att markägare och skötselansvariga är mer eller mindre tvingade till att förändra sitt tankesätt och sina skötselmetoder. Utan denna påtryckning har de svårt att se en förändring hos de skogliga aktörerna. En av dem sammanfattar allmänhetens ökande engagemang så här, *”allmänhetens ökade medvetenhet kommer att bero på att mängden tätortsnära skog hela tiden minskar, då bostadsområden utökas, och folk vill ha skog att vistas i för sitt välmående”*. En av dem påpekar även att i framtiden, om nyttjarna blir mer aktiva i sköselfrågor, kommer det även att krävas en förändring av informationsutbytet. Han menar att föra en mer utpräglad dialog, jämfört idag, med nyttjarna kommer att bli ett måste för att undvika konflikter och dålig publicitet för de skogliga aktörerna.

3.4.1.2 Allmänna markägare

Sundsvalls kommun

Informanten för kommunen menar att det i dagens läge konstant sker förändringar av olika omvärldsfaktorer, som då i sin tur innebär en förändring av deras egna skötselåtgärder. Omvärldsfaktorer kan enligt honom exempelvis vara förändringar av nyttjarnas önskemål, en förändring som han påpekar att de försöker anpassa sin skötsel efter. Detta gör då att de konstant får modifiera sitt tankesätt när det kommer till skogsskötseln. Informanten förklarar även att förändringar av deras skötselmetoder, om allmänheten ändrar sitt nyttjande, då blir något som sker mer eller mindre naturligt för kommunen. Han säger även att kommunen skall vara ett föredöme när det kommer till tätortsnära skogsbruk och således skall de ta stor hänsyn till vad allmänheten önskar.

På frågan huruvida det finns något som de skulle vilja kunna göra annorlunda, men som kanske ej är möjligt, menar informanten att visst finns det alltid saker som man önskar göra och som kanske inte är möjligt av olika orsaker. För kommunen idag ser han dock inte att det finns något som de skulle vilja göra men som egentligen inte är möjligt. Utan det är mer att man idag har tankar och önskemål eller behöver ta tag i olika verksamheter som blivit eftersatta. Tankar och önskemål som finns är bland annat att utöka GROT hanteringen, det vill säga att man i större utsträckning skall kunna ta vara på de avverkningsrester som blir efter en skötselåtgärd. Dels för att det skulle kunna vara ekonomiskt gynnsamt för kommunen, men främst för att det är något som allmänheten indirekt önskar. Han säger *”allmänheten vill inte att det skall ligga en massa ris och annat kvar efter exempelvis en avverkning, de anser att det ser fult ut samt att det blir svårt att gå i området då”*, så det här

är något som han menar att man arbetar med att få igång så snart som möjligt. Informanten känner även att det finns skötselåtgärder, röjning och gallring, som blivit en aningen eftersatt och som man verkligen behöver ta tag i och försöka ”hinna ikapp” med. Detta är således en verksamhet som kommunen eftersträvar att utveckla idag. Ett annat önskemål som informanten har är att kunna utveckla någon form av system, där allmänheten i förväg kan se vilka skogliga skötselåtgärder som skall utföras inom kommunen och kunna få ge sina synpunkter på detta. Han förklarar närmare att detta då skulle vara någon form av elektronisk tjänst via kommunens hemsida, där kommunen skulle kunna lägga ut både kortsiktiga och långsiktiga planer för sina tätortsnära skogar. Allmänheten skulle på så vis få tillgång till dessa planer för att kunna se över dem och ge sina åsikter på de åtgärder som är planerade. Informanten menar att man som kommun då i god tid skulle kunna få feedback på planerade skötselåtgärder och möjligen kunna anpassa dessa, om rimligt, till vad allmänheten vill ha. Han tror att ju enklare det är för allmänheten att komma med synpunkter desto mer kommer de att engagera sig och vilja vara delaktig i de beslut som tas.

I framtiden tror informanten att identifieringen av skogar med höga sociala värden, genom det arbete som sker tillsammans med Skogsstyrelsen, kommer att kunna ha en positiv effekt på allmänhetens nyttjande. Han säger att den positiva påverkan på nyttjandet förhoppningsvis ska erhållas genom en ökad tillgänglighet till information om vilka områden som finns att nyttja och vilka egenskaper områdena innehar, det genom att information om områden kommer att bli tillgängliga via Internet. Trenden idag är, enligt hans åsikt, att det är färre som nyttjar och vistas i skogen jämfört med hur det var förr. Han menar att människorna idag har helt andra krav på vad skogen skall erbjuda, de vill ha den aningen mer upp strukturerad och att den skall vara lättillgänglig. Den skall vara nära, lätt att gå i och det ska gärna finnas vissa inrättningar som till exempel parkeringar tillgängligt. Skogen skall således vara mer iordningställd jämfört med hur man ansåg att en skog skulle vara för ett antal år sedan. När det kommer till skötseln av den tätortsnära skogen, säger informanten, att det är svårt att veta hur den kommer att utveckla sig. Han tror att mycket beror på hur engagerad allmänheten kommer att vara samt vilka krav de kommer att ha i framtiden. Troligtvis kommer nog största engagemanget bland allmänheten att gälla de områden som ligger alldeles i närheten av hemmet, men hur det kommer att se ut för områden som ligger längre från hemmet tycker han är svårt att säga. Något som informanten tror kan ha påverkan på huruvida skötseln kommer att förändras eller ej är de skogliga aktörernas inställning. Han säger att idag har de skogliga aktörerna (skogsbolagen och liknande) redan en större medvetenhet om hur viktigt det är att ta en annan form av hänsyn i de tätortsnära skogarna jämfört med de ej tätortsnära skogar. Detta är en trend som han tror kommer att hålla i sig även framöver och potentiellt även bli mer utpräglad. En trolig utveckling, tror han, kan vara att fler skogsbolag kommer att bli mer aktiva i att försöka byta bort/sälja sina tätortsnära skogsområden för att slippa den mer komplicerade skötseln/hänsynen som dessa områden kräver.

Svenska kyrkan – Härnösands stift

Huruvida det är något som skulle kunna få dem, som markägare, att tänka i några andra banor då det gäller skötselåtgärder i den tätortsnära skogen är något som informanten inte riktigt kan svara på idag, utan det är en fråga för ledningen att ta upp. Han säger dock att troligen så kommer nog ingen förändring att uppkomma, jämfört med idag, om de inte blir tvingad att ta fram en speciell policy just för tätortsnära skogsbruk. Vidare förklarar han att idag håller de sig till de lagar och förordningar som finns och om ingen förändring sker där, kommer nog ingen förändring ske hos dem heller. Informanten ser inte riktigt någon mening med att genomföra någon förändring som det ser ut idag, han anser att det de gör idag fungerar bra. Däremot har han en del förhoppningar angående saker han önskar att de skulle kunna få göra

när det kommer till skötseln av den tätortsnära skogen. Informanten tycker att det vore bra om det fanns en summa som de hade inom varje stift som kunde användas för att skapa goodwill för svenska kyrkan. Denna skulle då, enligt honom, kunna användas för att utföra vissa typer av åtgärder inom tätortsnära områden, så att kravet på så hög inkomst som möjligt kan bortses från i dessa områden. Att sedan skraddarsy en plan för hur man skall sköta dessa utvalda tätortsnära områden, där ekonomin inte har störst betydelse, skulle kunna vara positivt. Informanten tror att en sådan sak skulle kunna göra att det blir lättare att skapa ett bra rykte bland allmänheten. Även att ha möjligheten att satsa på att plantera mer löv inom tätortsnära områden och skapa mer blandskogar då det ska planteras tycker han skulle vara bra, vilket han menar att det idag inte är möjligt att göra enligt skogsvårdslagen.

Informanten tror att huruvida det kommer att ske en förändring av hur den tätortsnära skogen kommer att brukas i framtiden beror på flera olika faktorer. Främst tror han att det kommer att handla om hur klimatet kommer att se ut, populationsutvecklingen i olika delar av landet samt turismen. Populationstillväxt och vart de tätbebyggda områdena kommer att hamna förändrar, enligt honom, situationen jämfört med idag. Han förklarar att exempelvis om avflyttningen från Norrland fortsätter så kommer det tätortsnära skogsbruket knappt att vara aktuellt där längre. Medan i södra Sverige, som då blir ännu mer tätbefolkat, kommer man att få lägga mer tid och vikt vid skötsel av tätortsnära skogar. Han menar att de människorna, som bor där, då troligtvis kommer att bli mer medveten om skogarnas värde och således mer aktiva i frågan. Vidare förtydligar han hur han tror att turismen kommer att påverka framtidens skogsbruk. Han menar att en ökning av turismen i Norrland kan göra att det traditionella skogsbruket kan tvingas att börja ta hänsyn till turismen på ett annat sätt jämfört idag, exempelvis då det kommer till skoterleder och vandringsleder. En ökad turism kan leda till att vi får förändringar angående allemansrätten, men en total bortplockning av den skulle troligen leda till enorma protester från allmänheten. Slutligen tror informanten att även klimatet, och de förändringar som kan komma att uppstå där, kommer att kunna påverka hur framtidens skogsskötsel kan se ut. I framtiden tror han att det kan komma att uppstå mer konflikter då det kommer till körskador, då det redan nu blir svårare och svårare att undvika dessa trots att de känsliga områdena klassas som vintertrakter. Detta tror han beror på förändringen av klimatet och om förändringen fortsätter så kommer det nog att bli ett ännu större problem. Informanten tror dock att Sverige och dess skogsbruk är mycket mer anpassningsbart jämfört med många andra länder. Det, enligt honom, för att vi har en stor bredd då det kommer till ägandet av skogen, dvs. både privat, statligt och företag som äger skog. Det blir även fler av de privata markägare som inte enbart är beroende av skogen som inkomst och därför är mer flexibel när det kommer till skötseln, vilket han tror är något som kommer att fortsätta i framtiden.

Vilka konkreta förändringar alla dessa faktorer kommer att ha på skötseln av den tätortsnära skogen tycker informanten är svårt att säga idag, men han avslutar ämnet med att säga ”*att det måste ske någon form av förändring är det dock ingen tvekan om*”.

3.4.2 Skogliga aktörer

Som det ser ut idag finns det en del saker som de olika skogliga aktörerna önskar att de kunde få göra annorlunda samt hur de ser på framtiden och sina egna skötselåtgärder i den tätortsnära skogen.

SCA Skog

Representanten för SCA påpekar att egentligen är de som bolag ganska nöjda med sin skötsel i de tätortsnära skogarna idag, men det som främst sätter stopp för en del saker som de skulle

vilja göra är lagen. Något som skulle vara önskvärt, enligt honom, är kanske att kunna få göra en huggning som ej är ändamålsenig för skogens utveckling, det vill säga ur produktions-synpunkt, men som kan vara det ur rekreationssynpunkt. Detta menar han är något som idag kan förhindras av skogsvårdslagen. Övriga önskemål, som representanten har, är att till exempel kunna gynna äldre lövträd eller löv i huvudsak, eller gallra ut yngre gran för att då skapa öppnare och ljusare områden vilket också skulle vara en åtgärd som kan tänkas passa i tätortsnära områden. Dessa skötselåtgärder, menar han, skulle dock kunna ses som olaglig idag. Informanten anser, att i det stora hela så vore det bra att kunna få gynna löv i större utsträckning inom den tätortsnära skogen. Exempelvis att få plantera björk även på friskmark, vilket man nu bara får göra på fuktig mark, och då få räkna dem till huvudträdslag även där anser han skulle vara positivt.

Då det kommer till hur skötseln av de tätortsnära skogarna kommer att se ut i framtiden, så kan informanten ej se att någon förändring skulle ske för det egna företaget. Det beror då, enligt honom, på att de som företag valt att inte inrikta sig på tätortsnära områden utan snarare försöker att byta bort dessa områden. Däremot tror han att en förändring bland andra företag som är mer inriktade på området kan komma att ske. Då kanske att en utveckling, mot att införa mer blandade bestånd i tätortsnära och rekreations områden, är något som informanten tycker det bör strävas efter. Han förtydligar detta genom att säga "*man bör sträva mot att undvika monokulturer i de tätortsnära skogarna*".

En generell förändring som informanten tror att framtiden kan föra med sig är dock en utveckling av skonsammare markberedningsmetoder och maskiner som inte ger lika stora körskador. Det för att minimera de faktorer som är just den vanligaste orsaken till konflikter. Han påpekar även att ett utökad GROT uttag kan vara något som i framtiden kan ses som en positiv sak inom tätortsnära skogsbruket, då det ökar framkomligheten i skogen och då troligtvis ses som positivt av allmänheten.

Prima skog

Enligt informanten, anser företaget inte att det är besvärligt att köpa skog och utföra skötselåtgärder i den tätortsnära skogen och det är således inget som de försöker undvika. Informanten säger även att det inte finns något som de inte har möjlighet att utföra idag som de skulle vilja kunna göra, då varken praktiskt, ekonomiskt eller lagligt. Även om det finns lagar som ska följas, tror informanten att när det gäller just tätortsnära skogsbruk kan Skogsstyrelsen troligtvis vara flexibla och se lite genom fingrarna om man gör en åtgärd som inte riktigt följer lagen. Det om åtgärden innebär att extra hänsyn tas till allmänhetens önsknings. Företaget har således ingen önskan om att det skall ske någon förändring av lagen som den ser ut idag.

Generellt så tror han inte att det kommer att ske någon större förändring av det tätortsnära skogsbruket i framtiden. Då vare sig när det gäller skötseln av skogen eller nyttjandet av den. Utan han tror att trenden, att färre och färre människor vistas ute i naturen, kommer att hålla i sig, vilket då skulle leda till att ingen förändring efterfrågas. Möjligen kommer en förändring av skötseln att ske i de mest tätortsnära områdena, vilka då skulle få en skötsel som blir mer lik parkförvaltning. Han tror att det viktigaste är att man gör områden mer lättillgängliga för att få allmänheten att nyttja dessa.

Callans trä

Huruvida det är något som de som företag skulle vilja göra annorlunda jämfört idag är inget som informanten har tänkt på, men han är nöjd med det sätt de arbetar på idag. Däremot säger

han att en ändring av nyttjandet av skogen självklart skulle kunna få dem att ändra sina rutiner, men hur det kommer att se ut i framtiden tycker han är svårt att säga. Exempelvis är förändringar, som att byta avverkningsmetoder och anpassa skogsskötseln efter den allmänna opinionen, något som de inte skulle tveka att göra utan snarare något som de då skulle se som ett måste. Det säger han beror på att de som företag är beroende av att ha bra förhållande till sina kunder för att kunna tillgodose sin virkesförsörjning. Rent generellt, tror informanten inte att det kommer att ske någon större förändring av skogsbruket och nyttjandet av skogen inom överskådlig framtiden. Utan han tror att de sätten vi har idag är ganska uppskattad av de flesta parter. Möjligen skulle det, enligt informanten, kunna ske en förändring av skogsbrukandet och dess metoder om det förekommer någon utveckling i klimatfrågan, exempelvis att någon ny lagstiftning uppkommer.

Norrskog

När det kommer till Norrskog så är det viktigaste för dem, enligt informanten, att kunden är nöjd. Anledning till detta, säger hon, beror på att deras huvuduppgift är att utföra sina medlemmars önsningar och de är då beroende av att göra ett bra jobb ur kundens synvinkel. Som det ser ut idag säger informanten, att företaget i sig inte har några önsningar om att kunna få utföra några åtgärder som det idag ej är möjligt att göra. Möjligtvis skulle det kunna vara så att någon av deras medlemmar har något de önskar att de kunde få göra i sin tätortsnära skog, som de ej kan idag, men något sådant har informanten ej stött på hittills.

Hur en framtida förändring skulle kunna tänkas se ut är inget informanten riktigt har funderat över. En önskan hon har är dock att få människor och framförallt barn att vistas mer i skogen. Hon säger *”det känns som om att det är färre som vistas ute i skog och mark i dagens läge jämfört för cirka 20 år sedan”*. Så att det skulle finnas fler skogsområden som verkligen är avsatta för rekreation, är något som hon ser som önskvärt. Där ska det då enligt henne vara tillåtet för barn att ha mer frihet, kunna bygga kojor och så vidare, utan att det skall vara något som ses som negativt.

Någon skötselmässigt förändring är inget informanten kan se som aktuellt nu, utan menar att det är mycket privata skogsägare som äger just tätortsnära skog och de vill då ha en ekonomisk vinst från sin skog. Så skötseln i de tätortsnära skogarna kommer nog kanske inte att förändras inom närmaste tiden, möjligt kan hon se att en förändring kan ske i de kommunägda skogarna. Största anledningen, enligt henne, till att det nog kommer att fortsätta se ut som det gör idag är att de metoder som används idag ger en ganska hög avkastning och det är oftast det som är huvudmålet med skogsbruket.

Skogssällskapet

Informanten från Skogssällskapet menar att det finns en del saker som de skulle vilja göra annorlunda idag. Bland annat skulle de önska att det var tillåtet att man närmast bebyggelsen fick göra större/kraftigare uttag vid gallring, det vill säga att man kunde få frångå paragraf 10 kurvan i Skogsvårdslagen (SVL). En annan önskan, som informanten har, är att återbesogningsplikten ej skulle se ut som den gör idag när det kommer till områden nära bebyggelsen. Han tycker att man redan från början ska kunna få satsa på en glesare skog, eller att får ha möjligheten att satsa på en annorlunda trädslagsblandning om man önskar det, exempelvis en rönn skog.

Som representant för Skogssällskapet tror han ej att det kommer ske någon förändring i framtiden, då det gäller skötselmetoderna eller lagarna, jämfört med hur det ser ut idag. Speciellt då det gäller lagarna tror han att det är svårt att utforma dessa så att de bara reglerar

små saker. Problem skulle troligtvis uppstå då det kommer till att till exempel sätta gränser för vad som skall räknas som närhet till bebyggelse och liknande.

En möjlighet till förändring som han ser är att det kanske kommer att ske en utveckling hos skogsbolagen och deras syn på den tätortsnära skogen. Att de blir mer medvetna om hur viktig den resursen är och då kanske kommer att förändra sitt synsätt på den och sitt arbetssätt.

3.4.3 Nyttjare

3.4.3.1 Organisationer/grupper

Alla de tio informanterna för de olika organisationerna fann frågan om hur de tror framtiden ser ut, för den tätortsnära skogen och dess skötsel, mycket svår att svara på. En förhoppning eller önskan hos alla de tio var dock att det ej skulle bli sämre än vad det är idag och samtliga tror även att det kommer att ske någon form av förändring i framtiden. Hur denna förändring kommer att se ut och vad den kommer att innebära varierar dock mycket mellan de olika organisationerna.

Åtta av de tio organisationerna betonar att den viktigaste förändringen som måste ske i framtiden, är att allmänheten blir mer medveten om hur viktig den tätortsnära skogen är för dem och således engagerar sig mer i hur den sköts. En mängd anledningar till att allmänheten måste bli mer engagerad i skötseln uppgavs. Bland annat nämner fem av de tio organisationerna att de ej tror att de som är ansvarig för skötseln av den tätortsnära skogen kommer att genomföra några förändringar i framtiden, inte på eget initiativ i alla fall. En informant förklarar det som, *”varför skulle de ändra på något som de uppenbarligen anser fungerar utmärkt idag”*. Däremot tror de fem och ytterligare tre andra organisationer, att om allmänheten blir mer engagerad i hur den tätortsnära skogen sköts och börjar ställa större krav på dem som utför skötseln så kan en förändring ske av skötselmetoderna. En av informanterna uttrycker det som att *”utan att vi engagerar oss och försöker få till en förändring så kommer troligtvis inget att ske, företagen och kommunen kommer inte att genomföra några förändringar frivilligt”*. En önskad förändring av skötselmetoderna som skulle kunna komma från dessa ökade krav, vilket uttrycks av tre organisationer, är att skonsammare skötselmetoder börjar användas. Med skonsammare metoder menar de då främst mindre och lättare maskiner, eller allra helst att manuella huggare skall användas. Tre av informanterna påpekar även att med allmänhetens engagemang så kanske det i framtiden kan ske en förändring mot att den ekonomiska vinsten från de tätortsnära skogarna ej blir lika viktig som den är idag. De tror att andra värden då kan komma att få större betydelse, jämfört med hur de anser att det är idag, då ekonomin i stort sett alltid styr enligt deras uppfattning. Tre av informanterna påpekar även att med ett ökat engagemang i framtiden, så kanske allmänheten kan förhindra att de tätortsnära skogsområdena exploateras för att bygga nya bostäder och således försvinner. En av de manliga informanterna förklarar det så här, *”något som märkts hittills idag är att den tätortsnära skogen ligger längre och längre bort, eller snarare att den som finns ganska nära ofta försvinner då bostadsområden byggs ut, vilket ett ökat engagemang kanske skulle kunna förändra och förhindra i framtiden”*. Informanten för en av organisationerna säger att en möjlig utveckling i framtiden kanske skulle kunna vara att kommunen köper upp den tätortsnära skog som idag är privat eller bolagsägd, vilket i sin tur skulle kunna vara ett steg i riktningen mot en skötsel som är mer inriktad på vad nyttjarna vill ha ut av den tätortsnära skogen. Samtidigt tvivlar hon dock på att det kommer att vara ekonomiskt möjligt för kommunen att göra detta. Hon avslutar med att säga *”kanske skulle*

det vara möjligt för kommunen att byta till sig mer tätortsnära skog, men det beror ju helt på om det finns privata skogsägare eller andra markägare som är villiga att byta”.

Enbart en av informanterna, av de totalt tio, undvek att ge några konkreta svar på vilka förändringar framtiden skulle kunna föra med sig. Anledningen till att han ej kunde svara på frågan motiverade han så här, *”det är så många olika faktorer som påverkar och många olika företag som är involverad i skogsbruket, att hur en förändring skulle kunna se ut i framtiden är omöjligt att svara på”.*

3.4.3.2 De ”vardagliga nyttjarna”

Även de ”vardagliga nyttjarna” tillfrågades om framtidsutsikterna för den tätortsnära skogen, det vill säga huruvida skötseln av de tätortsnära skogarna skulle kunna tänkas genomgå någon form av förändring jämfört med hur den ser ut idag. Även här erhöles en mängd olika svar, men gemensamt för alla tillfrågade var att de ansåg att det är en svår fråga att svara på. Sex av de tillfrågade tror dock på att allmänheten kommer att bli mer medveten om den tätortsnära skogens värde och således engagera sig mer jämfört med idag, det då i frågor som rör skötseln. Åtta av de tillfrågade tror även att det kommer att ske en attitydförändring hos dem som sköter och äger den tätortsnära skogen idag. Sex tror att förändringen hos dessa kommer att bero på att allmänheten ställer högre krav och inte på att de kommer att genomföra en förändring självmant. En äldre medelålders man säger *”det kommer inte att vara företagen och de som sköter skogen som tar första steget mot denna förändring, utan allmänheten och deras krav kommer att vara motorn som driver fram förändringen”.* En av de åtta som tror på en förändring hos dem som sköter och äger den tätortsnära skogen, anser att den troligen kommer att vara negativa och ej leda till mer medvetenhet. Mannen, som är i övre medelåldern, säger att *”en trolig förändring är att det kommer ske en introduktion av nya sorters trädslag och maskiner samt större hyggen, för att produktionen skall förbättras och öka, vilket då kommer att leda till mindre och sämre skogar i tätorten”.* Den sista av de åtta som tror på en attitydförändring tror att den kommer att gå mot det positiva hållet det vill säga att medvetenheten kommer att öka hos de ansvariga för skötseln, men att den förändringen ej kommer att bero på allmänhetens krav. Han säger *”förändringen kommer att vara en följd av att de ansvariga för skötseln blir mer och mer miljömedveten, vilket man kan se på de förbättringar som finns redan idag”.* Han tror även att denna ökade miljömedvetenhet kommer att göra att de ansvariga för skötseln blir mer medveten om den tätortsnära skogens betydelse.

Två av de tio tillfrågade hade en helt annan syn på vad som kommer att ske med den tätortsnära skogen i framtiden och det är att allmänheten kommer att bli mindre engagerad i den och dess öde. Det då de tycker att tendensen idag är att färre och färre människor nyttjar den, en trend som de tror kommer att fortsätta, vilket de även tror kommer att leda till att färre skogar bevaras i tätorten och att marken istället används för utbyggnad av staden.

4. DISKUSSION

4.1 Metodens användbarhet

Den använda metoden, med handplockning av intressenter och direktintervjuer, har fungerat relativt bra för att få en indikation på de olika attityder som intressenterna har då det kommer till den tätortsnära skogen och dess skötsel. Metoden fungerade speciellt bra eftersom utgångspunkten har varit att förklara *vad* attityderna är hos många olika intressentgrupper, för att få en generell bild av den tätortsnära skogens nyttjande, och inte ett statistiskt grundat resultat för någon enskild grupp av intressenter. Att använda en semistrukturerad intervjumetod visade sig var speciellt givande då det var möjligt att ställa följdfrågor för att få intervjuobjekten att förklara sina svar närmare om de svar personen gav ej var tillfredsställande, det var även till stor hjälp då frågorna ej behövde ställas i en speciell ordning utan kunde läggas in där de passade in i de samtal som uppstod. Så här i efterhand då resultaten sammanställts så är det dock uppenbart att ännu fler frågor borde ha ställts till vissa intressenter, det på grund av en hel del funderingar som dykt upp under sammanställningen. Bland annat funderingar angående hur hänsynen till rekreationen, som tas av de privata markägarna, skulle kunna tänkas påverkas om deras ekonomiska situation varit annorlunda och om det finns några andra situationer som skulle kunnat påverka hänsynstagandet.

Urvalet av intressenter inom gruppen organisationer blev inte riktigt som det var tänkt från början, då en del av de på förhand önskade organisationerna ej var möjliga att få tag i eller inte var intresserade av att delta. Förhoppningen var att få med någon fler organisation som nyttjade den tätortsnära skogen utifrån ett hälsoperspektiv, exempelvis för att återhämta sig från mentalutmattning/utbrändhet. Önskan var även att få en brukshundsklubb att delta, för att få deras syn på hur de brukar den tätortsnära skogen och vad de önskar för egenskaper i den, men hundägare fick ändå en ganska bra representation inom gruppen ”de vardagliga nyttjarna”. Trots att urvalet inte blev som det från början var önskvärt så har det i slutändan ändå uppnåtts en relativt bra bredd av olika typer av intressenter.

Då det gäller urvalet av privata markägare i denna undersökning så blev urvalet inte perfekt. De privata markägarna lottades fram, utifrån på förhand bestämda kriterier som bland annat var baserat på storleken av tätortsnära markinnehav. När lottningen genomförts visade det sig att alla av dem var boende i kommunen och hade relativt nära till sin skog. Så här i efterhand skulle det ha varit bättre att även i den här urvalsgruppen ha handplockat individerna, istället för att lotta fram dem, så att någon utbo hade tagits med i undersökningen. Frågan är nämligen huruvida det skulle ha påverkat resultatet. Möjligtvis skulle detta ha gett ett annat resultat när det kommer till varför man väljer att ta hänsyn till allmänheten och deras önskningar, om man som utbo ens skulle ha tagit hänsyn till rekreationen. Känslan är att det skulle ha kunnat ge en större bredd av åsikter i frågan och möjligen även ett annorlunda resultat.

Att spela in intervjuerna visade sig vara ett mycket bra val, då det var svårt att hinna med att anteckna allt som sades under intervjuens gång. Det gjorde även att intervjun kunde genomföras mer som ett samtal med den berörda personen. Nackdelen med att ta kortare anteckningar och förlita sig mer på det inspelade materialet var det enormt tidskrävande arbetet som kom efter med att lyssna igenom alla intervjuer och notera allt av vikt som yttrades.

Målet med undersökningen har varit att försöka bidra till en ökad lokal uppmärksamhet kring den tätortsnära skogens betydelse för människor och att det finns ett stort behov av en hållbar skötsel i dessa områden. Så önskan nu är att resultatet skall vara så pass bra att arbetet ska kunna vara till hjälp för de skötselansvariga inom undersökningsområdet, bland annat när det gäller vad nyttjarna av den tätortsnära skogen önskar få ut av den och vad dom inte vill att de skötselansvariga skall göra. Förhoppning är även att de resultat som framkommit i denna undersökning skall kunna fungera som ett stöd för liknande undersökningar i framtiden.

4.2 Nyttjande av den tätortsnära skogen

Tydligt, i denna undersökning, var att den tätortsnära skogen nyttjas för en mängd olika aktiviteter av många olika grupper av intressenter. De populäraste aktiviteterna, bland nyttjarna i Sundsvalls kommun, är promenader och motion. Huvudsakligen gäller detta bland de vardagliga nyttjarna, en trend som även påvisats i andra undersökningar (Kardell & Lindhagen, 1995; Lindhagen, 1996). Andra typer av nyttjande inom undersökningsområdet, som främst förekom bland de tillfrågade organisationerna/grupperna, var exkursioner och utflykter samt nyttjande i olika former för pedagogiska syften, där det pedagogiska nyttjandet var viktigt för organisationer som förskola, skola, scoutkår och friluftsförbundet. I denna undersökning varierade det hur ofta de olika nyttjarna vistades i den tätortsnära skogen, från varje dag till en gång i månaden, men bland de vardagliga nyttjarna låg besöksfrekvensen på minst en gång i veckan. Det finns dock risker med en fråga av typen ”hur ofta man nyttjar den tätortsnära skogen”. Sådana frågor kan många gånger leda till en idealisering, det vill säga att den tillfrågade överskattar hur ofta han/hon besöker skogen (Lindhagen & Ahlström, 2005). Denna tendens att, medvetet eller omedvetet, övervärdera sina bra sidor beror för det mesta på att den tillfrågade svarar som den skulle vilja att situationen var, snarare än hur den verkligen är. Idealisering kan således leda till att det riktiga antalet besök i den tätortsnära skogen överskattas upp till fyra gånger (Lindhagen, 1996). Den besöksfrekvens som påvisats, för nyttjarna inom Sundsvall, stämmer dock ganska bra överens med andra undersökningar som gjorts angående hur ofta svenskarna vistas i den tätortsnära skogen. I dessa undersökningar ligger besöksfrekvensen på 1-2 besök under en 2 veckors period (Kardell, 1985b; Lindhagen, 1996; Lindhagen & Hörnsten, 2000). Med anledning av detta kan man nog ändå ana att resultatet i denna undersökning, angående nyttjarnas besöksfrekvens, är tillförlitligt.

Den varierande form av nyttjande som framkommit i denna undersökning visar att naturen spelar olika roller för olika typer av nyttjare, exempelvis olika betydelse för gamla och unga (Kaplan, 1984). För de unga är den tätortsnära skogen inom Sundsvalls kommun kanske främst en plats för lek, men även för lärande. Två av de organisationer som intervjuades i denna undersökning, skolan och förskolan, ansåg att möjligheten att nyttja den tätortsnära skogen var något som var av stor vikt för dem och deras arbete. Positiva saker som de har märkt hos barnen, då de får vistas och leka i skogen, är att många av de traditionella könsrollerna suddas ut. De menar att barnen leker mycket mer jämställt och fritt vid dessa tillfällen och att de även får en möjlighet att lära sig om vår svenska natur och hur man skall uppföra sig i den. Den tätortsnära skogens har ett stort värde för barn och den är en viktig plats för deras utveckling, genom att de kan leka och lära från den (Andersson & Rydberg, 2005; Rydberg & Aronsson, 2004). Huruvida den tätortsnära skogen nyttjas i lika stor utsträckning av andra förskolorna och skolorna inom kommunen, som hos de intervjuade, är svårt att säga utifrån denna undersökning. Förhoppningen är dock att många av de barn som idag bor inom Sundsvalls kommun får den möjligheten. Dels för att det är en bra plats för lek och lärande (Andersson & Rydberg, 2005; Rydberg & Aronsson, 2004), men även för att det kan vara positivt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Det då de levnadsmönster och vanor

som grundläggs i tidig ålder ofta följer med och påverkar oss resten av livet (Grahm m.fl., 1997). Det kan bidra till att fler människor håller sig i godform (Falk, 1994), vilket således skulle kunna vara gynnsamt för kommunen genom att de kan få mindre kostnader för sjukvård och samhällsomsorg. För de vuxna inom kommunen är den tätortsnära skogen kanske mer en plats för avkoppling och motion. De vuxnas nyttjande av den tätortsnära skogen kan även ha positiva effekter om man ser det hela från ett samhällsekonomiskt perspektiv, det genom att vistelser i skogen inte bara kan påverka människors fysiska hälsa utan även bidra till mental återhämtning (Kaplan & Kaplan, 1989; Ulrich, 1993). Den tätortsnära skogen kanske främst förknippas med de positiva effekter som vi människor erhåller från rekreation, men den kan även ha en positiv inverkan på hur människor upplever sin arbetsmiljö (Kaplan, 1993; Shin, 2007; Tennessen & Cimprich, 1995). Möjligheten att kunna se en naturlig miljö utanför sitt arbetsfönster har visat sig kunna höja människors koncentrationsförmåga (Tennessen & Cimprich, 1995), minska stress och ge ett större tålamod (Kaplan, 1993; Shin, 2007) samt skapa en högre entusiasm för sitt arbete där de anställda generellt sett är mer nöjd med sitt liv och sin hälsa i det stora hela. Att ha bra tätortsnära skogar som kan nyttjas av allmänheten är därför något som Sundsvalls kommun borde värna om för att gynna innevånarnas hälsa, både den fysiska och mentala, men även då den kan bidra till mer entusiastiska arbetare. Från denna synvinkel är det således viktigt att se till att skogsområdena har en bra spridning, så att alla inte hamnar i utkanten av tätorten, för att de skall komma till så stor nytta nyttjas för allmänheten som möjligt. Framför allt med tanke på att det är den närliggande skogen som har störst betydelse för människor (Kardell, 1985a; Hörnsten, 2000; Hörnsten & Fredman, 2000), vilket man även kan skönja i de resultat som erhållits i den här studien. Det genom att nyttjarna framför allt är villig att engagera sig i skötseln som berör deras direkta närområde, samt att det är i närområdet från bostaden som man främst är intresserad av att erhålla information när skötselåtgärder skall utföras.

4.3 Attityder till den tätortsnära skogen

En viss variation finns när det gäller nyttjarnas inställning till den tätortsnära skogen och brukandet av den, vilket märks tydligt i de kommentarer dem ger. Det finns allt från dem som självklart tycker att skogsägaren måste kunna få bruka skogen på det sätt han anser mest lämpligt så att han kan få en avkastning från skogen, till dem som är mindre positivt inställd till skogsbruket och tycker att markägare och skogsföretag är alldeles för vinstfokuserade. Ännu tydligare är skillnaderna då man ser till kunskapsdjupet, när det gäller skogsbruk, hos nyttjarna. Här finns det allt från dem som är riktigt insatta och använder sig av korrekta skogsbrukstermer, till dem som erkänner att de inte har någon kunskap alls och försöker så gott det går att förklara vad de tycker om skötseln och hur de önskar att skogen skall se ut.

Tittar man på attityderna bland de olika intressenterna i den här undersökningen, då det kommer till den tätortsnära skogen, går det tydligt att skönja ett sorts samklang. Bland annat när det kommer till markägare och skogligen aktörers syn på att äga och sköta den tätortsnära skogen. De privata och allmänna markägarna är i stort sett alla ense om att det inte är några större problem med att äga tätortsnära skog, men att det dock kan generera lite mer skötselintensivare arbete. Bland de skogligen aktörerna är det visserligen ingen av dem som äger tätortsnära skog inom undersökningsområdet, men de anlitas ofta av andra markägare och är överens med dessa om att skötsel i de tätortsnära områdena oftast kräver lite mer arbete än i ett område som ej är tätortsnära. Det mer skötselintensiva arbetet anser de beror på att det fordras en aning mer hänsynstagande i dessa områden, vilket i stort sett alla är villiga att ta för att man anser att nyttjarnas önskemål är av betydelse. Denna hänsyn, som de ansvariga för skötseln tar, märks i de kommentarer som nyttjarna har angående skötseln av den tätortsnära

skogen i kommunen. Där de flesta av nyttjarna tycker att skötseln av den tätortsnära skogen är relativt bra. Intressant ur denna synvinkel, att så pass många är hyfsat nöjda, är att nyttjarna ändå har ganska många olika önskemål på vad som bör göras annorlunda när den tätortsnära skogen sköts. Frågan är då om det beror på att man som nyttjare ändå är ganska nöjd trots att de skötselåtgärder, som de önskar, ej utförs. Eller om det är så att dessa skötselåtgärder ändå görs, av de ansvariga, i ganska stor utsträckning. Oavsett vad det kan bero på är det viktigaste att många av nyttjarna trots allt känner sig ganska nöjda med hur den tätortsnära skogen sköts och utformas inom undersökningsområdet. Det för att den skall nyttjas aktivt och människorna skall kunna dra nytta av alla de positiva egenskaper som den bidrar med.

4.4 Egenskaper som önskas av allmänheten och skötseln av den tätortsnära skogen

Externa effekter är något som de skötselansvariga inom undersökningsområdet hela tiden kommer i kontakt med och en företeelse som är relativt vanligt när det gäller tätortsnära skog (Mattsson m.fl., 1995). Externa effekter kan beskrivas som när produktionen av en nyttighet har bieffekter på en annan nyttighet. Oftast är det negativa bieffekter som uppstår, men de kan även i mer sällsynta fall vara positiva. Exempel på externa effekter inom det tätortsnära skogsbruket, och något som de skötselansvariga måste tampas med, är att en större hänsyn till rekreationen kan påverka den ekonomiska vinsten negativt. Medan en skötsel som utförs för att gynna den ekonomiska vinsten oftast påverkar rekreationen negativt. Externa effekter på rekreationen kan även uppstå när man väljer att försöka gynna rekreativvärdena, vilket beror på det faktum att människor har olika uppfattning om vad som ger ett högt rekreativvärde. I den här undersökningen var det tydligt att olika nyttjare har olika uppfattning om vad som skapar höga rekreativvärden för just dem. Det genom att många av nyttjarnas önskemål, när det kommer till skötseln av skogen, går stick i stäv med varandra. Exempelvis kan en åtgärd som att ha ett större uttag vid en gallring, för att skapa öppnare skogsområden, ses som negativt för de nyttjare som önskar vistas i en tätare skog.

Ett önskemål som dock var gemensamt för nästan alla nyttjarna, för att skogen skulle ha ett högt rekreativvärde för dem, var att markägare och skötselansvariga inte ska skapa hyggen i de tätortsnära områdena. I denna fråga verkar markägarna och de skogliga aktörerna vara inne på rätt spår. Det då den vanligaste formen av hänsyn som tas till nyttjarna, är att föröka skapa mindre hyggen och helst undvika att skapa dem överhuvudtaget. Brukandet av fröträd- och skärträdställningar var det vanligaste alternativet som markägare och skogliga aktörer använde för att undvika hyggen. Med tanke på hur utpräglad önskan från nyttjarna var att slippa hyggen bör man försöka nyttja alternativa metoder, som naturlig förnygring, inom kommunen så ofta som de naturgivna förutsättningarna tillåter det. Andra alternativa metoder som kan vara lämpliga att försöka använda sig av inom det tätortsnära skogsbruket, om de naturliga förutsättningarna tillåter, är plockhuggning (Mattsson & Li, 1994; Kardell m.fl., 1993) och blädning (Kardell m.fl., 1993). Att hyggen inte är särskilt populära bland nyttjarna av den tätortsnära skogen är ingen nyhet, det har påvisats i flera studier, men innebär detta att vi bör frångå det traditionella trakthyggesbruket helt inom den tätortsnära skogsskötseln. Mattsson m.fl. (1995) påvisade i en undersökning att trakthyggesbruk med kalvhuggning och efterföljande plantering gav det lägsta rekreativvärdet bland nyttjarna av skogen, men om naturlig förnygring med hjälp av fröträd eller så kallad beståndsförnygring användes fick området ett högre rekreativvärde. Trakthygges bruk är således en fungerande metod ur rekreationssynpunkt, men det förutsätter att man använder sig av metoder där träd-generationerna överlappar varandra så att inga rena kalytor uppstår. Ett problem med att använda alternativa skötselmetoder, som markägarna och de skötselansvariga måste ta i

beaktning, är att rätt förutsättningar måste finnas för att möjliggöra användandet. Exempelvis kräver naturlig föryngring av ett skogsbestånd att man har gynnsamma markförhållanden och för att blädning skall kunna användas krävs en flerskiktad skog. Detta är information som man bör se till att nyttjarna erhåller, för att undvika konflikter, om det på grund av de naturliga förutsättningarna ej går att använda alternativa metoder inom ett område. Intressant, när det gäller nyttjarna i Sundsvalls kommun, är att det egentligen inte är de öppna och trädlösa ytorna som de tycker sämst om då hyggen skapas. Utan främsta anledningen till att hyggen inte uppskattas är på grund av att man upplever dem som fula, då markskador uppstår och avverkningsrester ligger kvar, samt ungskofsfasen som kommer efteråt. Att inte ungskofar uppskattas beror mest på att området upplevs som tätt och oframkomligt av nyttjarna, vilket skulle kunna vara orsaken till att några av nyttjarna önskar att det skall röjas oftare och hårdare. Även om allmänheten anser att hyggen inte är trevligt, så föredrar de ändå mindre hyggen framför stora (Ribe, 1989) och således bör man, om det inte är möjligt att använda alternativa metoder, i alla fall försöka skapa små hyggen.

En annan möjlighet för de skötselansvariga inom undersökningsområdet att beakta är således om det är möjligt att förlänga omloppstiden. I den tätortsnära skogen finns det en högre andel medelålders skog jämfört med övrig skog (SLU, 2009) medan andelen gammal skog är lägre och enligt Kardell (1985a) är den tätortsnära skogen ganska ung när den avverkas. En längre omloppstid kan hjälpa till att tillgodose en del av de önskemål som allmänheten har när det kommer till hur de vill att deras tätortsnära skog skall se ut, bland annat den om att se en mindre andel hyggen. Detta skulle kanske kunna vara ett bra alternativ framför allt i de tätortsnära områdena som har ett högt nyttjande tryck från allmänheten. Om omloppstiden förlängs kommer andelen dödved och vindfällen att öka och då blir det viktigt, för de skötselansvariga, att se till att dessa inte blockerar exempelvis stigar (Kardell, 1985a).

En annan önskan som många av nyttjarna inom undersökningsområdet hade, var att se välskötta områden som är lättillgängliga och där det finns fina stigar som ej är sönderkörda av skogsmaskiner. Även här fanns det en kunskap och förståelse, hos markägare och skogliga aktörer, om allmänhetens önskningar. Att se till att minimera körskador på stigar och vägar är en vanlig form av hänsyn som både många av markägarna och de skogliga aktörerna försöker ta inom den tätortsnära skogen. Att det finns välskötta stigar, inom områden som nyttjas av allmänheten för rekreation, är något som är mycket viktigt, det då stigar används vid ca 90 % av alla skogsbesök (Hultman, 1983). Hur de olika aktörerna i den här undersökningen går till väga för att undvika skador på stigar skiljer sig en aning mellan dem. De flesta försöker använda sig av småskaligare teknik då främst i form av mindre maskiner, om det är möjligt, eller att förlägga skötselåtgärderna till en tidpunkt på året när risken för att markskador skall uppkomma är lägre. Användandet av småskaligare teknik är att rekommendera inom det tätortsnära skogsbruket (Rydberg & Aronsson, 2004; Kardell et al, 1993) och något som de skogliga aktörerna samt markägarna borde försöka använda i ännu större utsträckning. Det fanns dock en av de skogliga aktörerna, i den här undersökningen, som verkligen sticker ut i frågan om småskalig teknik. Callans Trä är den enda av de intervjuade aktörerna som säger att de använder sig av manuella huggare och fyrhjulig för att transportera ut virket ur skogen. I de riktigt små tätortsnära skogsområdena borde denna metod vara att föredra framför stora avverkningsmaskiner. Dels för att det orsakar mindre markskador och även minskar risken för att skada kvarstående träd (Karlsson, 1994; Kardell, 1985a), men även för att det skulle kunna vara något som allmänheten ser som positivt genom att det är en försiktigare metod som inte ger lika stor påverkan i beståndet (Karlsson, 1994). Möjligen skulle försiktigare metoder även kunna leda till att minimera riskerna för att konflikter uppstår när skogliga åtgärder skall utföras.

Tittar man på mängden avverkningar de senaste åren är andelen högre i den tätortsnära skogen, jämfört med övrig skog, men andelen röjningsskog är lägre i den tätortsnära skogen (SLU, 2009). Detta indikerar att den tätortsnära skogen ofta tas i besittning för andra saker som exempelvis nybyggnation. En del nyttjare var orolig för denna typ av utveckling och poängterade att man absolut inte ville att mängden tätortsnära skog skulle minska inom kommunen, utan snarare att man skulle försöka utöka de områden som redan finns idag. För kommunen som största ägaren av tätortsnära skog inom undersökningsområdet, är det viktigt att ta stor hänsyn till vad allmänheten önskar i denna fråga. Inom undersökningsområdet bör man således värna om de tätortsnära skogar som finns och vara försiktig med att nyttja dessa som markreserver för utbyggnad av exempelvis bostadsområden. Framför allt med tanke på den unika ställning som den tätortsnära skogen har, det vill säga som den skog som flest människor nyttjar för sin vardagsrekreation. Det är även viktigt att se till att bibehålla en bra spridning på de tätortsnära skogarna inom kommunen, så att alla inte hamnar i utkanten av tätorten, då avståndet till skogen är av stor vikt för hur ofta den nyttjas av allmänheten. Om andelen tätortsnära skog minskar eller om avstånden blir allt för långa kan det således leda till sämre hälsa bland kommunens innevånare på sikt och även en försämrad samhällsekonomisk situation för kommunen.

Nyttjarna av den tätortsnära skogen inom Sundsvalls kommun har således en hel del önskemål om hur den tätortsnära skogen skall se ut och ha för egenskaper. Den mest övergripande önskan som de hade, och bland de mest frekvent nämnda, är att skall finnas stor variation på skogen. Variation då det kommer till olika typer av skogsområden, det vill säga det skall exempelvis finnas både rena granskogar och blandskogar samt pelarsalar av tall, men det skall även finnas variation inom de olika typerna av områden. Då exempelvis när det kommer till ålder, täthet och mängden strukturer skapade av människan. Strukturer skapade av människan kan i sin tur vara exempelvis grillplatser, vindskydd och gångvägar. Variation i olika former är viktigt inom den tätortsnära skogen (Rydberg & Aronsson, 2004; Axelsson Lindgren & Sorte, 1987; Kardell, 1985a) genom att man då kan uppfylla fler nyttjares önskemål än om man skapar homogena områden (Rydberg & Aronsson, 2004). Önskar man som markägare och skötselansvarig att försöka skapa områden med stor variation är bildandet av multifunktionella tätortsnära skogar ett bra sätt att uppnå detta. En multifunktionell skog innehåller flera olika skogstyper, där varje liten skogstyp fyller en speciell funktion. Exempel på olika typer som kan skapas är gläntor, olikåldrig granskog, lövskog samt små områden för barn att leka i. För att kunna skapa dessa skogsområden, som innehåller en stor variation av miljöer, behöver man använda sig av flera olika typer av skötselmetoder (Rydberg & Falk, 2000). Vilket skiljer sig från vad man gör idag, då samma skötselmetod oftast används inom ett större område. För en stor markägare som kommunen kan detta kanske vara ett bra tillvägagångssätt, för att försöka uppfylla den stora mängden önskemål som nyttjarna hade, så att man som kommun kan skapa attraktiva rekreationsområden som så många av nyttjarna som möjligt kan känna sig nöjda med. Vill man ytterligare öka chansen att skapa bra rekreations skogar bör man kartlägga det enskilda rekreationsområdets status och användning, samt områdets grundläggande förutsättningar, innan man skapar en skötselplan (Rydberg & Falck, 2000).

Det finns således en hel del som måste tas i beaktning när det gäller den tätortsnära skogsbruket. Det är ett komplext samspel mellan olika nyttigheter som alla ska kunna existera inom ett ganska begränsat område, således kräver den tätortsnära skogsskötseln en hel del arbete jämfört skogsskötsel i en produktionsskog. En stor mängd olika skötselråd finns för den tätortsnära skogen och bland de viktigaste av dessa, som de skötselansvariga bör ha i

åtanke för att skapa bra skogar för allmänheten att vistas i, är att ta fast på något som Mattson et al (1995) nämner ”*rätt metod på rätt plats*”. Det vill säga att de naturliga förutsättningarna, bland annat beståndshistorik och markförhållanden, utgör grunden för vilka skötselmetoder som man kan använda inom ett område. Några av de skogliga aktörerna är ganska väl medveten om detta redan idag, då de säger att det ej går att använda samma metoder inom alla områden utan att vilka skötsel metoder de använder varierar beroende på hur de olika områdena ser ut och vad målet med skötseln är. Genom att beståndshistoriken är en viktig del för skötseln av den tätortsnära skogen, är det essentiellt att komma ihåg att det är skötseln av ungsbogen som lägger grunden för hur man skall kunna sköta skogen i framtiden (Mattsson et al, 1995). Därför är det, för markägare och skötselansvarig, viktigt att redan på ett tidigt stadium börja tänka på vad målen med olika specifika skogsområden är. Så att man redan i ungsogsfasen kan börja forma den tätortsnära skog och de egenskaper som skall erhållas i framtiden.

Bland de resultat som framkommit i denna undersökning var det mest positiva att många av markägarna och de skogliga aktörerna verkligen försöker att ta hänsyn till vad nyttjarna av deras skogar önskar få ut av den. Det delvis genom att frångå det traditionella trakthyggesbruket med kalhuggning och efterföljande plantering, och istället använda sig av alternativa metoder i de tätbefolkade områdena samt genom att försöka undvika körskador på stigar och leder. Självklart finns det en viss skillnad i vilken utsträckning markägarna och de skogliga aktörerna försöker att ta hänsyn nyttjarna och även när det kommer till det bakomliggande syftet med att göra det. Kommunen är den markägare som verkligen sticker ut från de andra genom att de medvetet valt att satsa på tätortsnära skogar, samt säger att de skall vara ett föredöme för andra när det gäller tätortsnära skog och skötseln av den. Bland de privata markägarna var främsta anledningen till hänsynen, att man själv vill ha en trevlig skog att gå i och därför även vill skapa det för andra med. Den inställning som markägare och skogliga aktörer har samt den hänsyn de tar, är nog även i fortsättningen av stor vikt. Det för att bibehålla en bra relation till nyttjarna av den tätortsnära skogen och för att vi även i fortsättningen ska kunna få människor att nyttja den tätortsnära skogen för olika former av rekreation. Viktigt bland annat när man ser till de gynnsamma hälsoaspekter som denna rekreation kan ha på oss människor

4.5 Skötsel och ekonomiskavkastning

Genom att det finns många olika typer av hänsyn som kan tas till allmänhetens nyttjande av den tätortsnära skogen är det svårt att säga hur stor påverkan en rekreationsanpassad skötsel har på den ekonomiska avkastningen för markägarna och de skogliga aktörerna. Uppenbart var dock att en god ekonomisk avkastning, från de skötselåtgärder som man gör, är av relativt stor vikt för de skogliga aktörerna och de allmänna markägarna inom undersökningsområdet. Enbart en av de skogliga aktörerna säger att när det gäller hänsyn och ekonomi är det den ekonomiska vinsten som ibland kan få ta smällen, det vill säga att ibland får de helt enkelt se en lägre ekonomisk vinst för att se till att ta en god hänsyn till allmänheten och deras önskningar. Ekonomi och rekreationshänsyn är ett intressant ämne och det finns en del studier som gjorts inom detta område i ett försök att kartlägga vilken påverkan anpassad skötsel har på lönsamheten. Kardell (1988) menar att man kan räkna med cirka 20-25 % lägre avkastning för ett rekreationsanpassat skogsbruk, jämfört med ett normalt skogsbrukande. Även andra resultat visar att det finns områden där hänsynen haft negativ inverkan på det netto som erhållits efter en slutavverkning, men även områden där hänsynen ej påverkade nettot alls samt områden där hänsynen till och med hade en positiv inverkan på lönsamheten (Carlen m.fl., 1999). Frågan är vad det är som påverkar ekonomin så pass mycket inom det tätortsnära

skogsbruket. Själva virkesproduktionen behöver nödvändigtvis inte bli lägre i en tätortsnära skog, jämfört med en normal skog, då de tätortsnära skogarna har en fördel genom att de ofta ligger på bördiga marker (SLU, 2009). Mer troligt är då kanske att de mer arbetsintensiva metoderna, som krävs vid tätortsnära skogsbruk, har störst inverkan på ekonomin. Rydberg & Falk (2000) har dock påvisat att, om ett område är tillräckligt stort så är det möjligt att kombinera timmerproduktion och skötselåtgärder som gynnar rekreation utan att man förlorar på det ekonomiskt. Det genom att det på lång sikt är möjligt att få inkomsten för det timmer som säljs att åtminstone täcka kostnaderna för själva skötseln.

Bland de privata markägarna var det enbart en som var beroende av den inkomst som de erhöll från skogsbruket, medan resterande mer såg inkomsten som ett trevligt tillskott till ekonomin. Huruvida det ekonomiska beroendet har någon inverkan på den hänsyn som de privata markägarna, inom undersökningsområdet, tar kan vara intressant att fundera över. Troligtvis är det så att den ekonomiska situationen har en viss inverkan på hänsynstagandet. Där det antagligen kan generera att man tar lite mindre hänsyn än vanligt, när man är i behov av en större vinst från skötselåtgärden, till att man inte tar rekreation i beaktande alls. Bortsett från den ekonomiska vinsten finns det troligen många olika situationer som kan påverka hur stor hänsyn man är villig att ta till nyttjarnas önskemål, exempelvis kan nog markägarens grundläggande värderingar ha betydelse. Vilka situationer som kan påverka hänsynen skulle vara en fascinerande fråga att fördjupa sig i.

Att erhålla en vinst från de skötselåtgärder man gör ses idag som en självklarhet av de flesta markägare och skötselansvariga, och det är troligen även en förutsättning för att vi skall kunna ha välskötta tätortsnära skogar inom undersökningsområdet. Givet är att målet att skapa en bra rekreationsskog för allmänheten måste vägas mot de mål man har, som markägare och skötselansvarig, att skapa hög virkesproduktion och på hur stor den ekonomiska vinsten måste vara.

4.6 Informationsutbyte och konflikter

Trots att det finns ett ganska bra samförstånd, mellan de olika intressenterna inom undersökningsområdet, finns det emellertid även vissa ämnesområden där det inte riktigt har fungerat. Tydligast är detta när det kommer till de skötselansvarigas informationsutbyte med nyttjarna angående skogliga skötselåtgärder, och nyttjarnas möjligheter till att få vara med att påverka dessa. Alla de skogliga aktörerna och de allmänna markägarna betonar att det är viktigt att ge information, till närboende och nyttjare av de tätortsnära områdena, när det skall utföras åtgärder i dessa områden. Sen kan denna information ske på olika sätt och även i olika stor utsträckning beroende på vad det är som skall utföras. Den vanligaste reaktionen hos nyttjarna, när det gäller information om åtgärder, var dock att de ej brukar få information angående sådant. Enbart en av de tillfrågade organisationerna hävdar att de i stort sett alltid får information om åtgärder. De som dock nämnde att de ej brukar få detta, både av organisationerna och de vardagliga nyttjarna, sa emellertid att de mycket möjligt skulle ha kunnat missa sådan information som funnits i tidningsannonser eller som suttit uppsatt ute i fält. Något som ganska tydligt indikerades i denna undersökning var att det fanns ett intresse bland ganska många av nyttjarna att i större utsträckning kunna få vara med och påverka de beslut som tas angående den tätortsnära skogen. Att allmänheten har ett intresse av att få vara med och påverka kan man även se i andra undersökningar (Hunter, 2001; Rydberg, 2001). Hur man skall gå till väga för att göra allmänheten mer delaktig i skötselprocessen är en fråga som nästan är lika komplex som vilken typ av skötsel som är lämpligast inom varje enskilt bestånd. Frågan är hur man som skötsel ansvarig skall lösa problemet utan att det blir allt för

kostsamt och tidskrävande. Troligen är olika typer av metoder lämpliga beroende på vilken typ av tätortsnära område som åtgärden gäller. Gäller det ett litet område i närheten av bebyggelse kanske det är mest lämpligt att skicka ut information till de närboende och ge dessa en möjlighet att få säga sin åsikt om den skötselåtgärd som skall göras. I ett större skogsområde som används frekvent av många olika grupper av nyttjare kanske det är mer lämpligt att ha ett samråd, där de olika grupper av nyttjare som är intresserade av att få delge sina åsikter kan delta. Att låta intresserade parter få komma med åsikter skapar ett bredare beslutsunderlag, som sedan kan vara till stor nytta när beslut om skötselåtgärder skall tas (Eriksson, 2005). Ett samråd kan även leda till en större acceptans, för beslutet, bland involverade parter.

Representanten för kommunen i denna undersökning hade en intressant idé för hur de skulle vilja göra allmänheten mer delaktiga i skötseln av kommunens skogar och hålla kommunens skötselansvariga uppdaterad angående allmänhetens önskemål. Han önskade att bygga upp en IT-baserad portal på kommunens egen hemsida, där skötselplanerna för deras skogar skulle kunna läggas upp. Allmänheten skulle således kunna gå in och studera dessa planer och sedan kunna ge kommentarer och önskemål till ändringar. Att använda sig av denna typ av digital teknik, så att följderna av skötselåtgärder tydliggörs visuellt, skulle kunna leda till en ökad förståelse hos allmänheten vad vissa skötselåtgärder innebär och vilka resultat de skulle leda till (Gustavsson & Ode, 2001). En lösning som denna skulle även kunna vara till nytta för andra, som privata markägare och skogliga aktörer, om de synpunkter och önskemål som allmänheten har inte bara är tillgängliga för kommunens anställda. På så vis skulle de som är intresserad av att skapa bra skogar för rekreation kunna fördjupa sig i vilka element innevånarna i kommunen önskar och inte önskar se i den tätortsnära skogen. Eventuellt skulle det kanske vara möjligt att skapa någon form av samarbete mellan kommunen och de skogliga aktörerna i den här frågan, exempelvis att även de skogliga aktörerna skulle kunna få lägga upp sina skötselplaner på samma ställe, vilket skulle underlätta och skapa ett bättre informationsflöde mellan nyttjare och de skogliga aktörerna. Vidare kan diskuteras huruvida det verkligen är på de skötselansvarigas som ansvaret, för att göra allmänheten mer delaktig, ska ligga. Eller är det helt enkelt upp till nyttjarna själva att bli mer aktiva och engagerade i frågan, att på egenhand ta tag i frågan om de ej är nöjda med hur skötseln ser ut i dag och söka information, samt delge de skötselansvariga sina synpunkter då information kommer ut om stundande åtgärder. Detta förutsätter dock ett bra informationsflöde mellan nyttjare och skötselansvariga, samt att information om kommande åtgärder delges nyttjare i god tid så att dessa i sin tur hinner lyfta fram sina åsikter. Detta kräver också att nyttjarna vet vart de skall vända sig om de vill komma med åsikter och förslag. Om man som nyttjare idag inte är nöjd med den information och den skötsel som utförs inom kommunen bör man dock inte vänta på att en förändring skall ske från de skötselansvarigas håll, utan ta sitt ansvar och själv försöka förändra situationen.

Oavsett på vilken grupp man tycker att ansvaret egentligen ligger är det viktigt att låta allmänheten vara delaktig i de beslut som tas angående skötseln (Hunter, 2001; Rydberg, 2001). Dels för att undvika att konflikter mellan nyttjare och skötselansvariga uppkommer, men det är även av vikt genom att det är i de tätortsnära skogarna som största andelen av människor kommer i kontakt med skogsbruket och således grundar sin uppfattning och attityd gentemot detta (Rydberg, 2001) vilken de även för vidare till nästa generation. Det tätortsnära skogsbruket är även viktigt för att öka allmänhetens kunskaper när det kommer till det traditionella skogsbruket (Ricard & McDonough, 2007). Som skötselansvarig är det således viktigt att, innan åtgärder utförs, göra kvalitativa och kvantitativa mätningar av rekreationen i ett område (Gundersen & Frivold, 2008). Det för att kartlägga dels hur välnyttjat ett område

är och för att samla in information och önskningsfrågor från allmänheten vad det är för egenskaper man önskar att området skall ha för att det även i fortsättningen ska nyttjas effektivt, samt för att erhålla ett gott renommé och skapa goda relationer med allmänheten (Hunter, 2001).

4.7 Framtiden för den tätortsnära skogen

När det kommer till hur framtiden för den tätortsnära skogen kommer att se ut, anser alla intressenter att det är en mycket komplex fråga som ingen av dem riktigt har funderat över, och därför ansåg de flesta av dem att de inte riktigt kunde komma med några bra svar på frågan.

Bland nyttjarna och de flesta markägare finns det dock en viss överensstämmelse i hur de ser på framtiden. Alla nyttjare, både organisationer och de vardagliga, är eniga om att någon form av förändring kommer att ske. Detta är även den övergripande tron hos de flesta privata och allmänna markägarna, emellertid är det två av de privata markägarna som anser att en förändring nog inte är ett troligt scenario. Anledningen till att dessa två ej tror på en större förändring är för att branschen är allt för styrd av den ekonomiska vinsten, och de metoder som används idag är relativt bra. Intressant är att dessa två privata markägare säger att de själva troligen kommer att göra någon form av förändring i framtiden, när det gäller skogskötsel. Troligtvis beror denna inställning på att de båda hade tydliga åsikter om att de vill skapa bra skogar för nyttjarna att vistas i och även vill fortsätta göra detta i framtiden, vilket innebär en förändring av skötselmetoderna om nyttjarnas önskningsfrågor skiftar.

Många av dem som ansåg att en förändring skulle kunna vara trolig, grundade detta på tron om en allmänhet som är mer kunnig och engagerad i den tätortsnära skogen, vilket då skulle leda till att de ställer större krav på markägarna och de som sköter skogen. Vissa av de tillfrågade hävdar även att detta är ett krav för att någon förändring skall kunna ske, och menar att markägare och skogliga aktörer inte kommer att ändra sitt synsätt utan påtryckningar. Sett ur ett historiskt perspektiv är det sociala konflikter som har varit en central kraft som drivit på utvecklingen av anvisningar för hur skogen ska skötas (Konijnendijk m.fl., 1997; Hauer och Johnson 2008), vilket då gör det troligt att scenariot även kan komma att vara så i framtiden. Det finns några få intressenter inom Sundsvalls kommun som tror på att förändringen kommer att vara något som de ansvariga för skötseln själva kommer att sätta i verket, på grund av att markägarna och de skogliga aktörer själva kommer att bli mer medveten om den tätortsnära skogens värde. De flesta tror på en positiv förändring när det gäller skötseln av den tätortsnära skogen, men det finns även de som tror att förändringen kommer att vara negativ. Det vill säga de tror att hänsynen till nyttjarna kommer att bli sämre på grund av att den ekonomiska vinsten kommer att bli allt viktigare.

De skogliga aktörerna skiljer sig en aning från resterande intressentgrupper i denna undersökning, det genom att den större delen av dem inte tror att det kommer ske någon större förändring av det tätortsnära skogsbruket i framtiden. Denna inställning grundades bland annat på åsikter om att de metoder som finns idag fungerar så pass bra att ingen förändring kommer att behövas. I denna grupp var det enbart en tillfrågad som ansåg att en förändring var trolig, och att den förändringen skulle innebära en utveckling mot skonsammare markberedningsmetoder och småskaligare teknik, samt ett ökat användande av GROT-uttag inom det tätortsnära skogsbruket. Intressant är att, trots de skogliga aktörernas tro på att inga förändringar kommer att ske, finns det ändå en önskan hos vissa av dem om att kunna få utföra en del skötselåtgärder som skulle kunna gynna rekreationen, men som idag inte är möjligt på grund av de regler och förordningar som finns i skogsvårdslagen. Önskvärda

åtgärder var då exempelvis att redan från plantstadiet kunna satsa på en glesare skog eller att använda sig av annorlunda trädslagsblandningar där rönn och sälg ingår. Andra förslag var att kunna ha möjligheten att få göra en huggning som ej är ändamålsenlig för skogens utveckling, det vill säga ur produktionssynpunkt, men som kan vara det ur rekreationssynpunkt, samt att kunna få plantera björk på friskmark och således få räkna dem till huvudträdsdrag även där. Positivt, när man ser på dessa förslag, är att en del av dem faktiskt skulle kunna vara gynnsamt för rekreationen om man jämför med vad nyttjarna har för önskemål. Frågan är hur man skall kunna lösa detta problem där man vill frångå det som står i skogsvårdslagen för att man skall kunna gynna rekreativvärdena. Att göra någon form av lagändring kan nog vara komplicerat och tidskrävande. För hur ska man i så fall avgränsa vad som verkligen räknas till tätortsnära- och rekreationsskogar, samt bestämma vilka åtgärder som skall vara tillåtet att utföra vart. Troligtvis kan det även vara så att en lagändring, för att gynna de sociala värdena, skulle kunna möta en hel del motstånd (Rydberg, 2001) genom att ändringen skulle kunna påverka den ekonomiska vinsten. Alternativet kanske skulle kunna vara att skapa någon form av möjlighet att ansöka om att få frångå skogsvårdslagen, förutsatt att det är åtgärder som gynnar rekreationen och skapandet av bra tätortsnära områden. Antagligen måste det i så fall lösas på ett sådant sätt att det ej blir för besvärligt eller tidskrävande för de inblandade parterna om det är något som skall nyttjas, kanske kan det vara någon form som man skulle kunna göra i samband med att avverkningsanmälan skickas in till Skogsstyrelsen.. Det här är som sagt en komplicerad situation där det troligtvis inte finns några enkla lösningar, men då det kan leda till att skapa ännu bättre möjligheter för att producera bra rekreativområden skulle det vara värt att undersöka om det till exempel trots allt är möjligt att genomföra en lagändring eller dylikt. Tydligt är att Skogsstyrelsen har en viktig roll i denna fråga, dels som den organisation som handlägger avverkningsanmälningar, men även som rådgivare till de privata och allmänna markägarna samt de skogliga aktörerna.

4.7.1 Framtida ägarförhållanden

I dagens läge är kommunen den absolut största ägaren till tätortsnära skog inom undersökningsområdet. Frågan är hur den fördelningen bör se ut i framtiden, det med tanke på att graden av hänsynstagande självfallet påverkas av ägarförhållandena (Falk, 1994) där de skogliga aktörerna och allmänna markägarna, som exempelvis kommunerna, ofta har större intresse och förtjänst av att ta hänsyn till rekreation. Det visade sig dock i denna undersökning att de privata skogsägarna prioriterar rekreation i ganska stor utsträckning, vilket även påvisats av Kindstrand et al (2008). När det gäller tätorten Sundsvall har det således inte framkommit något som indikerar ett behov av att ändra ägarförhållandena i framtiden.

En bra metod, om man som skoglig aktör eller markägare ej är intresserad av att behålla sitt tätortsnära skogsinnehav, är att vidta åtgärder som en av intressenterna i denna undersökning har gjort. SCA Skog har valt att byta bort stora delar av sitt tätortsnära skogsinnehav för att bland annat slippa det mer skötselintensiva arbete som dessa områden genererar. De har således bytt skogsmark med kommunen, vilka har ett intresse som allmän markägare av att utöka sitt tätortsnära skogsinnehav. Detta intresse indikerar att det möjligen kan komma att ske förändringar i ägarförhållandena framöver.

Viktigt att komma ihåg i detta sammanhang är även att det inte bara är ägarförhållande som bör påverka graden av hänsynstagande, utan även hur frekvent ett område nyttjas av samhällets medborgare bör ha stor betydelse för vilken grad av hänsyn som tas. Givetvis finns det en stor skillnad, när det kommer till vilken nivå av hänsyn vi kan förvänta oss, beroende på vem som är ägare av området. Som nyttjare av den tätortsnära skogen kan man inte ha lika höga förväntningar, då det gäller skötsel, på en privat markägare som man bör kunna ha på

kommunen som skogsägare. Kommunen har ett mycket större ansvar att ta hänsyn till medborgarnas önsknings och förväntningar då det gäller utformandet av den miljö som vi lever i. Här har vi som boende i kommunen en viss rätt att påverka de beslut som tas, vilket vi inte har då det gäller en privat skogsägare. De enda krav vi kan förvänta oss att den personen skall följa är de lagar och förordningar som finns då det kommer till skogsbruket

4.7.2 Framtida nyttjande

Under perioden 1977 till 1997 har allmänhetens nyttjande av den tätortsnära skogen genomgått mindre förändringar (Lindhagen & Hörnsten, 2000), från att varit ganska fokuserat på bär- och svampplockning till att vara mer inriktat på ren rekreation. Således var det förvånande att nästan alla av de vardagliga nyttjarna som tillfrågades, inom Sundsvalls tätort, nämnde att de nyttjar den tätortsnära skogen för bär- och svampplockning. Att detta resultat uppkom kan bero på att en lätt överrepresentation av medelålders nyttjare erhöles inom denna gruppen, vilka var de som nämnde att de nyttjade den tätortsnära skogen förr dessa aktiviteter. Av de två yngre nyttjare som ville delta nämnde enbart en att de nyttjade den tätortsnära skogen för att plocka bär. Detta låga antal av yngre vardagliga nyttjare gör det svårt att bedöma huruvida dessa plockar bär- och svamp i samma utsträckning som de äldre nyttjarna, eller om det är så att många av nyttjarna inom undersökningsområdet helt enkelt tycker om att plocka bär- och svamp i större utsträckning än vad som framkommit i studien som gjorts av Lindhagen & Hörnsten (2000). Hur det framtida nyttjandet av den tätortsnära skogen kommer att se ut är svårt att sja om, men med tanke på andra studier som gjorts, vilka har påvisat förändringar i användandet av den tätortsnära skogen, kommer vi troligen att kunna se en viss förändring i hur den tätortsnära skogen nyttjas för rekreation och friluftsliv.

4.7.3 Ökad kunskap är viktig

Skogsstyrelsen är en av de inblandade parterna i projektet "Skogen i skolan", där de är med som finansiärer, vilket har som syfte att öka skolelevs kunskaper om vår svenska skog och skogsbruket (Skogen i skolan, 2011). Tydliga indikationer i den här undersökningen var att bland annat skolan och förskolan hade ett speciellt intresse att få vara delaktiga när skötselåtgärder skall utföras i den tätortsnära skogen som de nyttjar. Ett intresse som delvis grundas på att man vill kunna få ge sina åsikter på de åtgärder som ska utföras, då skolan och förskolan ofta har andra önsknings på egenskaper i skogen jämfört med många andra nyttjare, men även utifrån ett pedagogiskt perspektiv. Att kunna få delge barnen varför och hur olika skötselåtgärder utförs är något som de ser som en viktig del i sitt pedagogiska arbete.

Tillsammans med den övriga skogsnäringen, har Skogstyrelsen även en viktig framtida roll när det kommer till att öka den generella allmänhetens kunskaper om skogsbruket, då ökad kunskap och förståelse för varför skogarna brukas som de gör, skulle kunna leda till att färre konflikter uppstår. Att stora skillnader finns i allmänhetens kunskapsdjup och inställning till skogsbruket var tydligt i denna undersökning. I framtiden bör det således läggas ännu mer vikt vid att informera och skapa bra samarbete med nyttjarna. Det delvis för att få förståelse för vad det är nyttjarna önskar få ut av den tätortsnära skogen, men även för att öka förståelsen hos dessa vad skogsskötseln innebär och varför den är av stor vikt för att kunna uppfylla nyttjarnas önsknings. Den idé som kommunen har, om en IT baserad tjänst på deras hemsida, kan troligen vara ett bra hjälpmedel för att i framtiden utveckla samarbetet med nyttjarna och öka deras kunskap samt förståelse för det tätortsnära skogsbruket.

4.7.4 Kartläggningen av skogar med höga sociala värden

Skogsstyrelsen gör redan idag en stor insats då det kommer till den tätortsnära skogen, genom att de kartlägger skogar med höga sociala värden och gör denna information tillgänglig för nyttjarna. Denna kartläggning som Skogsstyrelsen gör borde även kunna vara en bra kunskapskälla när skötselåtgärder skall göras i framtiden. Det genom att när arbetet genomförs så kan nyttjandegraden identifieras för dessa områden (Skogsstyrelsen, 2009a) och även en del andra olika faktorer kan registreras, som exempelvis skogens struktur. Detta kan då vara strukturella faktorer som till exempel trädslagsfördelning, mängden lövträd, skiktning och ålder. Information av detta slag kan då ge en generell bild av ett specifikt områdes uppbyggnad och kombinerat med nyttjandegraden kan detta ge indikationer på vilken typ av områden som uppskattas av allmänheten och vad man som markägare eller skoglig aktör bör inrikta skötseln mot, om man vill ta stor hänsyn till nyttjarna av den tätortsnära skogen. Om arbetet som Skogsstyrelsen gör, med att identifiera skogar med höga sociala värden, skall kunna vara ett bra verktyg för den framtida skötseln av de tätortsnära skogarna, krävs det att all denna information registreras av den som identifierar dessa skogar samt att informationen sedan blir tillgänglig för alla. Att materialet skall kunna nyttjas av en stor mängd intressenter är troligt då Skogsstyrelsen skriver att; *”syftet med att identifiera skogar med höga sociala värden är att ta fram ett kunskapsunderlag som ska vara användbart för markägare och andra aktörer inom bland annat samhällsplanering, skola, friskvård/rehabilitering, turism och skogsbruk”* (Skogsstyrelsen, 2009a).

Även om detta arbete som Skogsstyrelsen gör kan bidra till ökad kunskap om den tätortsnära skogen, bör man som markägare och skoglig aktör vara observant på andra indikationer om vilken typ av egenskaper nyttjarna önskar i den tätortsnära skogen, det genom att exempelvis ta del av olika undersökningar angående det tätortsnära skogsbruket. Som skoglig aktör eller allmän markägare kan det även vara möjligt att utföra undersökningar på egenhand. Speciellt viktigt kan detta vara för en stor markägare som kommunen, om skötselåtgärder skall utföras inom ett väl nyttjat område.

5. SLUTSATSER

Den använda metoden, med handplockning av intressenter och direktintervjuer, har fungerat relativt bra för att få en indikation på de olika attityder som intressenterna har då det kommer till den tätortsnära skogen och dess skötsel. Att använda en semistrukturerad intervjumetod och att spela in intervjuerna visade sig var speciellt givande. En del saker hade dock kunnat göras bättre, exempelvis borde fler frågor ha ställts till vissa intressenter för att få en ännu djupare förståelse för deras inställning till den tätortsnära skogen. Största misstaget var dock att ingen utbo, bland de privata markägarna, kom med i undersökningen och således borde det urvalet ha ändrats.

Den tätortsnära skogen, inom Sundsvalls kommun, nyttjas för en mängd olika aktiviteter av många olika grupper av intressenter. De populäraste aktiviteterna är promenader och motion, men skogen nyttjas även för exkursioner och utflykter samt nyttjande i olika former för pedagogiska syften. Hur ofta de olika nyttjarna vistades i den tätortsnära skogen varierade, från varje dag till en gång i månaden, men bland de vardagliga nyttjarna låg besöksfrekvensen på minst en gång i veckan.

Inom Sundsvalls kommun finns en relativt bra överensstämmelse då det gäller åsikter om skötseln av de tätortsnära skogarna, mellan dem som äger och utför skötseln samt nyttjarna av dessa. Många nyttjare är relativt nöjda med den skötsel som utförs idag, och markägare samt skogliga aktörer har ganska bra kunskap om vilka egenskaper som nyttjarna önskar se i den tätortsnära skogen. De skogliga aktörerna och markägarna försöker även att ta hänsyn till dessa önskemål, om än i olika stor utsträckning. Inga hyggen, fina stigar och variation är de önskemål som nämns mest frekvent av nyttjarna och det är även dessa önskemål som de skötselansvariga är mest medveten om.

Trots att nyttjarna är relativt nöjda med dagens skötsel, har de många olika typer av önskemål på saker de skulle vilja göras annorlunda eller i större utsträckning. Vissa av dessa önskemål går helt stick i stäv med varandra, vilket gör det mycket svårt för dem som är ansvariga för skötseln att ta hänsyn till alla och även omöjligt för dem att göra alla nyttjare nöjda. Genom att undvika ett storskaligt skogsbruk och istället använda alternativa metoder samt småskalig teknik, bör chanserna att göra så många nyttjare som möjligt nöjda öka. Att satsa på att skapa områden med stor variation bör även det bidra till ännu fler nöjda nyttjare. Det är även viktigt för markägarna och de skogliga aktörerna att försöka hålla sig ajour om vad det är för egenskaper allmänheten önskar se i den tätortsnära skogen, då önskemål och nyttjandet kan förändras över tiden.

Informationsutbytet mellan skötselansvariga och nyttjarna håller inte måttet idag, även om goda försök har gjorts, detta måste således förbättras. Det finns även ett intresse från nyttjarna om att få vara mer delaktig i de skötselbeslut som tas, vilket man som markägare och skoglig aktör bör försöka möjliggöra. Att låta intresserade parter få komma med åsikter skapar ett bredare beslutsunderlag, som sedan kan vara till stor nytta när beslut om skötselåtgärder skall tas, och det kan även leda till en större acceptans för besluten. Får allmänheten en bra förklaring, till vad det är som skall utföras och varför man tar dessa åtgärder, ökar deras kunskap och troligen även förståelsen för det tätortsnära skogsbruket.

För kommunen, som den största ägaren av tätortsnära skog inom området, är det viktigt att se det samhällsekonomiska värdet av att bibehålla den tätortsnära skogen och fortsätta att föregå med gott exempel. Det är viktigt, för många nyttjare, att mängden tätortsnära skog ej minskar

inom kommunen, därför bör kommunen som den största markägaren inom undersökningsområdet värna om de tätortsnära skogar som finns och vara försiktig med att nyttja dessa som markreserver för utbyggnad. Med tanke på att den tätortsnära skogen är den skog som flest människor nyttjar för sin vardagsrekreation och att avståndet till skogen är av stor vikt för hur ofta den nyttjas, är det även viktigt att se till att bibehålla en bra spridning på dessa. Om andelen tätortsnära skog minskar eller om avstånden blir allt för långa kan det således leda till sämre hälsa bland kommunens innevånare på sikt och även en försämrad samhällsekonomisk situation för kommunen.

Den tätortsnära skogen inom Sundsvalls kommun innehåller idag många olika värden, som sociala och ekonomiska. Det är även i framtiden viktigt att man försöker fokusera på att hitta ett bra samspel mellan konsumenter, producenter och de naturliga förutsättningar som skogslandskapet erbjuder, det vill säga det är viktigt att hitta en form av skogsskötsel som kan uppfylla både rekreationsvärden samt de ekonomiska värdena. Hur komplext ett sådant samspel än kan tyckas vara är det av stor vikt om vi skall bibehålla bra miljöer för rekreation, sett både till den psykiska och fysiska hälsan. Det är även av stor vikt att markägare och skogliga aktörer kan erhålla en ekonomisk vinst från brukandet. Risken finns att om de tätortsnära skogarna ej kan bidra ekonomiskt till dess ägare så kommer dessa skogar heller inte att skötas och då försämras även de värden skogen har för rekreation.

6. REFERENSER

6.1 Tryckta källor

- Andersson, B-E. (1994) *Som man frågar får man svar – en introduktion i intervju- och enkätteknik*. 2 omarbetade uppl. Kristianstad. Kristianstads Boktryckeri AB.
- Andersson, R. & Rydberg, D. (2005). *Naturen och hälsan*. Ödeshög. Skogsstyrelsens förlag
- Axelsson Lindgren, C. & Sorte, G. (1987). Public response to differences between visually distinguishable forests stands in a recreation area. *Landscape and Urban Planning*. 14, 211-217
- Bengtsson, B. (2004). *Allemansrätten – Vad säger lagen?* Naturvårdsverket.
- Bladh, C. (1989). *Den sista staden*. Hudiksvall. Winbergs Förlag AB.
- Bladh, A-K. & Bladh, C. (2004). *Sundsvall då och nu*. Hudiksvall. Winberg Citybook AB.
- Carlen O., Mattson L., Altegrim O. & Sjöberg K. (1999). Cost efficiency in pursuing environmental objectives in forestry. *Journal of Environmental Management*, 55 111-125
- Ekholm, M & Fransson, A (1992) *Praktisk intervju teknik*. Göteborg. Norstedts förlag.
- Eriksson, M. (2005). *Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen*. Skogsstyrelsen. Rapport 6:2005
- Falck, J (1994) Skogsskötsel i tätortsnära skog. *Skog & Forskning* 1/94, 4-10
- Fredman, P. (2000). Svensken sätter värde på skogsnaturen. *Fakta Skog*. 10. Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Grahn, P., Lindblad, B., Mårtensson, F., Nilsson, P & Ekman, A. (1997). Ute på dagis. *Stad & Land*, 145.
- Gustavsson, R. & Ode, Å. (2001) Form och design i skötsel av stadens skog. *Gröna Fakta*. 1, 4-5.
- Gundersen, V. & Frivold, L.H. (2008). Public preferences for forest structures: A review of quantitative surveys from Finland, Norway and Sweden. *Urban Forestry & Urban Greening*, 7, 241-258.
- Hartig T. (2003) I naturen sjunker blodtrycket *Skog & Forskning* 2/03
- Hartig, T., Mang, M. & Evans, G. W. (1991). Restorative Effects of Natural Environmental Experiences. *Environment and Behavior*, 23, 3–26.
- Hauer, J. & Johnson, G. (2008). Approaches Within the 50 United States to Meeting Federal Requirements for Urban and Community Forestry Assistance Programs. *Arboriculture & Urban Forestry*. 34, 74-83.
- Herzog, T. R., Black, A. M., Fountaine, K. A., & Knotts, D. J. (1997). Reflection and attentional recovery as distinctive benefits of restorative environments. *Journal of Environmental Psychology*, 17, 165-170.
- Hultman, S-G. (1983). Skog för friluftsliv. *Skogsfakta*, 4. Sveriges Lantbruksuniversitet
- Hunter, L-R. (2001). What do people want from urban forestry? - The European experience. *Urban Ecosystems*. 5, 277-284.
- Hörnsten, L. (2000). *Forest recreation in Sweden – Implications for society and forestry*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Uppsala. Avhandling.
- Hörnsten, L., & Fredman, P. (2000). On the distance to recreational forest in Sweden. *Landscape and Urban Planning*. 51. 1-10.

- Karlsson, S. (1994). Tätortsnära skogsbruk i Uppsala. *Skog & Forskning*. 1, 50-53.
- Kardell, L. (1985a). A new silviculture concept? *Ambio*, 26:3, 139-147.
- Kardell, L. (1985b). *Rekreationen, skogen och svenskarna*. Statens naturvårdsverk. Stockholm.
- Kardell L. (1988) *Tankar kring friluftslivet i Jönköping län* Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsvård. Uppsala. Rapport 38
- Kardell, L. & Lindhagen, A. (1995) *Förändringar i Växjöbornas friluftsliv mellan 1975 och 1992*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Institutionen för skoglig landskapsvård, Uppsala. Rapport 59.
- Kardell, L., Eriksson, L., & Lindhagen, A. (1993). *Luckblädningsförsök i Uppsalatrakten 1976-1990*. Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för skoglig landskapsvård, Uppsala. Rapport 54.
- Kaplan, R. (1984). Impact of urban nature: a theoretical analysis. *Urban Ecology*. 8, 189-197.
- Kaplan, R. (1993). The role of nature in the context of the workplace. *Landscape and Urban Planning*, 26:1-4, 193-201.
- Kaplan, R. (2001). The nature of the view from home: Psychological benefits. *Environment and Behaviour*, 33:4, 507-542.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. New York. Cambridge University Press.
- Kindstrand, C., Norman, J., Boman, M. & Mattsson, L. (2008). Attitudes towards various forest functions: A comparison between private forest owners and forest officers. *Scandinavian Journal of Forest Research*. 23. 133-136.
- Konijnendijk, C.C., Busse Nilsen, A., Schipperijn, J., Rosenblad, Y., Sander, H., Sarv, M., Mäkinen, K., Tyrväinen, L., Donis, J., Gundersen, V., Åkerlund, U & Gustavsson, R. (2007). Assessment of urban forestry research and research needs in Nordic and Baltic countries. *Urban Forestry & Urban Greening*. 6, 297-309.
- Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Upplaga 1:16. Lund. Studentlitteratur.
- Lindhagen A. (1996) *Forest Recreation in Sweden .Four Case Studies Using Quantitative and Qualitative Methods*. Institutionen för skoglig landskapsvård, Sveriges Lantbruksuniversitet. Uppsala. Rapport 64
- Lindhagen, A & Hörnsten, L. (2000). Forest recreation in 1977 and 1997 in Sweden: changes in public preferences and behaviour. *Forestry*. 73:2, 143-153
- Lindhagen, A. & Ahlström, I. (2005). *Besökarstudier i naturområden – en handbok*. Skogsstyrelsen Rapport 3 – 2005. Skogsstyrelsen förlag, Jönköping.
- Mattsson, L & Li, C-Z. (1994). How do different forest management practices affect the non-timber value of forests? – an economic analysis. *Journal of Environmental Management*. 41, 79-88.
- Mattsson, L., Li, C-Z. & Lundqvist, L. (1995). Hur producerar man både virke och miljö? *Skog och Forskning* 1, 45-51.
- Miljöbalken (SFS 1998:808).
- Ottosson M. & Ottosson Å. (2006) *Naturen som kraftkälla – Om hur och varför naturen påverkar hälsan*. Naturvårdsverket.
- Prop, 2007/08:110
- Regeringsformen (SFS 1974:152).

- Ribe, R.G. (1989). The aesthetics of forestry: what has empirical preference research taught us? *Environmental Management*, 13, 55-74.
- Ricard, R.M. & McDonough, M.H. (2006). What do foresters think about urban forestry, urban people and cities? *Journal of Forestry*, 105: 6, 285-292.
- Rosengren, K.E. (1971) *Sociologisk metodik*. Stockholm. Läromedelsförlagen.
- Rydberg, D. (2001). *Skogens sociala värden*. Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter - SUS 2001. projekt. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Rydberg, D. & Falck, J. (2000). Urban forestry in Sweden from a silvicultural perspective: a review. *Landscape and Urban Planning*, 47, 1-18.
- Rydberg D. & Aronsson M. (2004) *Vår tätortsnära natur – en bok om förvaltning och skötsel*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.
- Shin, Won Sop. (2007) The influence of forest view through a window on job satisfaction and job stress, *Scandinavian Journal of Forest Research*, 22:3, 248-253
- Skogsstyrelsen. (2008). *Skogsstatistisk årsbok*. Skogsstyrelsen.
- Skogsstyrelsen. (2009a). *Reviderade rutiner för identifiering av skogar med höga sociala värden*. Skogsstyrelsens beslut 2009-03-04. Protokoll nr 26.
- Skogsstyrelsen. (2009b). *Politisk och vetenskaplig plattform för skogar med höga sociala värden*. Skogsstyrelsen PM 2009-03-10. Dok 6788.
- Skogsvårdslagen. (SFS 1979:429).
- SLU. (1994). *Skog i Tätort*. Sveriges Lantbruksuniversitet.
- SLU. (2009). *Skogsdata 2009 - Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från Riksskogstaxeringen*. Umeå. Arkitektkopia AB.
- Sundsvalls kommun. (2003). *Skogspolicy för skötsel av kommunens skogsmark*. Sundsvallskommun.
- Sundsvalls kommun. (2007). *Sundsvalls Naturguide*. Sundsvalls kommun
- Svensson, M. & Eliasson, I. (1997) *Grönstrukturens betydelse för stadens ventilation*. Naturvårdsverket. Rapport 4797.
- Tennessee, C.M. & Cimprich, B. (1995). Views to nature: Effects on attention. *Journal of Environmental Psychology*, 15:1, 77-85.
- Ulrich, R. (1993). Biophilia, Biophobia, and Natural Landscapes. I Kellert, S. R., & Wilson, E. (Ed) *The Biophilia Hypothesis*. 73-137. Washington D C. Island Press.
- 6.2 Muntliga källor**
- Forsén, A. Norrskog. Distriktschef. Kramfors. Intervju 3 november 2009.
- Lindhagen, A. Institutionen för skogens produkter, Ultuna, Uppsala. Telefonsamtal 26 augusti 2009.
- Lindström, T. Skogssällskapet. Skogsförvaltare. Sundsvall. Intervju 9 november 2009.
- Magnusson, U. Callans trä AB, Inköpare. Erikslund. Intervju 24 november 2009.
- Åberg, N. Skogsstyrelsen, Sundsvall. Personligt möte 23 oktober 2009.

6.3 Elektroniska källor

Callans trä AB. Hemsida. [online] (2010-02-19) Tillgänglig: <http://www.callanstra.se>
[2011-02-24]

Länsstyrelsen Västernorrland (2008a). Hemsida [online] (2008-02-20) Tillgänglig:
<http://naturreservat.y.lst.se/sundsvall/sidsjo/vagbeskrivning/reservatskarta.4.17431b9f544f8dca97fff9349.html>
[2011-03-14]

Länsstyrelsen Västernorrland (2008b). Hemsida. [online] (2008b-11-07) Tillgänglig:
<http://naturreservat.y.lst.se/sundsvall/sidsjo.4.17431b9f544f8dca97fff9202.html>
[2009-12-17]

Länsstyrelserna GIS – tjänster, Hemsida. [online]. (2009-04-08) Tillgänglig:
<http://gis.lst.se/lanskartor/lansoversikt.asp?bildnamn=Y&lansnamn2=Västernorrlands>
[2010-04-16]

Norrskog. Hemsida. [online] (2010) Tillgänglig:
<http://www.norrskog.se/Verksamhet/Norrskog-Ekonomisk-Forening/>
[2010-01-28]

Prima Skog. Hemsida. [online] (n.d) Tillgänglig: <http://www.primaskog.se/>
[2010-02-10]

SCA. Hemsida. [online] (2009-03-26) Tillgänglig: http://www.sca.com/sv/Om_SCA/Kortfakta_om_SCA/
[2010-02-10]

SCA Skog. Hemsida. [online] (2009-12-10) Tillgänglig:
<http://www.sca.com/sv/skog/Om-SCA-Skog/Fakta-om-SCA-Skog/>
[2010-02-10]

SCB. Hemsida. [online] (2003-03-21) Tillgänglig:
http://www.scb.se/Statistik/MI/MI0803/2000I02/MI03SA9301_06.pdf [2009-09-30]

Skogen i skolan. Hemsida. [online] (2011). Tillgänglig: <http://www.skogeniskolan.se/index.cfm>
[2011-03-24]

Skogsstyrelsen. Hemsida. [online] (2009c) Tillgänglig:
<http://www.skogsstyrelsen.se/episerver4/templates/SNormalPage.aspx?id=41080&epslanguage=SV>
[2010-01-10]

Sundsvalls kommun. Hemsida. [online] (2011a) Tillgänglig:
<http://www.sundsvall.se/Kommun-och-politik/Kommunfakta/Befolkning/>
[2011-02-11]

Sundsvalls kommun - statistikdatabas. Hemsida. [online] (2011b) Tillgänglig.
<http://www.sundsvall.se/Kommun-och-politik/Kommunfakta/Befolkning/Statistikdatabas/>
[2011-02-11]

Svenskt Näringsliv. Hemsida. [online](2011) Tillgänglig:
<http://foretagsklimat.svensknaringsliv.se/faktastatistik.do?rc=2281&y=2008>
[2011-02-11]

7. APPENDIX

Appendix 1: Intervjufrågor till de privata markägarna

1. Hur kommer det sig att ni äger skog?
2. Hur långt har ni till er skogsmark från ert hem?
3. Vad har ni för utbildning?
4. Vad har ni för yrke/sysselsättning idag?
5. Hur stor andel av er inkomst kommer från ert skogsbruk?
(Exempel 0 %, 1-25 %, 26-50 %, 51-75 % eller 75-100 %.)
6. Hur stort är ert totala skogsmarksinnehav och hur stor del av detta är av typen tätortsnära skog?
7. Vilka är dina känslor om att äga skog som är tätortsnära?
(Attityd till besökare mm)
8. Planerar ni själv skötselåtgärder på er skogsfastighet?
(Om Ja, på vilket sätt? Om Nej, vilka utför den planeringen åt dig?)
9. Utför ni själv skötselåtgärder på er skogsfastighet?
(Om Ja, på vilket sätt? Om Nej, vilka anlitas i så fall till att utföra dessa uppgifter?)

Om Nej på fråga 8 eller 9;

10. Vad anser ni om de företag ni anlitar, är ni nöjda med de tjänster de erbjuder och det arbete de utför?

-
11. Tänker du på något annat sätt då det gäller skötseln av din tätortsnära skog gentemot du skulle ha gjort i en skog som ej är tätortsnära?

Om ja på fråga 11;

12. Vad tar ni för särskild hänsyn?
13. Varför tar ni just denna hänsyn?
14. Påverkar detta hänsynstagande även synen på skötseln av delar av fastigheten som ej ligger tätortsnära?

Om Nej på fråga 11:

15. Varför tar ni ingen extra hänsyn?
-
16. Har ni någon form av informationsutbyte med nyttjarna av den tätortsnära skogen?

17. Skulle något kunna få dig att tänka i andra banor då det gäller skogsskötsel åtgärder i din tätortsnära skog?
18. Kan du tänka dig en förändring av dina och andras skötselrutiner, inom områden med tätortsnäraskog, i framtiden och i sådant fall hur?

Appendix 2: Intervjufrågor till de allmänna markägarna

1. Hur ser ert skogsinnehav ut, dvs. hur många hektar äger ni och hur mycket av det kan räknas till tätortsnära skog?
2. Vad era känslor är om att äga skog som är tätortsnära?
3. Hur stor andel av er inkomst kommer från skogsbruket? (För att få en bild av hur beroende ni är av den inkomsten).
4. Utför ni själva planering och skötselåtgärder i er tätortsnära skog?

Om Nej på fråga 4;

5. Vilka/vilket företag som anlitas för skötsel och vad ni anser om deras arbete?
-
6. Hur skötseln av era skogar ser ut?
 7. Tänker ni på något annat sätt då det gäller skötseln av den tätortsnära skogen gentemot skötsel av ej tätortsnära skog, det vill säga tar ni någon särskild hänsyn i de tätortsnära skogarna?

Om Nej på fråga 7:

8. Varför tar ni ingen extra hänsyn?
-
9. Hur ser ert samarbete med de privata markägarna ut?
 10. Hur ser informationen och ert samarbete med nyttjarna av skogen ut?
 11. Hur stor kunskap finns hos er om vad allmänheten efterfrågar i dessa områden?
 12. Är konflikter med privata markägare och nyttjare något som brukar uppstå i de tätortsnära områdena?
 13. Skulle något kunna få er att tänka i andra banor då det gäller skötselåtgärder i den tätortsnära skogen? (T.ex. ett förändrat nyttjande från allmänheten eller dylikt).

14. Finns det något ni skulle vilja göra då det gäller skötsel av de tätortsnära skogarna, som idag ej är möjligt? (praktiskt, ekonomiskt eller liknande).

15. Kan ni tänka er att det kommer att ske någon förändring av era och andras skötselrutiner, i den tätortsnära skogen, i framtiden?

Appendix 3: Intervjufrågor till de skogliga aktörerna

1. Äger företaget själv någon skogsmark?
I så fall klassas någon andel av denna som tätortsnära?
2. Hur mycket tätortsnära skötselåtgärder uppskattar du att ni som företag utför, av den totala mängden skötselåtgärder?
3. Vilka tjänster samt skötselmetoder använder ni era av i den tätortsnära skogen?
4. Tar ni någon särskild hänsyn i dessa områden i jämförelse med andra områden som ej är tätortsnära?
5. Hur stor kunskap finns, hos dem som utför planeringen av skötselåtgärderna, om vad allmänheten efterfrågar i dessa områden?
6. Ges de som utför skötsel åtgärderna någon särskild information, jämfört i ”vanliga” skogsmarker?
7. Hur ser information och samarbetet ut mot de privata markägarna då det gäller den tätortsnära skogen?
8. Hur ser informationen och ert samarbete med nyttjarna av skogen ut – ger ni någon information till de närboende/nyttjarna om de åtgärder som skall utföras i ett område? Om så på vilket sätt?
9. Är konflikter med nyttjare något som brukar uppstå i de tätortsnära områdena?
Om Ja, i så fall hur ofta brukar dessa uppkomma och vad är den vanligaste orsaken till dessa konflikter?
10. Är samråd med nyttjarna något som ni har genomfört eller skulle kunna tänka er att göra för att minska risken för konflikter?
11. Finns det något ni skulle vilja göra då det gäller skötsel av den tätortsnära skogen, som idag ej är möjligt?
12. Kan ni tänka er en förändring av skötselrutiner inom tätortsnära områden i framtiden och i sådant fall hur?

Appendix 4: Intervjufrågor till de ”vardagliga nyttjarna” och grupper/organisationer

1. På vilket sätt nyttjar ni den tätortsnära skogen och hur ofta?
2. Vilka egenskaper vill ni att den tätortsnära skogen skall ha?
3. Vad tycker ni om skötseln av den tätortsnäraskogen i kommunen?
4. Finns det något ni skulle vilja att de som sköter skogen skulle göra annorlunda?
5. Brukar ni få någon information angående åtgärder som skall utföras i området?
I så fall hur?
6. Skulle ni vilja ha information angående sådana åtgärder?
I så fall hur?
7. Har ni fått någon möjlighet att ge era åsikter på hur ni skulle vilja att området utformades?
8. Skulle ni vilja ha möjligheten att i högre grad påverka vilka åtgärder som utförs i den tätortsnäraskogen?
9. Kan ni i sådant fall tänka er att vara beredd att hjälpa till?
I så fall hur? Praktiskt? Ekonomiskt?
10. Hur ser ni på framtiden för den tätortsnära skogen?
Det vill säga tror ni att det kommer ske någon typ av förändring av skötselrutinerna, och i sådant fall hur?

SENASTE UTGIVNA NUMMER

- 2010:18 Författare: Victoria Forsmark
Räcker det med en röjning i tallbestånd i norra Sverige?
- 2010:19 Författare: Kevin Oliver Del Rey Morris
Comparison of growth, basal area and survival rates in ten exotic and native species in Northern Sweden
- 2010:20 Författare: Viveca Luc
Effects of ten year old enrichment plantings in a secondary dipterocarp rainforest. A case study of stem and species distribution in Sabah, Malaysia
- 2010:21 Författare: Gustav Mellgren
Ekens inspridning och tidiga tillväxt på bränd mark. Etablering inom 1999 års brandfält i Tyresta nationalpark
- 2010:22 Författare: Paulina Enoksson
Naturliga skogsbränder i Sverige. – Spatiala mönster och samband med markens uttorkning
- 2010:23 Författare: Álvaro Valle Millán
The effect of forest cover for the dynamics of a snowpack. Linking snow water equivalents, meltwater contributions and evaporative loss
- 2010:24 Författare: Jenny Lindman
Evaluation of an ectomycorrhizal macrofungi as an indicator species of high conservation value pine-heath forests in northern Sweden
- 2010:25 Författare: Johan Lundbäck
Stamtillväxt, biomassaproduktion och koldioxidbindning I Norrbotten efter gödslilng med mineralnäring och bionäring I tallskog
- 2010:26 Författare: Emil Modig
Skador på kvarvarande bestånd vid mekaniserad blädning
- 2010:27 Författare: Steffen Lackmann
Carbon storage and forest fire influences in tropical rainforests – an example from a REDD project in Guatemala
-
- 2011:1 Författare: Elin Brink
Kan naturvärdesträd med törskate vara en livsmiljö för rödlistade insekter?
- 2011:2 Författare: John Halvarsson
Varglav (*Letharia vulpina*) – en skogshistorisk analys vid Grundagssåtern i Norra Dalarna
- 2011:3 Författare: Martin Ahlström
Bielite. En utvärdering av alternativa skötselmetoder i fjällnära granskog – struktur, inväxning och volymtillväxt
- 2011:4 Författare: Anna-Karin Marklund
Variation i temperaturrespons (Q_{10}) vid nedbrytning av biopolymerer
- 2011:5 Författare: Josefin Lundberg
Var finns rehabiliteringsskogen? Hur preferens och upplevelse av skogsmiljö kan användas för att återfinna rehabiliteringsskogen på landskapsnivå
- 2011:6 Författare: Fredrik Hedlund
Dimensionsavverkningens inverkan på natur och kulturvärden i fjällnära naturskog – en jämförelse av två områden inom Harrejaur naturreservat i Norrbotten

Hela förteckningen på utgivna nummer hittar du på www.seksko.slu.se